

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Vitas Parallelas Graecè & Latinè

Plutarchus

Francofurti, 1620

C. Marius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1340)

ἀλλὰ ὡς δὲ ἴσμεν καὶ τὸ ἄριστον ἀποτέμνοντα, βραδείως καὶ
 μόλις ἀποσάσασα πλὴν κεφαλῆν. ἢ δὴ ὅτι σιωδὴλον ἔω δὲ γα-
 ρνός πλείοσι καὶ πρὸς δραμῶν ὁ Ἀλκυονίδης ἤτησε τὴν κεφα-
 λὴν ὡς κατὰ μοῖσαν. λαβὼν δὲ ἀφίπτασε πρὸς τὴν πατέ-
 ρα, καὶ κατεζομῆσεν αὐτὴν τῶν φίλων πρὸς ἐδῶδε. θεασάμενος
 ὁ γυνὴ ὁ Ἀντιγόνης, τὴν μὲν ἢ ἀπήλασε, τὴν βακτηρίαν
 παίων, καὶ καλὸν ἐρατὴν βαρῆρον. αὐτὸς δὲ τὴν χλαμύδα
 πρὸς τὸν ἴδιον ἔδραμεν, Ἀντιγόνη δὲ τὴν παπ-
 που μνηστῆρας, καὶ Δημητρίου πατρὸς, οἰκίῳν ὡς ἀδελφά-
 των εἰς τύχης μεταβολῆν. πλὴν μὲν οὖν κεφαλῆν καὶ τὸ σῶμα
 τὴν Πύρρου χρησάμενος ἔκασεν. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀλκυονίδης ὡς ἔλεγε
 πρὸς τὴν ἀπαιτίαν, καὶ χλαμύδα ἰσχυρὰ ἀμπεροχρῆμα, φι-
 λανδρῶπος ἐπέτυχε, καὶ τὴν πατέρα πρὸς τὴν ἀπαιτίαν, ἰδὼν ὁ Ἀν-
 τίγονος, Βελτίονα μὲν (εἶπεν) ὡς παῖς ταῦτα τῶν πρὸς τῶν
 ἀλλ' ἔτι δὲ νῦν ὀρθῶς, ὡς μὴ πρὸς ἐλθὼν πλὴν ἐδῶδε ταῦτα, ἢ
 μᾶλλον ἡμᾶς καταχρῆσθαι τοῖς χρησάμενος δόξασι. ἐκ τούτου
 φιλοφρονησάμενος, καὶ χρησάμενος τὴν ἔλεγον, ἀπέστειλεν εἰς
 Ἡπείρου, καὶ τοῖς φίλοις τὴν Πύρρου πρὸς τὴν ἀπαιτίαν, τὴν
 στρατοπέδον καὶ τὴν δυνάμεως πάσης κύριος ἡρόμενος.

A sed secundum os & mentum detruncaret, ac vix
 longo spatio demeret caput. Innotuerat iam ca-
 sus hic multis. Itaque accurrens Alcyoneus po-
 stulavit caput, vt si inspicere veller. Vbi accepit,
 ad patrem aduectus abiecit id ad pedes eius cum
 amicis confidentis. Qui vt caput aspexit & agno-
 uit, filium abegit incusso baculo, nefarium &
 barbarum vocans, ac chlamyde oculis admota
 illacrymauit, aui Antigoni & patris Demetrii,
 domesticorum exemplorum, ad fortunæ vices
 recordatus. Caput & truncum Pyrrhi cremauit
 magnificè. Quum verò Alcyoneus Helenum, in
 B quem inciderat, abiectum atque obsoleta oper-
 tum chlamyda benignè appellasset, & ad pa-
 trem adduxisset, Antigonus, vbi id vidit, Melius
 (inquit) sic fili, quàm antè: sed tamen nec nunc qui-
 dem rectè, quòd vestem hanc, quæ nos magis, qui
 videmur victores, dedecorat, non detraxeris. In-
 de comiter exceptum & ornatum in Epirum re-
 misit Helenum, amicosque Pyrrhi, castris & exer-
 citu toto in potestatem suam redactis, humaniter
 appellauit.

Γ Λ Ο Υ Τ Α Ρ Χ Ο Υ

ΓΑΙΟΣ ΜΑΡΙΟΣ,

ΓΑΙΟΥ Μαρίου τείτονος ἔχοντος εἰπεῖν ὄνο-
 μα, κατὰ τὸν ἑσθὲ Κοίτου Σερτωρίου τὴν κα-
 τὰ τὸν ἑσθὲ Γερμίου, ἑσθὲ Λουκίου Μομμίου τὴν
 Κοίτου ἐλόντος. ὁ γὰρ Ἀχαικὸς τούτω γε τῆς
 πρὸς τὴν ἀπαιτίαν ἐπώνυμον γένηται, ὡς ὁ Ἀφεικίδης Σκιπίωνι, καὶ
 ὁ Μακεδονικὸς Μετέλλω. ἔτι δὲ καὶ μάλις Πουσιδώνιος ἐλέ-
 χθη ὡς τῶν τείτονος ὄνομα Ρωμαίοις κύριον (εἶ) νομίζον-
 τας, ὅτι τὸ Κάμλλον, καὶ τὸ Μάρκελλον, καὶ τὸ Κάπωνα. γίνεσθαι
 γὰρ αἰωνύμοις τοῖς ἀπὸ μόνων τῶν δυοῖν πρὸς τὴν ἀπαιτίαν ὀνομα-
 ροῖς. λαοθάλασσαν δὲ αὐτὸν ὅτι τούτω τῶν λόγων πάλιν αὐτὸς αἰω-
 νόμοις ποιεῖται τῶν γυναικῶν. ἑσθὲ μὲν γὰρ γυναικὶ ἴσηται τῶν
 ὀνομάτων τὸ πρὸς τὸν ἑσθὲ, ὅτι οἶεται κύριος ὄνομα Ρωμαίοις ὑ-
 πάρχῃ ὁ Πουσιδώνιος. τῶν δὲ ἄλλων, τὸ μὲν κρινόν, ἀπὸ συγέ-
 νείας, τοῖς Ρομπήοις, καὶ τοῖς Μαλλίοις, καὶ τοῖς Κορινθίοις,
 (ὡς ἂν Ἡρακλείδης πρὸς εἰπεῖν καὶ Πελοπίδας) ὅτι, πρὸς
 σιγηρῶν δὲ ἐπιτήτου πρὸς τῶν φύσεις ἢ τῶν πρὸς τῶν
 τῶν ἑσθὲ εἶδη καὶ πᾶσι ἴσηται, τὸ Μακρῖνον, καὶ τὸ Τουρ-
 κυατοῦ καὶ τὸν Σύλλω; οἷον ἔστιν ὁ Μνήμων, ἢ ὁ Γρυπὸς, ἢ ὁ
 Καδμηϊκὸς. εἰς μὲν οὖν ταῦτα πολλὰς δίδωσιν ἐπιχρήσας ἢ
 τὴν σιγηρῶν αἰωμαλία. τὴν δὲ ὄνομα τὸ Μαρίον λιθίνω εἰκόνα
 κειμένω ἐν Ραβέντῃ τὴν Γαλατίας ἐθεώμηθα, πρὸς τὴν λεγ-
 μήν πρὸς τὸν ἑσθὲ σφυφινότητι καὶ πικρία πρὸς τὸν ἑσθὲ. αἰδρωδῆς
 γὰρ φύσιν καὶ πολεμικὸς ἡρόμενος, καὶ στρατιωτικῆς μᾶλλον ἢ
 πολιτικῆς παιδείας μεταλαβὼν, ἀκρατὸν ἐστὶ τὸν ἑσθὲ τὸν
 θυμὸν ἔχει. λέγει δὲ ἢ μήτε γράμματα μαθεῖν Ἑλλήνικα, μή-
 τε λῶπῃ πρὸς μηδὲν Ἑλλήνιδι χεῖρα τὴν ἀπαιτίαν ἔχον-
 τῶν ὡς γελοῖον γράμματα μαθεῖν. ἀπὸ οἰδιδάσκαλοι δὲ
 λῶπῃ ἐτέροις μὲν τὸν δόλιον. ἑσθὲ μὲν, ὅτι ναοὺς πρὸς
 κατεργασθὲν ἑσθὲ Ἑλλήνικα παρέχον, εἰς τὸν ἑσθὲ ἐλθὼν,

P L V T A R C H I

C. MARIUS.

C. Marij non extat tertium no-
 men, sicut nec Q. Sertorij, qui
 Hispaniam tenuit, nec L.
 Mommij, qui expugnauit Co-
 inrthū. Nam Achaicus ei co-
 gnomen ex rebus gestis partū
 est, vt Africanus Scipioni &
 Macedonicus Metello. Quo potissimum conuin-
 cere Posidonius arbitratur se illos qui nomen Ro-
 manorum censent tertium propriū esse, velut Ca-
 millum, Marcellum, Catonem. quippe sic nomi-
 ne caruisse eos quibus duo duntaxat nomina fue-
 re. Cæterum fallit eum quòd è diuerso hac ratio-
 ne fœminas spoliēt nomine. Nulli enim primum
 nomen fœminæ datum est, quod proprium Posi-
 donius Romanis existimat. Reliquorum, alterum
 commune ex gēte esse, Pompeios, Manlios, Cor-
 nelios, vt si Heraclidas dicas & Pelopidas, appel-
 latium alterū ex apposito, mutuātū à natura vel
 factis, vel à corporis figuris & vitijs, ceu Macrinū,
 Torquatū, Syllam: cuiuscemodi est Mnemon, vel
 Grypus, vel Callinicius. Cæterum cōtra hæc mul-
 tas argumentationes præbeat cōsuetudinis diuer-
 sitas. Porro faciei Marij Rauennæ vidimus in Gal-
 lia positū simulacrum, statuā marmoreā, quæ mi-
 rē morum eius acerbiter & amarulentiam re-
 fert. Nam natura quum virilis & bellicosus esset,
 atque disciplina imbutus militari potius quàm ci-
 uili, impotenti iracundia fuit in imperijs. Dicitur
 F autē neq; literas Græcas gustasse, neq; Græcā lin-
 guā vlla in re seria vsurpasse: quasi ridiculum foret
 literas addiscere eas, quarum alijs seruirent præ-
 ceptores. Post secundum triumphū, quum in ædis
 cuiusdam sacræ dedicatione spectacula Græco
 more ederet, ingressus theatrum assedisse tantum,

mox discessisse. Ut igitur ad Xenocratem philo-
 sophum, quem esse apparebat ingenio horridiore,
 crebro dicere Plato solebat, age Xenocrates, Gra-
 tijs sacrfica: ita si Marium quis induxisset vt Mu-
 sis & Gratijs Græcis sacra faceret, non rebus cla-
 rissimis domi militiaq; gestis fœdissimum impo-
 sisset fastigium: qui ex iracundia atque intempe-
 stiva ambitione auaritiaque inexplebili in fune-
 stissimam & efferatissimā senectutem impexit. Cæ-
 terum hæc in ipsis actionibus eius statim lique-
 bunt. Parentes eius prorsus obscuri, operarij & in-
 opes fuere. Pater fuit ei cognominis, mater Fulvia
 dicta. Serò tandem urbem vidit, vitamque gusta-
 uit urbanam. Reliquum ætatis in vico agri Arpi-
 natis Cirratone egit. Vita horridior fuit, ab vr-
 banisque & ciuilibus moribus alienior, frugalis
 autem atque priscis Romanorum institutis ac-
 commodatior. Prima stipendia bello Celtiberico
 sub Scipione Africano, quum obsideret Num-
 mantiam, fecit. Neque eius virtus inter iuuenes
 præcellens alios fefellit imperatorem, ac quòd di-
 sciplinæ mutationem, quam delicijs luxuque per-
 diis militibus Scipio imposuit, hic facillimè am-
 plecteretur. Dicitur insuper cum hoste congres-
 sus in conspectu imperatoris eum oppressisse: vn-
 de & alijs honoribus est ab illo euectus, & quū ser-
 mo esset aliquando à cæna illatus de imperatori-
 bus, atque ex conuiuis vnus, siue serò ambigeret,
 siue assentandi causa rogaret Scipionem, quem-
 nam post ipsum populus Romanus talem ducem
 & principem esset habiturus, Scipio manu hu-
 mero Marij, qui supra eum cubabat, leniter per-
 cussit, Hunc fortassis, inquit. Tanta fuit indoles
 in Mario, vt in adolescente iam futura magnitu-
 do eluceret in illo, vt ex rudimentis intelligeret
 finem. Fertur hæc præsertim voce Marius, quasi
 diuino oraculo, in spem erectus, ad rempubli-
 cam se contulisse, ac Cæcilij Metelli fauore, in cui-
 us familiæ clientela perpetuò à patre vsque fue-
 rat, tribunus plebis factus. In tribunatu quum le-
 gem fertet de suffragijs, quæ priuare primores vi-
 debatur potentia quam in iudicijs obtinebant,
 repugnauit ei Cotta consul, fuitque autor senatui
 vt legem oppugnaret, & Marium ad rationem
 reddendam facti sui vocaret. Hoc senatusconsul-
 to perscripto, ingressus curiam ille, non gessit se
 vt iuuenis, qui nullis subsidijs gloriæ modò rem-
 publicam attigisset, sed sumptis iam spiritibus tan-
 tis quantos ei res gestæ dederunt sequentes, mi-
 natus est Cottæ, nisi induxisset senatusconsultum,
 se eum in carcerem ducturum. Vbi conuertit se
 ille ad Metellum & sententiam rogauit, exur-
 gens Metellus assensus est consuli. Marius ibi
 accito licitori ducere in vincula præcepit ipsum
 Metellum: quo alios tribunos appellante, ne-
 mo fuit ei auxilio. ita sedens senatus antiquauit
 decretum. Marius inclytus in concionem egres-
 sus legem pertulit, habitusque est aduersus me-
 tum infractus, & inflexibilis pudore, ac commo-
 dorum plebis fore contra patres defensor insi-
 gnis. At hanc opinionem alia actione citò in-
 uertit. Nam quum ferretur lex frumentaria,
 eam enixissimè oppugnauit & abrogauit. Vnde
 parem honorem est utrobique meritis, qui

καὶ μόνον καλῶς, ὡς ἀπαλλαγῶσα. ὡς ἂν οὖν Ξενο-
 κράτης τῶν φιλοσόφων, σκυθρωποτέρῳ δοκῶντι ὁ ἦτος εἶπεν,
 πολλάκις εἰώθη λέγειν ὁ Πλάτων, Ὁ μακάριε Ξενοκρά-
 τες, ἴτε τῆς γῆρσιν ἔτι εἰς ἐπίσημα Μάριον ἴδεν τῆς ἑλ-
 ληνικῆς μουσικῆς καὶ γῆρσιν, ὅτι ἀνὸς ὡρεπεσιτάτης στρα-
 τηγίας καὶ πολιτείας ἀμορφοτάτῳ ἐπέθηκεν κερωνίδα,
 ὑπὸ θυμῷ καὶ φιλαρχίας ἀώρου, καὶ πλεονεξίαν ἀπαρη-
 γρητῶν, εἰς ὠμότατον καὶ ἀγριώτατον γῆρας ἐξοκείλας.
 ταῦτα μὲν οὖν ὅτι τῶν παλαιῶν αὐτῶν ὡς θεωρεῖσθαι.
 ἡρόδοτος ὁ γυνέων πόρπασι ἀδύων, ἀλουργῶν ὁ καὶ πε-
 νήτων, πατρὸς μὲν ὀμοῦμου, μητρὸς δὲ Φουλκίας, ἐπέποτε
 πόλιν εἶδε, καὶ τῶν ἐν πόλει ἀφαιρῶν ἐγδύσατο, τὸ δὲ
 δῆλον γέροντος ἐκώμη Κιρραγαίων τῆς Ἀρπίνης διαίτην
 εἶχε, πρὸς μὲν ἀσείον καὶ γλαφυρὸν βίον, ἀγρικιστέραν,
 Σώφρονα δὲ καὶ τῆς πάλαι Ρωμαίων Ἑρφαῖς εἰοικῆσαν. πρὸς
 τῶν στρατιῶν στρατῶσάμμος ὅτι Κελπήθερος, ὅτε Σκι-
 πίων Ἀφειχρῶς Νομαντίας ἐπολιόρκῃ, τὸ στρατηγὸν ὅτι
 ἐλάττανεν ἀνδρεία τῶν δῆλων γέων ἀφαιρῶν, καὶ τῶν
 μεταβολῶν τῆς διαίτης, ἡ ὑπὸ τρυφῆς καὶ πολυτε-
 λείας διεφθαρμένοις ἐπῆγε τοῖς στρατῶμασιν ὁ Σκιπίων,
 ἀκχλωτάτα πρὸς δεχόμενος. λέγεται δὲ καὶ πολέμιον ἀν-
 δρα συστὰς καταβῆσθαι ἐν ὄψι τῶν στρατηγῶν. δὲ τῆς τε ἀλ-
 λας προσήγατο ἡμῶν ὑπὸ ἀνδρῶν καὶ ποτε λόγου μὲν δὲ
 πνον ἐμπεισόντος ὑπὸ στρατηγῶν, καὶ τῶν παρόντων εἰς
 εἴτε δῆλῶς ἀφαιρῶν, εἴτε πρὸς ἡδονῶν ἐργῶν ὅτι
 Σκιπίωνα, ἵνα δὲ τοιοῦτον ἔξῃ μετ' ἐκείνον ἡγεμόνα καὶ
 πρὸς τῶν ὀ Ρωμαίων δῆμος, ὑπὸ καταχειμῶν τῶν Μα-
 ρίου τῆ χειρὶ τῶν πατάξας ἡρέμα ὁ Σκιπίων, Τάχα
 ὁ τῶν, εἶπεν. οὕτως ἐκφυῆς ἡ, ὁ μὲν ἐκ μείραχίου φα-
 νῶναι μέγας, ὅτι, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὁ τέλος ἰοῦσα. τὸ δὲ
 οὖν Μάριον ὑπὸ ταύτης λέγεται μέγιστα τῆς Φωῆς, ὡς
 ἂν ὑπὸ θεῶν κληδόνος, ἐπαρθέτα τῆς ἐλπίσιν, ἐρησῶσαι
 πρὸς τῶν πολιτείας, καὶ τυχεῖν δὲ μῆρας, Κακίλιε Με-
 τέλλου ἀπουδάσαντος, οὐ τὸ οἶκον δὲ ἀρχῆς καὶ πατρὸς
 ἐτεράπιδεν. ἐν τῇ δημῶρχία νόμον ἵνα πρὸς ψηφείας
 γράφοντος αὐτῶν δοκῶντα τῶν δυνατῶν ἀφαιρῶν τῶν
 πρὸς τῶν χριστῶν ἰσχυρῶ, εἰσάμμος Κόπης ὁ ὑπατος, σμῆ-
 πεισε τῶν βουλιῶν τῶν ἰόνων μάχεσθαι, τὸν δὲ Μάριον
 καλῶν, λόγον ὑφέξοιτα. καὶ τῶν δόγματος τῶν γράφοντος,
 εἰσελθῶν ἐκείνος ὅτι ἐπαθεν ἰού παῖτος, ἀπὸ μηδεῖος λαμ-
 πρῶν πρὸς ἐλεηλυτόπος ἀπὸ πρὸς τῶν πολιτείας, ἀλλ'
 ἑαυτῶν διδούς ἡδὴ φροσῶν ἡλικῶν ἔδωκεν αἰ μετέπειτα πρὸς
 ἔξῃς, ἡπέλησε τὸ Κόπην ἀπάξῃ, εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἐν
 μὴ ἀφαιρῶν τῶν δόγμα. τῶν πρὸς Μέτελλον τραπε-
 μῶν, καὶ γράμῶν ἐρωτῶντος, Μέτελλος μὲν ἀιασῶς
 σμωηρῶν τῶν ὑπὸ ἀπῶ, Μάριος δὲ τὸ ὑπὸ πρὸς τῶν μετα-
 πεμψάμμος ἔξωθεν, ἐκείνου ἀπῶν αὐτὸν τὸ Μέτελ-
 λον εἰς τὸ δεσμωτήριον. ἐκείνου δὲ τῶν δῆλων ὅτι κηλου-
 μῶν δημῶρχος, ἐβούλη μὲν ὁδοῖς, ἡ δὲ συγκλητῶν εἴσασε
 πρὸς ἡκατὸ τὸ δόγμα, καὶ λαμπρῶν δὲ. λέγεται ὁ Μάριος
 εἰς τὸ πλῆθος ἐπεκύρασε τὸ ἰόνον, δόξας ἀκαμπτος μὲν εἶναι
 πρὸς φόβον, ἀβέβητος δὲ ὑπὸ ἀνδρῶν, δῆλος δὲ τῆς βου-
 λῆς αἰσασθαι, γῆρσι τῶν πολλῶν δημῶρχῶν. οὐ μὲν ἀλ-

λα τῶν τῶν τῶν μετέστησεν ἑτέρῳ πολιτῶματι τῶν δόξαι. νόμου γὰρ εἰσφρομῶν πρὸς οἴτου ἀφαιρῶν
 τοῖς πολίταις ἀναπῶν εἰσφρομῶν, καὶ κερῶν, εἰς τὸ ἴσον ἑαυτὸν κατέστησε τῆ ἡμῶ πρὸς ἀμφοτέρους,

ως μηδετέρις τῶν δὲ Συμφέρον χειζόμενος. μὲν τὴν
 δημόριαν, ἀρεθνομίδην τὴν μείζονα παρήγαγε. δύο γὰρ
 εἰσι τῶν ἀρεθνομίδων, ἡ μὲν ἀπὸ τῆς διφρών τῆς ἀγκυλο-
 πόδων, ἐφ' ᾧ κατεζόμενοι χειματίζουσιν, ἔχουσα βύνομα
 τῆς ἀρχῆς τὴν δὲ ὑποδεερέαν, δημοτικὴν καλοῦσιν. ὅταν
 ἢ τὸς ἐπιμοτέρις ἔλονται, πῶς τῶν ἐτίρων πάλιν τὴν ψή-
 φον λαμβάνουσιν. ὡς οὖν ὁ Μάριος φάμερός ἐστι λαφόμυθος
 ἐν ἐκείνῃ, τὰ χυ μεταστὰς αὐτὸς ἦν τὴν ἐτέραν. δόξας δὲ
 δρασὺς εἶναι καὶ αὐτὰς τῆς ἀπέτυχε καὶ δούσιν ἐν ἡμέρα μιᾷ
 πᾶσι περὶ ἀποδοῦσιν, (ὁ μηδεὶς ἐπαθεν δῆλος) ὅσδε μικρὸν
 ὑφῆκατο τῶ φρονήματος. ὕστερον δὲ οὐ πολλῶν φρατηγίδων με-
 τεθῶν, ὀλίγον ἐδίησεν ἐκπεσεῖν. ἔραπος δὲ πῶν αἰαρε-
 ρθῶν δίκην ἔχε δεκασμοῦ. μάλιστα δὲ ὑποψίαν παρέχε
 Κασίου Σαβάκωνος οἰκέτης, ὁφθαλμοὶ ἐν τῶν δρυφάκτων,
 αἰαμεμῆ μὲν ὅτις φέρεται τῶν ψήφοις. ὁ γὰρ Σαβάκων ἰὺ
 ἐπαμειβῶν ἐστὶν μάλιστα Μαρίου. κληθεὶς οὖν οὗτος ὑπὸ τῶ
 δικαστῶν, ἔφη, ὅτι καὶ μα διψήσας, ὕδαρ ψυχρὸν αἰτήσας,
 καὶ τὸ οἰκέτιον ἔχοντα ποτήριον εἰσελθεῖν εἰς αὐτὸν, εἶτ' ὄψους οἰ-
 χεῖται πόντος. οὗτος μὲν οὖν ὑπὸ τῶν μὲν τῶν αἰματῶν ἐξέ-
 πεσε τῶ βουλῆς, ὅτι τῆς φος εἶναι παθεῖν τῶ δόξας, ἢ ὅτι
 ὑπόδομῶν τῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀρεθνομίδων. ὅτι δὲ τῶ Μαρίου καὶ
 Γάιος Εἰρένιος μῦθος εἰσαχθεὶς ἐκ ἔφην πάτερον εἶναι κατὰ
 μῦθον πελάτῶν, ἀλλὰ τὸ νόμον ἀφίεναι τῶ τῶ αἰατῆς
 τῶ πατρῶας. (ἔτω γὰρ οἱ Ρωμαῖοι τῶς πατρῶας καλοῦσι) ὅ
 δὲ Εἰρένιον οἴκου τῶς Μαρίου γῆρας καὶ Μαρίου αὐτὸν ἐξ ἀρ-
 χῆς γῆρας ἐπαλάτῶν. ἀποδοῦσιν δὲ τῶ ἀπορρήσιν τῶ μῦ-
 θῶ τῶ δικαστῶν, αὐτὸς ἀντίπερ ὁ Μάριος πῶς τῶ Εἰρέ-
 νιον, ὡς, ὅτε πῶς ἀρεθνομίδων, τῶ πελάτῶν ἐκβε-
 ῖκατος. ὅτι οὐ πῶν ἀποδοῦσιν δῆλος. ἀρχὴ γὰρ οὐ πῶς τῶ
 νέμειν πατρῶας, ἀπαλλάσσει τῶς τῶς αὐτῶν καὶ γῆρας,
 ἀλλ' ἢ τῶ ἀγκυλόποδα διφρῶν ὀνόμος δίδωσιν. οὐ μὲν ἀλλὰ
 τῶς πατρῶας ἡμέρας ἐν τῶ δίκη κακῶς πατρῶας ὁ Μά-
 ριος, καὶ χαλεπῶς χειζόμενος ὅτις δικαστῶς, τῶ τελευτάα
 τῶ ἀλόγως ἀπέφυγῶ, ἴσων τῶ ψήφων γῆρας. ἐν μὲν
 οὖν τῶ φρατηγία μετείως ἐπαμνομίδων ἑαυτὸν παρέχε. μὲν
 ἢ τὴν φρατηγία, κληρῶ λαβῶν τὴν ἐκ τῶς Ἰβηρίας, λέγε-
 ται κατὰ τῶν λησθῶν τὴν ἐπαρχία, αἰήμερον οὐσαν ἐπὶ τοῖς
 ἐπιστοῖς καὶ θησιῶν, καὶ τῶ λησθῶν οὐ πῶ τῶ Ἰβηρίων
 οὐχὶ καλλίον ἐγρομίδων. ἐν δὲ τῶ πολιτεία γῆρας, ὅτι
 εἶχεν ὅσδε πλοῦτον, ὅσδε λόγον, οἷς ἦσαν οἱ τότε μάλιστα ἡ-
 μῶν οἱ δὲ δῆμον. αὐτῶν δὲ τὴν αἰατῶν τῶ φρονήματος
 καὶ τῶ πῶς τοῖς ἀδελφῶς αὐτῶν, καὶ τῶ δημοτικῶν τῶς
 διαίτης, ἐν μὲν ἀποδοῦσιν ἡμῶν τῶ πολιτῶν, ἢ ἔπειτα τῶ
 ἡμῶν πῶς δυνάμιν. ὡς καὶ γῆρας γῆρας λαμπερῶν, οἰ-
 κίας ὅτι φαίης τῶς Καίρων, Ἰουλίαν, ἢς ἰὺ ἀδελφίδος
 Καίρων, ὁ γῆρας ὕστερον Ρωμαίων μέγιστος γῆρας. καὶ τοῖ
 κατ' οἰκειότητα ἔλῶσας Μάριον, ὡς ἐν τῶς πῶς ἐκείνου
 γῆρας πῶ. τῶ δὲ Μαρίου καὶ φροσσωμῶν μῦθον οἰκῶν καὶ
 καρτερίαν, ἢς δειγμά καὶ τῶ πῶς χεσουργία βῆν. ἰζῶν
 γὰρ (ὡς εἶκε) μεγάλων ἀνάπλεως ἀμφῶ τῶ σκέλη γῆρας
 νῶς, καὶ τὴν ἀμορφίαν διεχραίνων, ἐγὼ πῶς χεσουργία ἑαυ-
 τῶν ἰατρῶν καὶ παρέχεν ἀδελφῶν γῆρας σκέλος, ὅσδε κινηθεὶς,
 ὅσδε φανάξας, ἀλλὰ κατὰ τῶ πῶς πῶς καὶ μὲν σῶ-
 πῶς ὑπερβολαῖς ἰνας δῆλον δὲ ἐν τῶς πῶς ἀναρῶμε-
 ρος. τῶ δὲ ἰατρῶν μετῶν οἷς ὅτι γῆρας, ὅσδε πῶς παρέχε, φῆσας, Ὅρα δὲ ἐπὶ ἀμῶν, τῶς δῆλον δῆλος ἐν αἰτῶ.
 ἐπὶ δὲ

A neutri parti quod damnosum foret reipubl. lar-
 giretur. A tribunatu adilitatem maiorem petiuit.
 Duo enim ordines sunt adilitatis: altera a fellis
 curulibus, quæ incuruis erant pedibus, ex quibus
 munia magistratus explicabant, nomen traxit: al-
 tera inferior, plebis dicitur. Vbi adiles curules
 creauerunt, mox de adilibus plebis ineunt suffra-
 gia. Vt Marius in superiori se vidit præteriri, con-
 festim transfijt ad petendam adilitatem plebis.
 Verum, quia nimium eum iudicauerunt auda-
 cem & præfractum, repulsam tulit. Qui quamuis
 bis eodem die deiectus honore fuit, quod præter
 B eum accidit nemini, nihil dimisit tamen animos,
 sed haud multo post præturæ candidatus pene re-
 pulsam est passus, ac licet nouissimus omnium re-
 nuntiatu fuit, ambitus est postulatus. Suspicio-
 nem mouit potissimum Cassij Sabæonis seruus
 intra tabulata conspectus inter eos qui suffragia
 ferebant: quippe erat imprimis necessarius Saba-
 co Matij. Hic a iudicibus interrogatus respon-
 dit, quod ex æstu sitisset, frigidam se postulauif-
 se, & seruum cum poculo ad se ingressum, simul
 atque bibisset, abcessisse. Atque hic quidem sena-
 tu a proximis censoribus motus est, visusque, vel
 ob falsum testimonium, vel ob intemperantiam
 C meritò notatus. C. Herennius quoque citatus te-
 stis, ait patronis ex lege non esse testimonij in cli-
 entem dictionem, sed esse ab eo onere patronos
 solutos. Herennij autem familiæ semper parentes
 Marij atque Marium ipsum clientes fuisse. Quam
 reciperent testimonij recusationem iudices, He-
 rennio ipse reclamauit Marius, quod simul ut fuit
 primum magistratum nactus, clientelam excessif-
 set. Id non erat vnde quaque verum. Neque enim
 liberat quilibet magistratus obseruantia patroni
 clientes eorumque posteritatem, sed curulis tan-
 tum. Verumtamè quanquam primis diebus mul-
 D tum fuisset in iudicio Marius iactatus atque infe-
 stis vsus iudicibus, postremò tamen præter expe-
 ctationem equantibus sententijs est absolutus. Ac
 præturæ eius mediocris laus fuit. Ex prætura vl-
 teriorem Hispaniam fortitus, dicitur prouinciam
 latrocinij purgasse, nondum moribus pacatam,
 vastamque, quo tempore latrocinari Hispani ad-
 huc pulcherrimum ducebant. Ad negotia vrbana
 reuersus, neque diuitijs neque eloquentia, quibus
 illius temporis principes trahebant populum, est
 subnixus. Cæterum quia minaces eius spiritus, in-
 E defatigati labores, vita popularis, grati ad plebem
 trant, honoribus prouectus est ad opes, ut splendi-
 das nuptias conciliaret, atque ex nobili Cæsaris
 domo Iuliam duceret vxorè amitam Cæsaris. qui
 Romanorum post potentissimus fuit, Marium-
 que ex necessitudine est æmulatus aliquatenus,
 ut in historia illius exposuimus. Mario præterea
 temperantiam & tolerantiam tribuunt: cuius est
 documentum curatio quæ manu ei adhibita fuit.
 Siquidem quum haberet vtrunque crus varicum
 plenum, & deformitate angeretur, statuit se præ-
 bere medico, præbuitque non ligatus alterum
 crus, neque mouit se vel ingemuit, sed vultu im-
 F moto pertulit dolores in secando intolerandos.
 Quum inde ad alterum crus medicus transfiret,
 detrectauit illud porrigere, ac, *Video* (inquit) *non
 tanti esse emendationem, ut eum feram dolorem.*

ἐπὶ δὲ

Postquam autem Cæcilius Metellus consul, ad bellum cum Iugurtha gerendum in Africam proficiscens, Marium legatum secum duxit: ibi magnificarum gerendarum rerum & certaminum nactus occasionem, ut aliorum more amplificaret Metellum, actionesq; suas ad illius dignitatem conferret, non habuit curæ. Quum verò adhibitum non existimaret se à Metello legatum, sed simul in opportunissimum tempus & in rerum inductum theatrum patrandarum maximarum, omnem virtutem explicuit. Quum multas haberet id bellum asperitates, nihil tam arduum erat quod dubitaret subire, neq; tam paruum quod non dignum se putaret: verum pares dignitate, consilio & prudentia superando, cum militibus de frugalitate & patientia laboris certando, mire eos conciliauit sibi. Omnino enim est laboris cuique voluntaria laboris societas leuamentum. Videtur enim ea adimere necessitatem. Quippe gratissimum est Romanis spectaculum, si in victu eodem dux ac miles pane vescatur, vel humili in toro quietem capiat, vel duce fossæ & vallo iaciendo vna cum militibus manum admoueat. Siquidem non perinde imperatores qui honores & pecuniam largiuntur eis, ut laboris & periculi socios venerantur. imo maiore amore prosequuntur consortes laboris quam ipsorum ignauitæ indulgentes. His artibus Marius atq; his militum conciliationibus cito Africam, cito urbem nomine suo & gloria impleuit, quod milites domum scriberent ad suos, nullum fore belli cum Iugurtha finem, nisi C. Marium consulem fecissent. Quæ res offendit non obscure Metellum. Cæterum multo maxime casus eum Turpilii torfit. Intercedebat Metello cum illo vetus ius hospitii, atq; eo bello præfectus fabriū in exercitu erat. Qui quum præpositus præsidio Vaccæ, magnæ vr̄bis, esset, quod ciues nulla re violaret, sed eos leni & benigno imperio haberet, confusus, imprudens venit in hostium potestatem. Siquidem Iugurtham in urbem acceperunt, nec Turpilium tamen vlla re læserunt, sed vita ei precibus impetrata, inuiolatum dimiserunt. Qua de causa accusatus est prodicionis. Quum de eo quereretur, aderat in concilio Marius, ac tum acerbus ei erat, tū plerisque alios in eum incendit, ut Metellus hominem cogere inuitus rei capitalis damnare. At paulo post apparuit falsum crimen. Vbi quum multis esset dolor Metelli molestus, Marius exultantem, & hoc factum sibi arrogantem, non puduit in circulis dicere, vltices diras se hospitii interfectori inflexisse Metello. Hinc apertæ offensiones inter eos extiterunt. Fertur aliquando præsentem Mario quasi insultandi causa Metellus dixisse, Tu verò cogitas, homo præclare, relictis nobis domum redire & petere consulatum, Satisne mature cum hoc meo filio consul fies? Erat tunc filius Metelli admodum adolescens. Verum enim verò missionem urgente Mario, quum sæpius reiecisset eum, tandem, quum non plus duodecim dies superessent ad comitia consularia, dimisit eum. Cæterum hic prolixo à castris itinere Vticam ad mare biduo & vna nocte confecto, antequam cō-

A ἐπεὶ ὁ Κακίλιος Μέτελλος ἀποδησὶς ἐπὶ τὸν Κῆν Ἰουγούρθα πόλεμον ὑπάτος στρατηγὸς εἰς Λιβύην, ἐπηγάγετο παρὰ τὴν Μάειον, ἐν ταῦθα παρὰ τῶν μεγάλων καὶ λαμπερῶν ἀγῶνων ὀπιλαβόμενος, ὃ μὲν αὖξιν τὸν Μέτελλον, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ πολιτεύεσθαι παρὸς ἐκεῖνον, εἶασε χαίρειν ἄξιόν ὃ ἔχοντο Μέτελλου κεκλήσθαι παρὰ τῶν μεγάλων, ἵνα ὁ τῆς τύχης εἰς δύφραστον καί μὲν ὁμοῦ καὶ μέγιστον εἰσάγεσθαι παρὰ τῶν μεγάλων, ἐπεδείκνυτο πᾶσαι ἀνδραγαθίας, καὶ πολλὰ τὸν πόλεμον διερχομένη φέρουτος, οὔτε τῶν μεγάλων ἰνὰ πόνον ἵπποδρόμους οὔτε τῶν μικρῶν ἀπαξιώσας, ἀλλὰ τῶν μὲν ὁμοίως δούλους καὶ παρονοίας τῶν συμφέρουσιν ὑπερβαλλόμενος, παρὰ τῶν τοῦ στρατιώτου ὑπερβαλλόμενος καὶ καρτερίας ἀγαθὸν ἀνδρῶν, ὅμοιος ἔχει πολλὴν παρ' αὐτοῖς. ὅπως μὲν γὰρ εἴκοι τῶν χαίρειν ἐκείνῳ παρὰ τῶν μεγάλων, ὅσοι μὲν ἀποδοῦναι εἶεν. δοκεῖ γὰρ ἀφερεῖν τὴν ἀναγκῆν. ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων θέαμα στρατιώτη στρατηγὸς ἐοδῶν ἐν ὀφείκει κοινῇ εἶναι, ἡ καὶ ἀκαίμενος ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν, ἡ περὶ εἰς ἀφῆραν ἰνὰ καὶ χαίρειν ἐργῶν συνεφερατοῦ ἀνδρῶν. οὐ γὰρ οὕτω τοῖς τῆς τύχης καὶ χρημάτων μετὰ δόξας, ὡς παρὰ πόνον καὶ κινδύνου μετὰ λαμβάνουσιν ἡγεμόνα, ταυμάζουσιν, ἀλλὰ μάλλον ἀγαπῶσι τῶν ῥαθυμῶν ὅτι βροχῶν τοῖς συμπονεῖν ἐθέλοντας. ταῦτα πρῶτα ποιεῖν ὁ Μάειος, καὶ ἀφῆραν τοῖς στρατιώταις δημαγωγῶν, ταχὺ μὲν ἐπέπλησε τὴν Λιβύην, ταχὺ ὅτι τὴν Ῥώμην, ὀνόματι καὶ δόξης, τῶν ἀποδοῦναι τοῖς οἰκογενεῶν, ὡς οὐκ ἐστὶν περὶ τῶν ἀπαλαγῆ τῶν παρὰ τὸν βαρβαρὸν πόλεμον, μὴ Γάϊον Μάειον ἐλομένους ὑπάτον. ἐφ' οἷς δὴ ἄλλοις ὁ Μέτελλος ἀνδρῶν, μάστιγι αὐτὸν ἰνὰ σπᾶσι τῶν Τυρπιλίων. οὗτοι γὰρ ὁ ἀνὴρ μὲν ἐκ πατέρων ἕνεος τῶν Μέτελλων, καὶ οὔτε τὴν ἐπὶ τῶν Τυρπιλίων ἔχον στρατῶν συνεστρατεύετο.

D Φερούσιν ὁ Βάγρον πόλιν μεγάλην, καὶ τῶν μηδὲν ἀδικεῖν τοῖς ἐνοικοῦσιν, ἀλλὰ παρὰ τῶν καὶ φιλαδέφωτος αὐτοῖς παρὰ τῶν πατρῶν, ἔλαθεν ὑποχείριος τοῖς πλεμίοις ἡγεμόνος. παρεδέξατο γὰρ τὸν Ἰουγούρθην, τὸν ὁ Τυρπίλιον οὐδὲν ἠδίκησαν, ἀλλὰ σάρον ἕξαιτησάμενοι διήχθη. ἔχον οὖν αἰτίαν παρὰ τῶν πατρῶν, καὶ παρὸν ὁ Μάριος τῆς κείνου συμβουλοῦς, αὐτὸς τῶν οἰκιστῶν ἦν, καὶ τῶν ἄλλων παρὰ ἔξω τοῖς πλείστοις, ὡς τε ἀφῆραν τὸν Μέτελλον ἐκβαλεῖν, καὶ κατὰ τὴν φήσασθαι θανάτον τῶν ἀφῆρων. μετ' ὀλίγον ὅτι τῆς αἰτίας ψευδοῦς φανείσης, οἱ μὲν ἄλλοι πλεμίοις τῶν Μέτελλων βαρέως φέρουσιν. Μάριος ὁ χαίρειν, καὶ ποιούμενος ἴδιον ἔργον, οὐκ ἠγνώστο λέγειν αὐτοῖς ὡς αὐτὸς εἶη παρὰ τῶν πατρῶν ἀλάστορα τῶν Μέτελλων ἐνοικοῦτον. ἐκ τούτου φανερῶς ἀπηρῆσαντο, καὶ λέγεται, ποτὲ τοῦ Μάριου παρὸντος, ὅτι ἐφῆκεν ὁ Μέτελλος εἰπεῖν, Σὺ δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν, ὡς ἡμετέραν, πλεῖν ἐπὶ οἴκου ἀφῆρων, καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων ὑποπατέριαν; οὐ γὰρ ἀγαπῶντες ἀνὰ τῶν πατρῶν οὐδὲν οὐκ ἔχοντες; ἢ ὅπως ποτὲ τῶν Μέτελλων πρῶτα πασι μετῴκειον. οὐ μὲν ἄλλα τῶν Μάριου ἀποδοῦναι ἀφῆρων, πολλὰς ἀναβολὰς ποιησάμενος, ἐπὶ δάδεκα λειπομένων ἡμερῶν ὅτι τὴν τῶν ὑποπατρῶν ἀφῆρων, ἀφῆκεν αὐτόν. ὃ γὰρ πολλὴν ἀποδοῦναι τῶν ἀφῆρων ἀφῆρων εἰς Ἰτύκην ὁδὸν ἡμέρας δέσσι καὶ μιᾶν νυκτὶ σιωελῶν, ἐξῆκε παρὰ τῶν πλοῦ, καὶ λέγεται τὸν Μάριον εἰπεῖν ὡς ἀπίστους ἦν.

ὡς ὁ μέγιστος καὶ κρείττονος ἐλπίδος ἀπάσης ἀφῆρων παρὰ τῶν οἰκιστῶν τῶν Μάριου δὲ δαυμόνοι. ὃ γὰρ οὕτως ἐπαρῆς ἀνὰ τῶν.

καὶ τὸ πέλμαρος τετρατάτος οὐδὲν πιδύματι φράσας, αἰτίαι
 τε πάλᾳ δῆμον ποθῆνός ὤφθη, καὶ παρὰ τὴν ἑσπέρην τῆν
 δημόρων εἰς τὸ πλῆθος, ὅτι πολλὰς καὶ τῆν Μετέλλου δε-
 βολαῖς, ἠπίτο τὴν ἀρχὴν, ὑπερνούμενος ἢ κτείνειν, ἢ ζῶντα
 λήψασθαι τὸν Ἰουγυρθῆν. αἰαζομένης ἡ λαμπρότης, ὁ-
 ρὸς ἐξ ἐρατολόγει παρὰ τὸν νόμον καὶ τὴν συνήθειαν, πολλῶν
 τὸν ἀπορῆν καὶ δουλὸν κατὰ τὰς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἡγεμόνων
 οὐ παρὰ δεχομένων τοῖς τοῖοις, ἀλλ' ὡς παρ' ἄλλο πῆν κα-
 λῶν, τὰ ἴπλα μὲν ἡμῶς τοῖς ἀξίοις νέμοντων, ὁρῶντες τὴν
 οὐσίαν ἐκείνου ἵθνα δακρυώτους. οὐ μὲν ταῦτα γε μάστιγα
 διέβαλλε τὸν Μάριον, ἀλλ' οἱ λόγοι δρασεῖς ὄντες ὑπερ-
 ψία καὶ ὑβρεῖς τοῖς παρῶτοις ἐλύττω, σκιδόντες βοῶντος ἀντὶ
 τῶν ἑσπέρην φέρεσθαι τὴν δὴ δῆμον καὶ πλοισίων μα-
 λακίας, καὶ φάσμασιν οἰκείοις παρὰ τὸν δῆμον, οὐ μνήμασι
 νεκρῶν ὁδὸν ἀλλοτριῶς εἰχῶσι νεανίδεσθαι. πολλὰς ἡ
 καὶ πῆν ἀτυχήσασθαι ἐν Λιβύῃ στρατηγῶν, τῆν μὲν Βη-
 σίαν, τῆν δὲ Ἀλβίνον, ἀδελφῶν οἰκῶν μὲν ὅτι φασίν, ἀν-
 τοῖς ἡ ἀπολέμοις καὶ δι' ἀπείθειαν παρὰ τὴν ἀνομαζῶν, ἐπι-
 θαιεῖ τῆν παρῶτων εἰ μὴ καὶ τοῖς ἐκείνων οἰόνται παρῶτοις
 αὐτῶν μᾶλλον ἀδύνασθαι παρὰ πλοισίους ἐκ γῆρας ἀπολι-
 πείν, ἀτε δὲ ἡ μηδὲ αὐτοῖς δι' ἡγήσειαν, ἀλλ' ὑπερ' ἀρετῆς καὶ
 καλῶν ἔργων ἐκδοξοῖς ἡγεμονίαις. ταῦτα ἡ ἡ κείνους ὁδὸν ἀ-
 λαζονικῶς ἐλεγε, ὁδὸν μάλιστα ἀπερῶσθαι τοῖς διω-
 τοῖς, βουλόμενος, ἀλλ' ὁ δῆμος αὐτὸν, ἡδονόμος τε τῆ βουλή
 παρὰ πλοισίους καὶ λόγου κέρμα, μὲν ἀεὶ φρονημα-
 τος καὶ μέγιστος ἐξ ἐκδοξοῖς, καὶ σωεζώρμα μὴ φείδεσθαι τῆν
 ἀξιολόγων, χαλεπὸν τοῖς πολλοῖς. ὡς ἡ διέπλευσεν εἰς
 Λιβύην, Μέτελλος μὲν ἡ ἡ τῆν φθόνου ἡγεμόνος, καὶ παρ-
 παθῶν ὅτι κατὰ φρασμένου τὸν πόλεμον αὐτῶν, καὶ μηδὲν ὑπό-
 λοιπον ἡ τὸ σῶμα ἡ Ἰουγυρθῆν λαβεῖν ἔχοντες, ἡ καὶ Μάριος
 ὅτι τὸν φέφανον καὶ τὸν θρίαμβον ἐκ τῆ παρὰ ἐκείνων ἀλα-
 ζίας ἡγεμόνος, οὐχ ὑπέμεινεν εἰς τὸ αὐτὸ σκελεθῆν, ἀλλ'
 αὐτὸς μὲν ὑπερῶσθαι, Ρούτιλιος ἡ τῆ φράσασθαι τῆ
 Μαρίῳ παρὰ δέωκε, παρὰ δέωκε τῆ γῆρας τῆ Μετέλλου, καὶ
 παρὰ ἡγεμόνος ἐν τῆν τέλει τῆ παρὰ τῶν Μάριον.
 ἀφῆρῆσθαι τῆν Σύλλα τῆ τῆ κατὰ τὸν νόμον ὁδὸν, ὡς
 ὑπερ' ἐκείνου Μέτελλος ὁ ἡ τῆ, ἀφῆρῆσθαι βραχίως,
 ἐπεὶ τὰ καὶ ἡ καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς παρὰ Σύλλα γῆρας τῆ.
 Βόκχος ὁ τῆν αὐτὸν βαρβαρῶν βασιλεῖς, ἡ πειθερῶν Ἰου-
 γυρθῆν, καὶ παρὰ τῆ μὲν οὐ πῆν τῆ συλλαμῶν ἐδὸ-
 κει, παρὰ δέωκε ὡς τῆ ἀπίθειαν, καὶ τῆν αὐτῶν
 δεδοκῶς ἐπεὶ ἡ φθόνου καὶ πλοισίους ἐκείνων ὑπερ' ἀ-
 νάγκης ἡ τῆ ἐλπίδων τελευτῶν, καὶ κατῆρε παρὰ αὐ-
 τὸν, ἀξίμῳ μᾶλλον ὡς ἡ ἐκείνῳ ἡ δι' ἡ τῆ ὑπερῶσθαι
 νος, ἀφῆρῆσθαι εἶχε, φανερῶς μὲν, ὑπερ' ἑαυτοῦ παρατι-
 μένος Μάριον, καὶ γῆρας ὡς ὁδὸν αὐτῶν, καὶ παρὰ τῆ
 ζῶντος· κρύφα ἡ, βουλόμῳ παρὰ δέωκε ἐπ' αὐτῶν. καὶ με-
 ταπεμῶνος Λόκιον Σύλλαν, ταμίαν μὲν ὄντα Μαρίῳ,
 γῆρας ἡ τῆ Βόκχῳ γῆρας μὲν ὅτι φασίν. ὡς δὲ
 παρὰ τῆ αὐτῶν παρὰ αὐτὸν ὁ Σύλλας, ἡ μὲν πῆν τῆ
 γνώμης καὶ μετῶμοια τὸν βαρβαρῶν, ἡ μὲν πῆν τῆ
 νέρῆ τῆ λοισίῳ, βουλόμῳ ἡ παρὰ δέωκε τὸν Ἰου-
 γυρθῆν, ἡ μηδὲ τὸν Σύλλαν ἀφῆρῆσθαι. πῆν ἡ τῆ παρὰ τῆ
 τὸν Ἰουγυρθῆν. καὶ τούτῳ παρῶτων ὑπερῶσθαι αὐτοῖς ἀπέρμα τῆς ἀπῆρας καὶ χαλεπῆς ἐκείνης γῆρας, ἡ μι-
 κρῶν ἐδῆσθαι αἰατερῶν τῶν Ρώμιον. πολλοὶ γὰρ ἐβούλοντο τῶν Σύλλα ὁ ἔργον εἶναι, τῶν Μαρίῳ φθονοῦντες.

A Quatriduo mare secundo vento transmisit. Fuit
 aduentus eius statim populo gratus, productusq;
 ab vno tribunorum plebis in concionem, obtre-
 ctando vehementer Metello, viam sibi ad consu-
 latum muniuit, pollicens aut viuum aut mortuū
 in potestatem se redacturum Iugurtham. Postquā
 consul magno fauore renuntiatus est, illico dele-
 ctum contra legem & mores habuit, conscripsitq;
 frequentes capite censos & seruos, quum priores
 duces eos sacramento non rogassent, sed arma sic-
 ut honores alios à censu committerent, videba-
 turq; suas quisq; facultates pignori opponere. Ne-
B que hoc modo reprehensum in Mario est, sed &
 coniuncta cum superbia & insolentia dicta fero-
 cia primores pungebant. Clamabat consulum se
 ex nobilium & locupletium mollitia prædam ca-
 pere, vulnera propria ad populum, non mortuorū
 titulos neq; imagines iactare alienas. Crebro etiā
 duces qui res parum prospere in Africa gesserāt,
 hinc Bestiam, hinc Albinum, claris natos familiis,
 sed imbelles, quiq; ob bellandi imperitiam offē-
 derant, appellans rogauit circumstantes, putarēt-
 ne illorum maiores potius sui similes optaturos ne-
 potes relinquere, ut qui nec ipsi ex natalium splē-
 dore, sed ex virtute & egregiis factis clari euasisset.
C Hęc non vane neq; arrogāter effundebat, nec quo-
 in principes incurreret gratis, verum gestiens sena-
 tus contumelia populus atq; verborum procacita-
 te, semper metiens animi celsitudinem, subleua-
 bat eum stimulabatq; ut in gratiam plebis ne par-
 ceret nobilitati. Ut in Africam traiecit, Metellus in-
 uidia victus animiq; æger, quod cōfecto per se bel-
 lo, quum nihil restaret nisi corpus ut teneret Iugur-
 thæ, laureā & triumphum sibi Marius eriperet au-
 ctus ex inuidia sua, non induxit animum cum eo
 congredi, sed fugit eius conspectum: exercitus au-
 tē Mario à Rutilio Metelli legato traditur. At deo-
D rum ira ad finem huius belli in Mariam vertit. Si-
 quidē huius gloria belli ab Sylla, sicut ab ipso Me-
 tellus, orbatus est. Quod quemadmodum sit ge-
 stum paucis memorabo: nam prolixè singula in vi-
 ta Syllæ exequutus sum. Rex Mauritanix Bocchus
 gener erat Iugurthæ. Hic bellum gerenti non nullū
 auxiliū misit, causatus perfidiam eius & timēs
 incrementum. Postquam autem fugitans & ober-
 rans, illum reb. perditis velut vltimam spem respe-
 ctauit, atq; ad eum confugit, pudore magis ut sup-
 plicē quā amore recepit eū. Quem ut habuit in po-
 testate, in propatulo deprecator pro eo intercede-
E bat apud Marium, scribens non dediturū se eū de-
 fendebatq; eius causam: occulte verò prodere eū
 moliens, L. Syllam Marii quaestorem, qui officio-
 sus per bellum fuerat in se, accersit. Ut habita fido
 profectus ad eum Sylla est, mutatio consilii & pœ-
 nitentia cepit barbarum, multosque dies anceps
 varia animo agitauit, deliberans vel tradere Iu-
 gurtham vel etiam Syllam retinere. Tandem prio-
 rem prodicionem confirmat, ac Syllæ Iugurtham
 viuum tradit. Hęc prima extitit atrocissimi illius
 & grauiissimi belli ciuilis, quod pene imperium
 Romanum euertit, sementis. Quippe complu-
F res inuidia Marii adscribebant eam rem Syllæ:

fecer. v. Fein-
 ken. d. Flor. III.
 1.17.

atque ipse Sylla sigillum habebat, in quo Bocchus erat Iugurtham ei tradens insculptus: quo sigillo usus est perpetuo. Eo facto hominem ambitiosum & ad participandam gloriam in socialem peruicacemq; stimulauit Marium, irritatibus potissimum eum aduersariis illius, qui exordium belli & præcipua Metello, extrema ac finem tribuebant Syllæ, quo populum qui oculos imprimis defixerat in Mariam, ab eius auerterent admiratione. Hanc tamen inuidiam, odium, obrectationes cito Mario deterfit & consopiuit ab occidente ingruens Italiae periculum. Nam ut primum ciuitas magnū ducem desiderauit & circumspexit, quo ad puppim sedente tantum belli declinaret fluctum, nemo vllus ex nobilitate vel ex opulentis familiis candidatum se consulatus est professus, sed Mariū absentem consulem fecerunt. Modo enim nuntiatum fuerat Iugurtham esse deuictum, quum rumores de Teutonibus & Cimbris increbuerent. Ferebatur eorum initio incredibilis colluuius viresque imminentium legionum, qui rumores tamen post minores verò sunt reperti. Siquidem bellatores & armati trecentena millia in agmine erant, puerorum mulierumque longe maiores cateruas dicebatur secum trahere. Hi agros quærebant, qui tantam multitudinem alerent: & oppida, in quibus sedes ponerent ac vitam agerent: sicut olim Gallos acceperant vberimum agrum Italiae, expulsis Thuscis, occupauisse. Hos autem, quod nullum haberent cum aliis commercium, atque ex tractibus aduenirent longinquis, nemo nouerat qui mortalium essent, aut vnde profecti nubium modo incumberent Galliae & Italiae. Ex corporum verò proceritate, & caesis oculis maxime, nationes Germanicas coniectabant esse, Oceanū septentrionalem accolentium, & quod Cimbro Germani nomen latrones. Sunt qui Galliam longitudine regionis & laxitate ab Oceano & Septentrionalibus plagis ad orientem versus lacum Maxotim vergere, & ad Scythiam Ponticam perhibent pertinere, atque inde illas cōmistas gentes. Has domo egressas non vno neque perpetuo impetu, verum quoque anno semper porro progredientes, sub ver arma circumferendo peragraisse continentem Europæ. Quapropter, etsi diuersa singulatim haberēt vocabula, communi appellatione exercitum Galloscythas dixisse. Alii autem Cimmerios, qui prima Graecis cogniti quondam sunt, partem exiguam fuisse vniuersi, tantum cateruam quandam profugorum vel seditiosorum ab Scythis compulsam, à Maxotide palude in Asiam duce Lygdamio traicere. Maximam eorum multitudinem & bellicosissimam in vltimis oris ad Oceanum habere sedes. Regionem incolere ob profundas & densas sylvas, quæ ad sylvam Herciniam introrsum pertineant, caliginosam, nemorosam, opacamq;. Cælum fortitos, quæ polus Septentrionalis, ex parallelorum inclinatione sublimis, parum distare videtur ab imminente incolarum vertici puncto, vbi dies breuitate & prolixitate pares noctibus in partes duas secant anni tēpus. Vnde argumētum suppeditasse Homero fabulæ de inferis scribenti. Atque inde hosce barbaros in Italiam mouisse, qui primum Cimmerii, tunc non absone Cimbri dicti sunt.

A αὐτός τε Σύλλας σφραγίδα ποιησάμενος, ἐφόρει γλυφίῳ ἔχουσαι ἐλχεῖζομόνον ὑπὸ τοῦ Βόκχου τὸν Ιουγούρταν ἑαυτῷ· καὶ ταύτῃ χρώμενος αἰεὶ διετέλει, φιλότιμον ἀνδρα καὶ πρὸς χρινωναίαν δόξης ἀγνώμονα καὶ δύσειν ἐρεθίζων τὸν Μάριον, ἐναρμόνων μάλιστα τῆς ἐξουσίας τῆς ἐκείνου. καὶ τὰ μὲν πρῶτα τῷ πολέμῳ καὶ μέγιστα τῷ Μετέλλῳ, τὰ δὲ ἐσχάτα καὶ πέραις αὐτῆς Σύλλας πρὸς ἐπιβάντων, ὡς παύσασθαι μακάριον καὶ πρὸς ἐξουσίαν ἐκείνου μάλιστα πύτων ὁ δῆμος. Ἐσχάτοι τὸν Φρόνον τῶτον, καὶ τὰ μίση καὶ τὰς διαβολὰς ἀπεσκέδατε τῷ Μαρείῳ καὶ μετέστησεν ὁ κλασθῶν τῷ Πικρίαν ἀπὸ τῆς ἐσπέρας κίνδυνος, ἅμα τὰ πρῶτον ἐν χρεῖα μεγάλῳ ἐρατηρῶν ἡμέσῳ, καὶ πρὸς ἐκείνου τὴν πόλιν ὡς χρωμένη κυβερνήτῃ διαφθίζεται κλύδωνα πολέμου τοσοῦτον· ὅσῳ δὲ ἀναρρομεῖ τῆς ἀπὸ ἡμεῶν μεγάλων ἢ πλουσίων οἰκῶν ὅτι τὰς ὑπαλικῆς καὶ ἰνῶν ἀρχαίρεσις, ἀλλὰ ἀπόντα τὸν Μάριον ἀναρρομῶσάντων. ἄρῃ γὰρ ἀπηγελέμενης αὐτοῖς τῆς Ιουγούρταν συλλήψεως, αἰεὶ τὸν δὲ τῶν καὶ Κίμβρων φῆμα πρὸς ἐπιπτον, ἀπιστία μὲν ἐν δόξῃ παρεσθῶσιν πλήθους τε καὶ ῥώμης τῆς ἐσθῆς χρωμένων ἐρατῆς, ὑπερῶν τῆς ἀληθείας ὑποδέεσθαι φανείσασιν. μυριάδες μὲν γὰρ αἱ μάχῃσι τειλάχιστα σὺν ὅπλοις ἐχώρῳ, ὄχλοι δὲ παίδων καὶ γυναικῶν ἐλέγητο πολὺ πλείους συμπεσάσασθαι, γῆς χρεῖζοντες ἢ ἀρῆσει τοσοῦτο πλήθος, καὶ πόλεων ἐν αἷσι ἰδρυθέντες βιώσονται, καθὰ πρὸ αὐτῶν ἐπιωθάνοιτο Κελτοὶ τῆς Ἰταλίας τὴν δόξην κλασθῶν, Τυρρίων ἀφελόμενοι. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἀμείζια τῆς πρὸς ἐτέρας, μήκει τε χώρας ὡς ἐπῆλθον, ἠγνοῦντο τίνες ὄντες ἀρῆσθαι, ἢ πόθεν ὀρμηθέντες, ὡς πρὸ νέφος ἐμπέσειεν τῇ Γαλατία καὶ Ἰταλία. καὶ μάλιστα μὲν εἰσάγοντο Γερμανικῆ γῆς τῆς ἀσκήτων ὅτι τὸν βόρειον ὠκεανὸν εἶ, τοῖς μεγέτεσι τῶν σωματῶν, καὶ τῇ χερσὶ τῆς ὀμμάτων· καὶ ὅτι Κίμβροι ἐπονομάζοντο Γερμανοὶ τοῖς λησάσι. εἰσι δὲ οἱ καὶ τὴν Κελτικὴν διαβάθος χώρας καὶ μέγεθος ἀπὸ τῆς ἕξωθεν θαλάσσης, καὶ τῆς ὑπαρκτῶν κλιμάτων, πρὸς ἡλίον ἀίροντα κατὰ τῆς Μαυρίων ὅτι πρὸς εἰσεῖσαι, ἀπὸ εἰσεῖσαι τῆς Ποικίλης Σκυθίας λέγουσι. κακίτην τὰ γῆς μέρικται. τοῖς ἐξανακαταστάσι ἐκ μίας ὀρμῆς, ὅσῳ συνεχῶς, ἀλλὰ ἔτοις ὥρα καθ' ἕκαστον ἐναυτὸν εἰς ὅμιλον πρὸς αἰεὶ χωρῶντας, πολέμου χρόνοις πολλοῖς ἐπελθεῖν τὴν ἠπειρον. δι' ὃ καὶ πολλὰς χεῖρας ὅτι κληροῖσι ἐχόντων, κινή Κελτοσύθας τὸν φρατὸν ὠνόμαζον. ἄλλοι δὲ φασὶ, Κιμμερίων δὲ μὲν πρῶτον ὑφ' Ἑλλήνων τῆς πάλαι γνωσθέντων, ἐμέγα ἡμέσῳ τῷ πύτων μόριον, ἀλλὰ φυγῆν ἢ εἰσὶν ἰναβιασθεῖσαι ὑπὸ Σκυθῶν, εἰς Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Μαυρίων διαφράσαι, Λυγδάριος ἠγρομένου· ὅς ὁ πλῆθος αὐτῶν καὶ μαχημάτων ἐπ' ἐξάστῳ ἔχου πρὸς τῆς ἐξωθαλάσσης. οὐδὲ δὲ φασὶ γὰρ μὲν νέμεσθαι σύσκιοι καὶ ὑλώδη καὶ δύσῆλοι πύτων, διαβάθος καὶ πυκνότης ἀδρυμῆς, οὐδὲ μὲν τῆς Ἐρκυίων εἰσα δίκη. ἔρανοῦ δὲ εἰληχέναι, καθ' ὃ δοκεῖ μετὰ λαμβάνων ὁ πόλος ἕξαρμα, διατὴν ἐκκλινῶν τῶν ἀλλήλων, ὀλίγον ἀπολείπειν ἔχου χερσὶν ἰσαμένου σημείου πρὸς τὴν οἰκῶσιν· αἰεὶ τῆς ἡμέρας βραχυτήτι καὶ μήκει πρὸς τὰς νύκτας ἴσαι κατὰ μέγεθος τὸν χρόνον. δι' ὃ καὶ τὴν διπορίαν τῶν μυθόματων Ὀμῆρων ἡμέσῳ πρὸς τὴν νεκῆσαι. ἐν τῷ οὖν τὴν ἐφοδὸν εἶ τῆς βαρ

βάρων πύτων ὅτι τὴν Ἰταλίαν, Κιμμερίων μὲν δὲ δόξῃς, τότε δὲ Κίμβρων, οὖν ἀπὸ ἔπου πρὸς ἐρατῶν.

Διὰ ταῦτα μὲν εἰκοσιμῶ μάλλον ἢ χ' βέβαιον ἰσορίαν λέγεται ὅτι πλῆθος οὐκ ἔλαττον, ἀλλὰ πλέον εἶ) τῆ λε-
 γέντος, ἔπειτα πολλῶν ἰσότητι. θυμὸν δὲ καὶ τόλμαν ἀνυπόστα-
 τοι, καὶ χερῶν ἔργα πᾶσι μάχαις οὐκ ἔτι καὶ βία πύρρος
 εὐοχότες ἐπέθεσαν, ὁστένος αὐτέχοντος αὐτῶν πύρρος τὴν ἔφο-
 δον, ἀλλὰ πύρρων μὲν ὅσοις ἐπῆλθον, ἐπὶ λόγῳ λείας ἀρ-
 μύων καὶ φερεμύων· πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων Ρωμαϊκῶν
 στρατοπέδων καὶ στρατηγῶν ὅσοι ποροεπῆκεσαν τῆς ἐκτὸς Ἀλ-
 πεων Γαλατίας, ἀνηρπασμένων ἀκχεῶς· οἱ καὶ μάστιγα
 τὴν φερεμύων καὶ ἀρμύων ἀγωνισάμενοι, καὶ τῆς Ρώμης ἐ-
 πεσάσαντο. νικῶσάντες γὰρ οἱς ἐπέτυχον, καὶ χρημῶν πολ-
 λὰν κερτήσαντες, ἐγίνωσαν μηδαμῶ γῆς ἑαυτοῖς ἰδρύνειν,
 πρὶν ἀναβέβησι τὴν Ρώμην, καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τὴν Ἰ-
 ταλίαν. ταῦτα Ρωμαῖοι πικρὰ νόμοι πολλὰ χόθεν ἐκάλου
 Μάριοι ὅτι τὴν στρατηγίαν· καὶ ὁ δὲ δούτερον ὑπαὶτος ἀπε-
 δείχθη, τὸ μὲν νόμου κωλύοντος ἀπόντα, καὶ μὴ ἀφελόντα
 χροῖον ὠρισμένον, αὐτὸς ἀφείδεται, τὸ δὲ δήμου τοῖς ἀπὸ πλε-
 ροντίας ἐκβαλόντος. ἠγνώστο γὰρ οὐτὲ νῦν πᾶσι τοῖς ἐξέειν τὰ
 συμφέροντα τῶν νόμων, οὐτὲ ἀλογώτερον εἶ) τὴν παρῶσαν
 αἰτίαν ἐκείνης, δι' ἣν τὸν Σκιπίωνα πᾶσι τοῖς νόμοις ὑπα-
 τον ἀπέδειξαν, ἔφοβούμενοι τὴν ἑαυτῶν ἀποβαλεῖν, ἀλλὰ
 τὴν Καρχηδονίων ἐπιθυμοῦντες ἀελεῖν. ταῦτα ἔδοξε καὶ
 Μάριος ἐκ Λιβύης μὲν τὸ στρατὸν ἀφελόντα, ἀφ' ἑαυτῶν
 αὐτῶν καὶ ἀνδραγαθίας Γαυουαείας, ἣν ἔποιε δὲ χεῖρ ἀγροῖσι
 Ρωμαῖοι, τὴν τε ὑπατείαν ἀπέλαβε, καὶ τὸν δριάμβον
 εἰσήλασεν· ἀπίστον ὅτι δὲ εἰς ἀμύθος θεάματα Ρωμαῖοις Ἰου-
 γούρθου ἀγχιμάλων οὐ ζῶντος οὐδ' αἰ εἰς ἠλπίσει πολεμίων
 κερτήσαν. οὐτῶ τῆς ἡν ποικίλος αἴτη τύχαις οἰμηλοῦσι, καὶ
 πηδουργία πολλῇ μεμνημένων ἔχον δὲ θυμοειδῆς. ἀλλ' ἐξέ-
 στη γε πομπῆς (ὡς λέγουσι) τότε τὸ φερεμύων, καὶ μὲν τὸν
 δριάμβον εἰς τὸ δεσποτικῶν ἐμπεσῶν, ὡς οἱ μὲν αὐτῶ βία
 ἀφελόντες τὸν χιτωνίσκον, οἱ δὲ ἀπεύδοντες ἀφελόντες βία
 δὲ χροῖον ἐλλόθειον, ἀμα τὸν λοβὸν σιωπερρίσαν. ὡστέος
 ὁ γυμνὸς εἰς τὸ βάραθρον κατεβλήθη, μετὸς ὠνταραχῆς
 καὶ ἀφασεσηρῶς, Ἡράκλεις (εἶπεν) ὡς ψυχρὸν ὑμῶν τὸ βα-
 λαθειόν. ἀλλὰ τὸν μὲν ἔξ ἡμέρας ζυρμαχῆσαντα τὰ λι-
 μῶ, καὶ μέχρη τὴν ἑσπέρην ὡρας ἐκχεμασθέντα τὸ δὲ τὴν ἐπιθυ-
 μίας, εἶχεν ἀξία δίκη τῶν ἀσθημῶν. ἐν δὲ τῶν δριάμβου χρο-
 μαθῶν λέγουσι χροῖον μὲν ἐπὶ τὴν τετραχίλιας λίβρας, δὲ
 γύρῳ δὲ ἀσθημῶν πενταχίλιας ἐπιταχίλιας ἐβδόμενον ἔλα-
 πέντε, νομισμάτος δὲ δραχμῶν ἐπιταχίλιας ὅτι μυριά-
 σιν ὀκτώ καὶ εἴκοσι. μὲν δὲ τὴν πομπήν, ὁ Μάριος σύγκλητον
 ἠδουρῶσεν ἐκ Καπιτωλίου καὶ παρήλθε μὲν, εἶτε λαθῶν αὐ-
 τὸν, εἶτε τῆ τύχῃ χροῖον ἀγροῖον ἐπὶ τῆ δριάμβου καὶ
 κατὰ σκεδῆ, ταχὺ δὲ τὸ βουλίον ἀφελόντες ἀφελόντες, ἐξ-
 ἀνέστη, καὶ μεταλαθῶν τὸ ἀφελόντες, αὐτὸς ἠλθεν. ἐν δὲ
 τῆ στρατεία τὸ δὲ δυνάμιν διεπόμεν καὶ ὁδόν, ἐξασκῶν δρόμοις
 τε πηροδαποῖς καὶ μακρῶν ὁδοποιείας, ἑαυτῶν δὲ ἀφελόν-
 φορεῖν ἀνακλάζων καὶ αὐτοῦργῶν τὰ πύρρος τὸ διαταῖ. ὡστε
 καὶ μὲν ταῦτα, τοῖς φιλοπόνοις καὶ σιωπῆ μετ' ἀφελόντας
 τὰ πύρρος ταυτοῦ ποιοῦντας, ἠμύοις Μαριανοῖς καλεῖ-
 ονται. καὶ τοῖς ἴνες αἰτίαι ἐτέρον τὸ λόγῳ πύρρος νομίζουσι.
 Σκιπίωνος γὰρ, ὅτε Νομανθίαν ἐπολιόρχει, βουληθέντος ὅτι δὲ εἶν μὴ μόνον τὰ ὄπλα, μηδὲ τοῖς ἵπποις, ἀλλὰ καὶ
 τοῖς ὄρεις καὶ τῶν ἀμάξας, ὅπως ἐκείνοις δὲ σκημῶνα καὶ παρεσκευασμένα τυχεροῖ, πύρρος τὸν Μάριον
 ἵππων τε καὶ ἄλλων τε δρασμῶν ἑαυτῶν, καὶ ἠμύοις δὲ ἐξία καὶ πύρρος τὴν καὶ ῥάμην ἀφελόντας πολὺ τῶν ἄλλων.

A Ceterum hæc ex coniectura potius quam pro cō-
 perto commemorantur. Colluuiem illam nō mi-
 norem, sed etiam fuisse quàm dictum est maiorē,
 à multis proditum est. Hi animo, ferocia & stre-
 nuitate in præliis inuicta, tanta pernicitate & vi vt
 ignis immincbant. Nec eorum impressioni obfi-
 stebat quisquam, sed omnes, quos aggressi sunt, a-
 gebantur ferebantur. Multi etiam & ingentes ex-
 ercitus ducesq; , qui tuebantur Galliam Transfal-
 pinam, fædè obtriti. Hi vel maximè impetum eo-
 rum malè pugnando Romam attraxere. Superatis
 enim illis in quos fuerant delati, præda pleni sta-
 tuerunt nusquam gentium confidere prius quàm
 Romam excidissent & Italiam vastassent. Quæ
 quum ad urbem essent diuersis ex locis nunciata,
 acciuerunt ad bellum gerendū , atq; iterum con-
 sulem designauerunt Marium. Quum lex autem
 absentem, & nisi interiecto certo spatio, vetaret
 denuò creari cōsulem, repudiauit populus aduer-
 santes. Quippe non modò primùm arbitrabantur
 expedienti concedere legem, neq; alieniorē præ-
 sentem causam illa ob quam contra leges consu-
 lem creauerant Scipionem , quum non timerent
 urbis suæ perniciem, sed Carthaginem cuperent
 euertere. Hæc sententia obtinuit. Marius deportatis
 ex Africa legionibus, ipsis calendis Ianuariis
 (quem diem Romani initium anni celebrant) cō-
 sulatum iniit & triumphauit, atq; incredibile po-
 pulo Romano spectaculum exhibuit vincitū Iu-
 gurtham. Quo vius nemo sperauerat se prouin-
 ciam illam confecturū. Adeo erat versutus ad se o-
 mni fortunæ accommodandum, magnoq; animo
 misto cum vaftricie præditus. Verùm tūc ante cur-
 rum ductus, de gradu (vt perhibent) deiectus est.
 Post triumphum in carcerē condito, alii tunicam
 violenter dilacerauerūt, alii vi demere auream in-
 aurem accelerantes vnà infimam auriculam auul-
 sere. Vbi detrusus nudus & deiectus in infimum
 carcerem est, attonitus & cauillans, Papæ (inquit)
 quàm est frigidū vestrum hoc balneum! At hic cū
 fame sex dies luctatus, atque ad extremum vsque
 vitæ cupiditate hians, dignum sceleribus suis exitū
 inuenit. Translata in triumpho memorant tria
 millia & septem pondo auri, argenti non signati
 quinque millia septingenta lxxv. argenti signati
 septēdecim millia octo & viginti denarios. Pera-
 cto triumpho, indixit senatum Marius in Capito-
 lium, atque imprudensne an fortuna sua elatus,
 insolentius ingressus curiam est veste triumphali.
 Verum cito offensum animaduertens sena-
 tum exurrexit, sumptaque rediit prætexta. In ex-
 peditionibus milites agmen ducens subigebat,
 variisque cursibus & magnis itineribus exerce-
 bat. Res suas ipsos adigebat ferre & cibaria para-
 re. Vnde post factum vt laboris patientes & im-
 peratis modestè silentioque parentes mulos Ma-
 rianos vocarent. Sunt tamen qui hoc dictum a-
 liunde putent natum. Quum Scipio in obsidio-
 ne Numantiæ non modo arma vellet & equos in-
 spicere, verumetiam mulos & vehicula, quemad-
 modū culta & parata essent, produxisse equū suum
 Mariū optimè saginatū ab se, & mulum longe aliis
 corporatura & māsuetudine & robore præstantē.

Quum Marii iumenta imperator commendasset, A multamq; eorum faceret mentionem, ita tandem quum false laudarent assiduum, tolerantem laboris, industrium, mulum Marianum vocasse. Porro magno fortunæ favore vsus est Marius. Nam quū barbari quasi quodam impetus refluxu ferrentur prius in Hispaniam, spatiū habuit corpora militum exercendi, & animos eorū ad audendum firmandi, & quod erat primum, vt illi, qui esset, discerent. Siquidem toruitatem eius, atq; in exigēdis pœnis seueritatem, assuetis non delinquere nec contumaces se præbere, cū iustam tum salutarem apparuit esse. Iam iræ ardorem, vocis asperitatem, horridum vultum paulatim assuefacti, non sibi, sed hostibus duxerunt formidolosum. Præcipue integritas in iudicando eius probata militibus est. Cuius hoc instar memoratur. In exercitu Marii sororis filius præfecturâ C. Lusius habebat, cetera nō habitus improbus, sed impotenti amore ardebat adolescentulorum. Hic adolescētis ex cohorte sua, nomine Trebonii, amore flagrabat. Quē quū frequēter appellasset de stupro, non potiebatur voto. Postremo accersitus nocte per ministrum Trebonius venit: (neq; enim vocato non parere licebat) introductus ad eum in tabernaculum, vim adhibentem stricto gladio confodit. Hoc absente actū fuerat Mario. Reuersus Trebonium ad causam dicendam citauit. Qui quum multis accusantibus, defēdente se nemine, ipse imperterritito vultu exposuisset rem, & testes edidisset sapius attentantē repulisse se Lusium, nec voluisse mercede adductū, vlla pudorem prostituere: miratus Marius factum comprobauit id, coronamq; quæ conferri virtutis causa solebat, adferri iussit, eaq; Trebonium donauit, quod pulcherrimum actū, articulo quo maxime foret bonis exemplis opus, edidisset. Id Romā nuntiatum imprimis Mario tertium consolatum confecit: simu! etiam, quia incunte vere aduentus barbarorum in expectatione erat, nolebant vlllo alio duce aliam martis cum illis iacere. Non tam cito tamen (vt ferebat opinio) aduenerunt, sed consultatus tempus iterum Mario circumactum est. Vrgentibus comitiis, quum defunctus collega eius esset, relicto ad exercitum M. Aquilio cōtēdit Romam. Ibi multis & insignibus viris consulatū ambientibus, L. Saturninus, qui præcipue inter tribunos impellere valebat plebem, quem circumegerat in se Marius, monuit eam pro concione vt cōsulem illum crearent. Quum Marius in speciem detrectare se consulatum nec cupere iactaret, pro ditorem eum patriæ Saturninus appellauit, qui periculo impendente tanto bellum suscipere gerendum abnueret. Haud clam erat eum simulationi Marii insecutum histrionem seruire, verum quod tempus videret populus requirere illius virtutem & fortunam, consulem quartum eum designauerunt, collegamque ei Lucratium Catulum addiderunt, magnæ virum inter primores autoritatis, nec plebi ingratum. Vbi hostes prope esse intellexit, raptim superauit Alpes, ac castris ad amnē Rhodanum communitis conuexit affatim eo com meatum, ne vnquam, nisi postulante vsu, ex necessariorum inopia dimicare cogeretur. Subuectionem eorum quæ essent exercitui opus,

ἡδέντος οὖν τῶν στρατηγῶν τοῖς τῷ Μαρίου ἀρέμμασι, καὶ
πολλάκις αὐτῶν μνησθέντος, οὕτως ἄρα πρὸς σκώπιον ἔσται
ἐπαίνον τὸν ἀνελεχθῆναι καὶ πλήμονα καὶ φιλόπονον, Μαριανὸν ἡ-
μίονον πρὸς ἀσπασθῆναι. Διτύχημα δὲ δοκεῖ τῷ Μαρίῳ μέγα
ἡμέρα. τῷ γὰρ βαρβάρων ὡς πρὸς ἕνα παλίρροια τῶν ὀρμῆς,
λαβόντων, καὶ ῥυείτων πρὸς τὴν Ἰβηρίαν, χεῖρον ἔ-
χε καὶ τὰ σώματα γυμνάσαι τῷ ἀνδρῶν, καὶ τὰ φρονήματα
πρὸς τὸ παρρεῖν ἀπαρρῶσαι. ὃ δὲ μέγιστον, αὐτοῖς οἷος ἕνα
ἀνοηθῆναι. ὃ γὰρ εἰ δὲ ἔχῃ σκευασθῆναι αὐτῶν, καὶ πρὸς τὰς
ἡμετέρας διεμελίκετον, ἐπιδείσει μηδὲν ἀμάρταν μηδὲ ἀ-
πειθεῖν, ἀλλὰ τὰ δικαίως σωτήριον ἐφαίμετο. τίω τε τῷ θυμῷ
σφοδρῆται, καὶ ὁ βαχὺ τῆς φωνῆς καὶ ἀγριότητος τῶν πρὸς
σωπύουσι τε εφόμῳ καὶ μικρῶν, οὐχ αὐτοῖς ἐνόμιζον εἶ-
φοβερόν, ἀλλὰ τοῖς πολεμίοις. μάλιστα δὲ ἡ πρὸς τὰς κείρας
ὀρθότης αὐτῶν τοῖς στρατιώταις ἠρεσκεν. ἥς καὶ τοῖσι δὲ τι δειγμα-
λέγεται. Γάιος Λούσιος, ἀδελφιδόος αὐτῶν, τετραμῆνος ἐφ'
ἡγεμονίας, ἐστρατεύετο, πάλαι μὲν αἰὲρ οὐ δοκῶν εἶ-
ρησῆς, ἡτῶν δὲ μερακίων καλῶν. ἔστ' ἡρα νεαῖστος τῷ ὄφ'
αὐτῶν στρατευομένων ὄνομα Τρεβωνίου, καὶ πολλάκις πει-
ρῶν οὐκ ἐτύχανε. τέλος δὲ, νύκτωρ ὑπὸ πρῆτιν ἄποσει-
λας, μετεπέμπετο τὸν Τρεβωνιον ὃν νεαῖστος, ἦκε μὲν, (αἰ-
πειπῆν γὰρ οὐκ ἐξέλιτο καλούμενον) εἰσαρθεῖς δὲ ὑπὸ τῷ σκη-
νῷ πρὸς αὐτὸν, ἐπιχρησάτω βιάζεσθαι ἀπασάμενος ὃ
ἐξέφορος ἀπέκτεινε. ταῦτα ἐπὶ τῇ τῷ Μαρίῳ μὴ παρόν-
τος, ἐπομειθῶν δὲ, προύθηκε τῷ Τρεβωνίῳ κείσιν. ἐπεὶ δὲ πολ-
λῶν κατηγορησῶντων, ὁ δὲ σιωπηροῦτος, αὐτὸς ἀ-
θαρῶς καὶ ἀσπῆς διηγήσατο τὸ πρῶτον, καὶ μῦθους ἔ-
χε ὅτι πειράσῃ πολλάκις ἀντιπετῶν Λουσίῳ, καὶ μεγάλων
διδόμενων, ἐπὶ ὁδῶν προήκατο τὸ σῶμα. θαμνάσας ὁ Μα-
ριος, καὶ ἡδείς, ἐκέλευσε τὸν πάτριον ὅτι τῆς δριφείας
D ἐφ' ἀπὸν κρημνίσαι καὶ λαβῶν, αὐτὸς ἐφεφάνωσε τὸν Τρεβω-
νιον, ὡς κἀλλιστον ἔργον εἰ καὶ πρὸς τῶν ἀδελφῶν δεομένων κα-
λῶν ἀποδεδειγμένον. τῶτο εἰς τῷ Ρώμῳ ἀπαχθῆναι, ἔχῃ
κίσα δὲ Μαρίῳ σιμῶν πρὸς τῷ τείτῳ ὑπατείας. ἀμα δὲ καὶ
τῷ βαρβάρων ἔπος ὡς πρὸς δοκίμων ὄντων, ἐβούλοντο μὲν
μηδὲ ὅς ἄλλου στρατηγῶν κινδυνεύσαι πρὸς αὐτοῖς. ἔμῳ ἡ-
χον ὡς πρὸς ἐδοκῶντο τὰ χεῖρα, ἀλλὰ πάλιν διήλθε δὲ Μα-
ριῶ ὁ τῆς ὑπατείας χεῖρος. οἰσαμένων δὲ τῷ δριφαιρεσάν,
καὶ τῶ σιμάρχοντος αὐτῶν τελευτήσαστος, ἀπολιπῶν ὅτι τῷ
E διωάμεων Μάνιον Ἀκύλλεον, αὐτὸς ἦκεν εἰς Ρώμῳ. με-
λιόντων δὲ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν τῷ ὑπατείας, Λούκιος Σατορνίνος ὁ
μάλιστα τῷ δημάρχων ἄγων ὁ πλήθος, ὑπὸ τῷ Μαρίῳ
τεθεραπυμένους, ἐδημηγῶρει, κελδῶν ἐκείνον ὑπὸν ἀ-
ρεῖσθαι. ἀρπυσιμένου δὲ τῷ Μαρίῳ, καὶ παρατεῖσθαι τίω
δριφῶ φάσκοντος, ὡς δὲ μὴ δεομένου, προδοτικῶ αὐτὸν ὁ
Σατορνίνος ἐκάλεσε τῷ πατείδος, εἰ κινδυνῶ ποσούτω φθί-
ροῖσθαι ὁ στρατηγῶν. καὶ φανερῶς μὲν ἕνα ἀπιθάνως σιμῶν πο-
κρινόμενος ὁ πρὸς ποίημα δὲ Μαρίῳ. τὸν δὲ χερσὶ ὀρώντες οἱ
πολλοὶ τῷ ἐκείνῳ δριφότητος ἀμα καὶ τύχης δεόμενον, ἐφ' ἡφί-
σαίλο τῷ τετάρτῳ ὑπατείας, καὶ σιμάρχοντα Κάτλον αὐτῶν
Λεπάτιον κατέστησαν, ἀνδρα καὶ ἡμῶν μὲν ὑπὸ τῷ δρι-
φων, καὶ τοῖς πολλοῖς οὐκ ἐπαρῆ. πτωθάνομος δὲ τῶν πολε-
μίοις ὁ Μαρίος ἐχίσε εἶ-
δρα τὰ χεῖρα ὑπὸ τῷ βαλεπῆς Ἀλ-

πῆς, καὶ τειχίσας στρατοπέδον πρὸς τῷ Ρόδμῳ ποταμῶ, σιμῶν γὰρ εἰς αὐτὸ πρηγίαν ἀφθονον ὡς μηδέποτε πρὸς τῷ
συμφέροντος λογισμῶν ἐκείνῳ αἰετῆ δὲ ἐνδῆσαν τῷ ἀνακλάων εἰς μάχην καὶ ἀσπῆσαι. τῷ κρημνίσαι ὡν εἶδετο δὲ στρατεύματα,
MM iij

μαχεῖν ἢ πολυτελή πρῶτερον ἴσταν πρὸς τὴν θάλασσαν, αὐτὸς εἰργάσατο ῥαδίαν καὶ ταχέαν. τὰ γὰρ σόματα τοῦ Ροδίου, πρὸς τὰς ἀνακτοὰς τῆς θαλάσσης, ἰλιώ τε πολλῶν λαμβάνοντα καὶ ἴνα πηλῶ βαθεῖ συμπεπλημνύμην, ὑπὸ τῆς κλύδωνος χαλεπῆν, ἐπίπονον ἢ βραχὺ πρὸς τοῖς σφραγιστοῖς ἐποίει τὸν εἰσπλοῦν ὡδε. βρέφας ἐν αὐτῶν τὸν στρατὸν χολάζοντα, πάφρον μὲν ἀλλῶ ἐπέβαλε, καὶ ταῦτη πολὺ μέγιστος τῆς ποταμῶν μεταστάσεως, παρῆγαγην εἰς ἐπιτήδφοι ἀγιάλον, βαθιῶν μὲν, καὶ ναυοὶ μεγάλας ἐποχον, λείον δὲ ἢ ἀκλύστον σόμα λαβοῦσαν πρὸς τὴν θάλασσαν. αὐτῆ μὲν οὖν ἀπὸ ἐκείνου τὴν ἐπανομίαν ἐπιφυλάττει. τῶν δὲ βαρβάρων διελόντων σφᾶς αὐτοῖς δίχα, Κίμβροισι μὲν ἔλαχον Δία Νωρικῶν ἀναθεῖν ἐπι Κἀτλον χωρεῖν, ἢ τὴν παροδοὶ ἐκείνῃ βιάζεσθαι. Τόποιες δὲ ἢ Ἀμβρόνες Δία Λιγύων ἐπι Μάειον πρὸς θάλασσαν. καὶ Κίμβροισι μὲν ἐγένετο πλείων ἢ Δία τελευτῆ καὶ μάλλησις. Τόποιες δὲ καὶ Ἀμβρόνες ἀραντες διῆς καὶ διελθόντες τὴν ἐν μέσῳ χώρον, ἐφάινοντο πλῆθι τε ἀπειροὶ καὶ διασπαστοὶ τὰ εἶδη, φθόγγον τε καὶ θόρυβον οὐχ ἑτέροις ὅμοιοι. παρῆγαλόμενοι δὲ τῆς πεδίου μέγα καὶ εὐχετοπέδυσαιπας, παρῆγαλόμενοι τὸν Μάειον εἰς μάχην. ὅθεν οὕτως μὲν οὐκ ἐφρονήσεν, ἐν δὲ τῶν χάρσασσι τοῖς εὐχετοπέδυσαιπας, καὶ κατῆπτετο πικρῶς τῶν θρασυνομήων, καὶ τοῖς πρὸς πῆλόντας ὑπὸ θυμῷ καὶ μάχασσι βουλομένοις, παροδῆσας ἀπεκάλει τῆς πατείδος. οὐ γὰρ ὑπὸ θριάμβων τὴν φιλοθυμίας εἶη καὶ εὐπαίμων, ἀλλ' ὅπως νέφος τοσούτων πολέμου καὶ σκηπτιῶν ἐσάμνηροι Δία σῶσοισι τὴν Ἰταλίαν. ταῦτα μὲν ἰδὶα πρὸς τὴν ἡγεμόνας καὶ τοῖς ὁμοπίμοις ἔλεγε, τοῖς δὲ εὐχετοπέδυσαιπας ὑπὸ τῆς χάρσασσι ἰσῆς ἀνά μέγιστος, ἢ παρῆσσι κελδύων, εἶη ἢ ἐτ' μορφίω ἀνέχεσθαι τῶν πολεμίων, ἢ τὴν φωνίω ὑπομνήν, ὅλως οὐδ' αὖ ἀλλόχστον ἢ θηριώδη, σκιδνῶ τε καὶ κίνησιν αὐτῶν κατῆμαθάνειν, ἀμα δὲ χροῖω τὰ φαινόμενα δεινὰ ποιουμένους τῆς Διανοίας χροῖω Δία τ' ὄψιως. ἡγεῖτο γὰρ πολλὰ μὲν ἐπιφύδεσθαι τῶν οὐ πρὸς ὄντων τὴν καμνότησιν τοῖς φοβεροῖς ἐν δὲ τῆς σκηπτιῶν, ἢ τὰ τῆς φύσεως δὲ τῆς ἐκπληξίν ἀποβάλλειν. τῶν δὲ, οὐ μόνον ἢ καὶ ἡμέραν ὄψις ἀφῆρει τὴν θάμβους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀπειλάς τῶν βαρβάρων ἢ τὸν χόμπον οὐκ ἀνεκτὸν ὄντα, θυμὸς αὐτοῖς παρῆσσι ἀμνος, ἐξετέρμαρτε καὶ διέφλεγε τὰς ψυχὰς, οὐ μόνον ἀγρότων καὶ φερόντων τὰ πέριξ ἀπομῆσσι τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ τῶν χάρσασσι ποιουμένων παρῆσσι οὐκ ἀμνος, μὲν πολλῆς ἀσπληγίας καὶ θρασυτητος ὡστε φωνὰς ἢ Δία θρασυτητος τῶν εὐχετοπέδυσαιπας.

τῶν πρὸς τὸν Μάειον ἐκφέρεσθαι, τίνα δὲ κατῆσσι ἀνανδρῖαν ἢ μὲν Μάειος εἰργῆ μάχης, ὡς πρὸ γυναικας, ὑπὸ κλεισῖ καὶ θυρωροῖς; φέρε, παρῆσσι ἀνδρῶν πάρος ἐλδύθρων, ἐρώμδα πότερον ἀλλοῖς ἀναμῆ εἰ μαχομένους ὑπὸ τῶν ἐλδύθεσι. ἡμῖν δὲ λειτουρῆσι χροῖωσσι Δία παρῆσσι, ὅταν δένται τὰ φεροῖς ὀρύσσειν, καὶ πηλὸν ἐκκαθαίρειν, καὶ ποταμοῖς πῖνας πρὸς ἀτρέπειν. ἐπι ταῦτα γὰρ (ὡς εἶοικον) ἢ σκῆ τοῖς πολλοῖς ποίοις ἡμᾶς, καὶ ταῦτα τῶν ὑποαπειῶν ἀποδῆσσι ἀμνος ἔργα τοῖς πολίταις ἐπὸ μῆσιν. ἢ τὰ Κάρβωνος αὐτὸν φοβεῖ καὶ Καμπύωνος, οἷς ἐπῆκσαν οἱ πολέμοι, πολὺ μὲν αὐτοῖς τῆς Μάειου δόξης καὶ εὐρετῆς ἀποδῆσσι, πολὺ δὲ χροῖω εὐρετῆ ἀγρότων; ἀλλὰ καὶ παρῆσσι ἢ δρανῆσσι, ὡς ἐκείνοι, καλλίον, ἢ κατῆσσι πορῆσσι ἀμνος τῶν συμμάχων θεάσσι. ταῦτ' ἀκούων ὁ Μάειος ἤδετο, καὶ κατεπαρῆσσι αὐτοῖς, ὡς οὐκ ἐκείνοις ἀπῆσσι, ἀλλ' ἐκ πῖνων λογίων τὸν τῆς ἰκῆς ἀμα καρῆν καὶ τὸπον ἐκδῆσσι ἀμνος. καὶ γὰρ πῖνα Σύσσι γυναικας, Μάρθαν ὄνομα,

A quum ante longinqua & sumptuosa mari fuisset, expeditam effecit & celerem. Nam ostia Rhodani maris refluxu magna vilimi oppleta arenaq; alto cœno à fluctibus adstricta, periculosum morosumque & angustum nauibus frumentariis eo reddebant decursum. Huc exercitū otiosum cōuertit, fossamq; grandem duxit, quo magna fluvii parte detorta deduxit illam ad opportunum littus altam ac magnorum nauigiorum patientem, quæ planum haberet & tranquillum ad mare ostium. Hæc nomen ab illo etiam hodie retinet. Barbari autem bipertito, Cimbri locis superioribus per Noricos fortiti sunt aduersus Catulum mouere, atque aditum illum perumpere: Teutones & Ambrones in Marium per Liguriam secundum mare. Longius Cimbri cunctati & morati sunt. Teutones & Ambrones confestim profecti, emensa interiecta regione, speciem præbuerunt immensi numeri, horribiles aspectu, voceq; & strepitu à cæteris abhorrentes, amplexi magna ex parte campum, castris locatis, Marium ad certamen prouocauerunt. Ille nihil motus milites intra vallum continuit, atq; acerbe increpauit ferocios, instantesq; nimios animi & pugnam poscentes, proditores patriæ appellauit. Neq; enim de triumphis in præfenti vel de trophæis ostendit agi, sed quemadmodum tanta belli nube & fulgure discusso conseruarent Italiam. Atq; hæc seorsum apud duces suos & paris dignitatis viros differuit: milites vicissim vallum conscendere & speculari iussit, ut vultum hostium ferre, & vocem tolerare plane absanam feramq; assuescerent, arma item & tractionem eorum condiscerent. Ita temporistractu horrenda in speciem reddebat in animo ex aspectu lenia. Multa enim censebat nouitatem horrēdis vana affingere, assuetudine verò deponere, & sua sponte formidanda terrorem. Atqui quotidianus hic aspectus militibus non tantū partem deterfit pauoris, sed & ad barbarorum minas atq; intolerandam insolentiam feruor eos subies irritauit & inflammauit animos, quum non modo proculcarent omnia circumquaq; hostes, sed in vallum quoq; magna procacitate & ferocia incurfarēt, ut voces & questus huiuscemodi venirent ad aures Marti militum, Quanam nostra ignauia Marius à prælio nos ut fœminas sub clauibus & ianitoribus arceat? Agite, simus viri, quæramusq; num quos alios operiatur qui dimicaturi sint pro libertate: nos verò ad opera facienda semper adhibebit, quum fossa agenda, extrahendum cœnum, & diuertenda sint flumina. Ad hæc nimirum exercet nos multis ærumnis, atq; hæc vbi ediderit ciuibus consulatum opera, demū redibit. An verò eum Carbonis casus & Cæpionis territant ab hostibus oppressorum, qui longe Mario gloria & virtute concesserunt, & multo deteriores habuerunt copias? Imo pati aliquid per virtutem præstat quā ut resides calamitatem spectemus sociorum. Ea audienti Mario grata erant: qui leniebat eos, quasi non diffideret ipsis, sed ex oraculis quibusdā victoriæ pariter tempus & locū captaret. Namque F mulierem quandam Syram, Martham nomine,

quæ ferebatur edere vaticinia, in lectica decubente, magna circumducebat veneratione, & sacralius monitu faciebat. Quam senatus pridem, quum de his differere vellet, & prænuntiaret venientia, repulerat. Verum postquam cum fœminis cōgressa documentum dedit iui, præsertim ad pedes vxoris Marii affidens, eamq; affata, qui esset ex gladiatoribus victoriam laturus, prædixisset, ab ea ad Marium missa, in honore habebatur apud eum, ac lectica fere vehebatur. Ad rem diuinam puniceo amictu duplici fibulato hastam vittis redimita & coronamentis ferens procedebat. At hæc quidem fabula adduxit in dubitationem cōplures, verene fidem ei Marius haberet, an seruiens ex composito huic fabulæ ostēteret eam mulierem. Nā illud de vulturib. rem mirandā Alexander Myndius literis prodidit. Duo ante victorias eius semper ostēdebant se comitabanturq; agmen ex æneis collaribus noti. Hæc enim addiderant captismilites, inde dimiserant eos. Hinc notos salutabant milites, & quum sese offerret in expeditionem euntib. velut læto gaudebant ostento. Inter multa prodigia quæ cōparuerunt, reliqua translaticia erant. A meria vero & Tuderto, quæ oppida sunt Italix, nuntiatum visis nocte in cælo læceas ignitas & scuta huc illuc differri primum, deinde concurrere inter se similib. figuris & motibus ac virorum præliantium: tãdem his terga dantibus, illis restantibus, in occasum omnes inclinasse. Eadē pene tēpestate Batabaces Pessinunte aduentavit, Matris magnæ Idææ sacerdos. Hic deam attulit ex adyto nuntiasse sibi victoriam populo Romano, magnumq; belli decus ac cossura. Quum esset senatus assensus, atq; ad Idææ victoria causa decreuisset, p̄deunti in concionē, vt hæc ad populū ederet, Batabaci interdixit Aulus Pompeius tribunus plebis, præstigiatores appellans, hominemq; cū indignitate depulit ex rostris. quæ res cōmendauit potissimum dicta eius. Nam simulatque dimissa concione domum regressus Pōpeius est, tanta vis occupauit eum febris, omnibus vt constaret & peruulgatum esset eum intra septimum diem expirasse. Porro Teutones quiescente Mario adorti oppugnare castra eius, vt grandio in eos coniecta telorum est, atque aliquot ex suis desiderauere, decreuerunt progredi, Alpes rati se nemine ipsos morante penetraturos, vasis conclamatis, castra Romana prætergressi sunt. Vbi maxime apparuit immensitas eorum transitus longitudine & diuturnitate. Si quidem sex dies feruntur continuato agmine statiuâ Marii præterlati. Sub vallo incedentes rogabant per ludibrium Romanos ecquid mādare vellent vxoribus, breui eas se visuros. Quum superuenissent castra & procederēt barbari, tū etiā Marius mouit, ac cōposito gradu subsequebatur, castra semper castris conferens. Sua castra, vt in tuto pernoctaret, munitabat diligēter, ac firma loca capiebat. In hanc modū agmine facto ad Aquas Sextilias, quas vocāt, ventū est, vnde progressis breue iter restabat ad Alpes. Quare accingebat se Marius ad prælio ibi decernendū. Castris locū cepit, munitū illum quidē, sed qui angustā haberet aquationem, quo militibus

A μανθλεύσασθαι λέγουσιν, ἐν φορέῳ κειμένην σερμῶς περὶ ἡλίου, καὶ θυσίας ἔθνευ ἐκείνης κελθούσης. ἢ πρὸς τὸ ἐν μὴ ἀπῆλασεν ἢ σύγκλητος ἐντυχεῖν ὑπὲρ τούτων βουλομένην, καὶ τὰ μέλλοντα προσηγορεύουσαν· ἐπεὶ ὁ πρὸς τὰς γυναικας εἰσοδῶς ἀπέπειραν ἐδίδου, καὶ μάλιστὰ τὴν Μαρείου, ἢ πρὸς κληρονομήσασθαι τὸν πόδας τῆς μονομάχων, ὅτι τυχεῖς προσηγορεύετο τὰ μέλλοντα νικᾶν, ἀναπεμφθεῖσα πρὸς Μάριον ὑπὲρ ἐκείνης, ἐθαυμάζετο· καὶ τὰ πολλὰ μὴ ἐν φορέῳ παρεκμήζετο, πρὸς ὃ τὰς θυσίας κατῆι φοινικίδα διπλῶν ἐμπεπορημένην, καὶ λέγειν ἀναδεδιδυμένῳ ταμίῳ καὶ ἐφορῶσι φέρουσα πύτυρον οὖν ὁ δράμα πολλοῖς ἀμφισβήτησιν παρεῖχεν, εἴτε πεπεισμένος ὡς ἀληθῶς, εἴτε πλαττόμενος, καὶ συμυποκρινόμενος ὅτι δεικνύται τὴν ἀνθρώπων. ὁ δὲ πρὸς τοῖς γύπας, θαύματος ἄξιον Ἀλέξανδρος ὁ Μυώδιος ἐφόρηκε. δύο γὰρ ἐφαίνοντο πρὸ τῆς κληρονομίας αἰεὶ πρὸς τὰς στρατείας, καὶ παρηγορήσασθαι γυναικας ἡλικίας περὶ δειράοις. ταῦτα ὅτι στρατιώται, συλλαβόντες αὐτοῖς περὶ τῆς, εἴτα ἀφῆκον. ὅτι δὲ τούτου γινώσκοντες ἠσπάζοντο τοῖς στρατιώταις καὶ φαιέντων ὅτι τὰς δόδοις, ἔχαρον ὡς ἀγαθὸν τι προσέχοντες. πολλῶν δὲ σημείων προσηγορεύων, τὰ μὴ ἄλλα χαρακτηριστικῶν εἶχεν· ὅτι Ἀμερίας καὶ Τουδέρτου πόλεων Ἰταλικῶν ἀπηνήλθη νικητὸς ὄφθαλμοι καὶ οὐρανοὶ αἰχμᾶς τε φλογεραῖς καὶ θυραῖς ἀπεφορμένους ὁπλοῦν, εἴτα συμπιπτόντας ἀλλήλοισι. καὶ γήματα καὶ κινήματα λαμβάνοντας οἱ ἀνέται μαχομένων ἀνδρῶν. τέλος δὲ, τῆς μὴ ἐνδιδόντων, τῆς δὲ ἐπιφορμένων, πῶς ἔστι δεικνύσασθαι πρὸς τούτων δὲ πῶς τὸν χρόνον ἀφίκετο καὶ Βαβαράκης ἐκ Πρασινοῦ, ὁ τῆς μεγάλης μητροῦς ἱερῶς, ἀπαγγέλλων ὡς ἡ θεὸς ἐκ τῆς αἰακτόρων αὐτῶν ἐφῆγετο, νικῶν καὶ μέγα

D κρείστος πολέμου Ρωμαίοις ὑπάρχειν. τῆς δὲ συγκλήτου πρὸς τὴν μένην, καὶ τῆς θεῶν ὅτι νικῶν ἰδρύσασθαι φημισαμένην, τὸν Βαβαράκιον εἰς τὸν δῆμον προελθόντα, καὶ ταῦτα βουλομένην εἰπεῖν, ἐκώλυσε δημαρχῶν Αὔλος Πομπήιος, ἀγύρτιον ἀποκαλῶν, καὶ πρὸς ὑβερνῶν ἀπελαμῶν τῶ βήματος. ὁ δὲ καὶ μάλιστὰ τῶ λόγῳ τῶ ἀνθρώπου πίστιν παρέχεν. οὐ γὰρ ἐφῆ τῆς ἐκκλησίας λυθείσης ὁ Αὔλος εἰς οἶκον ἐπὶ μελεθῆναι, καὶ πυρετὸς ἐξελύθησιν αὐτῶν ὅσοτος, ὡς τε πᾶσι κληρονομήσασθαι καὶ περὶ τούτων, ἐν τῶς ἐβδόμῃς ἡμέρας ἀποθαιεῖν· οἱ δὲ Τάτονες ἐπεχείρησαν μὴ ἡσυχάζοντες τῆς Μαρείου πολιορκεῖν τὸ στρατόπεδον, βέλεσι δὲ πολλοῖς ἐντυχόντες ἀπὸ τοῦ χαρακτηριστικῶν, καὶ ἕνας ἐξ αὐτῶν ἀποκαλόντες, ἐγνωσαν εἰς τὸ μὴ προεῖν χωρεῖν, ὡς ὑπερβαλοῦντες ἀδεῶς τὰς Ἀλπεῖς· καὶ συσβασάμενοι, παρήμεινον τὸ στρατόπεδον τῆς Ρωμαίων, τότε δὲ μάλιστὰ παμπληθεῖς μήκει καὶ χρόνῳ τῆς παρεῖν φαιέντες. ἡμέρας γὰρ ἐξέλεγονται τὸν χαρακτηριστικῶν Μαρείου πρὸς κληρονομήσασθαι σιωχῶς ὁδόντες. ἐπορεύοντο δὲ ἐγγίς, πικθανόμενοι τῆς Ρωμαίων μετὰ γέλωτος, εἴτι πρὸς τὰς γυναικας ἐπιτέλλοιεν. αὐτοὶ γὰρ ἔστασαν ἑαυτοῖς παρ' αὐταῖς. ἐπεὶ δὲ παρήλασαν οἱ Βαβαράσι, καὶ παρήσαν, ἀρας καὶ αὐτοῖς ἐπικροῦσθαι γέλωτος, ἐγγίς μὴ αἰεὶ καὶ παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις ἰδρύνόμενος, ὅχραῖς τε χροῦνόμενος στρατοπέδῳ, καὶ χροῖα καρτερεῖ περὶ ἀλλομένους, ὡς τε ἐν ἀσφαλεῖ νικητέρων. οὕτω δὲ παρῶντες, ἐγίνοντο πρὸς τοῖς κληρονομοῖς ὕδασι Σελυλλοῖς· ὅθεν ἐδὲ ἐκ τῶν οὐ πολλῶν ὁδῶν, ἐν τῶς Ἀλπεσιν εἶ. διὸ δὲ καὶ Μάριος ἐν ταῦτα παρῶντες ἐπὶ μάχασθαι, καὶ κληρονομήσασθαι τὸν χρόνον ἡσυχῶν μὲν, ὕδαρ δὲ ἀφῆκοντο ἐκείνοντα, ἐκλόμενος

(ως φασι) κ' ούτω παροξύναι τοὺς στρατιώτας· πολλῶν γέ τοι
 δισχεραμόνων, καὶ διήσαν λεγόντων, δείξας τῇ χεὶ πο-
 τῆ μὲν πῖνα ῥέοντα πλησίον τῆ βαρβαρικῆ χάρακος, ἐκεῖ τῶν
 αὐτῶν ἐφασκεν εἶ) ὁ ποτὸν ὄνειον ἀμαλός. Τί οὖν (ἐφασαν)
 ὅτι δὴ οὗτος ἡμᾶς ἀγὼς ἐπ' αὐτοῖς, ἕως ὅτε δ' αἷμα ἐχρῆται,
 κακείνος ἡρέμα τῇ φωνῇ, Πρῶτον (εἶπεν) ὄχυρα τῶν ἡμῶν
 ὁ στρατοπέδον. οἱ μὲν οὖν στρατιώται, καὶ ἀφ' ἀγαλλόντες,
 ἐπέθοντο. τῆς δ' ἰερατείας ὁ πλῆθος, οὐτ' αὐτοὶ ποτὸν, οὐδ'
 ἄποστυγίους ἐχόντες, ἀδρόσι κατέβαινον ἐπὶ τὸν ποταμόν, οἱ
 μὲν ἀξίνας, οἱ δ' πελέκεις, εἶνοι δ' καὶ ξίφη καὶ λόγχαι ἀ-
 ματαῖς ὑδρίαις ἀαλαβόντες, ὡς καὶ ἀφ' ἀμάχης ὑδραπό-
 μνοι. τοῖσι τοῖς ποταμοῖσι ὀλίγοι στρατομαχῶν τῶν πολεμίων.
 ἔτυχον γὰρ ὄχι πάντες οἱ πολλοὶ μὲν λούσθαι, οἱ δ' ἐλθούτο.
 ἦνοι γὰρ αὐτοῖσι ναμάτων θερμῶν πηλῶν ὁ χάραξ, καὶ μέγας
 ῥῆσι τῶν ποταμῶν τοῖς βαρβάροις ἀπαρῶντα καὶ πρὸς ἡμῶν
 ζοῦσας ἠδὲ καὶ τῶν ποταμῶν τὸ ποταμὸν κατέλαβον οἱ Ῥωμαῖοι.
 πρῶτος δ' ἦ κραυγῶν πλείονων στυγερῶν, τῶν τε Μαρίων
 χαλεπὸν ἔπι τοῖς στρατιώταις ἐπιχρῆν ὡς εἶπε τῶν οἰκιστῶν δε-
 διότας, καὶ τῶν πολεμίων ὁ μαχηστὰς μέρους, ἵφ' ἔφο-
 ἠπίωτο Ῥωμαῖοι μὲν Μαλλίου καὶ Καπίωνος πρῶτον
 (Ἀμβρόνεις δ' ὠνομάζοντο, καὶ πλῆθος ἄφ' ἰερατείας
 αὐτοῖς καὶ αὐτοῖς ἠδὲ) ἀειχάντες, ὅτι τὰς πρὸς πλῆθος ἐ-
 χώρισται, τὰ μὲν σώματα πλησιοντῶν βεβαρημένοι, τοῖς δ'
 φρονήμασι γὰρ καὶ ἀφ' ἀμαλῶν πρῶτος τὸν ἀχρῆτον, ὅτι
 ἀπακτοῖς ὅσοι μακρότεροι φερόμενοι δρόμοις, ὅσοι δ' ἀφ' ἄλλων
 ἀλαλαχμὸν ἰέντες, ἀλλὰ κρούοντες ῥυθμῶ τὰ ὄπλα, καὶ
 σὺν ἀλλοῖσιν πρῶτος ἀμα τὴν αὐτῶν ἐφθέρχοντο πολλὰς
 στρατηγείαν Ἀμβρόνεις· εἴτε ἀνακλύμενοι σφᾶς αὐ-
 τοῖς, εἴτε τοῖς πολεμίοις τῇ στρατηγείᾳ ὡς ἐκφοβουῶτες.
 τῶν δ' Ἰταλικῶν πρῶτοι καὶ ἀειχάνοντες ἐπ' αὐτοῖς Λίγυες,
 ὡς ἠέρουσαν βοῶντων καὶ στυγερῶν, ἀντεφώνου καὶ αὐτοὶ τῇ
 πάτριον ἐπίκλησιν αὐτῶν εἶ)· (σφᾶς γὰρ αὐτοῖς οὕτως ὀνο-
 μάζοι καὶ ἦρος Λίγυες) πυκνοὶ οὖν καὶ ὄπλα μὲν αὐ-
 τῶν χεῖ, πρὶν εἰς χεῖρας στυγερῶν, ὁ ἀναφώνημα· καὶ τῶν
 στρατηγῶν ἐκατέρωθεν ἀνά μέρους σιωπῶν ἀφ' ἀμαλῶν, καὶ
 φιλοτιμιῶν πρῶτον ἀλλήλοισι τῶν μεγάλῃ τῆς βοῆς ὑ-
 ποβασσάμενοι, παροξύνει καὶ διηρέτιζε τὸ θυμὸν ἡ κραυγῆ-
 τοῖς μὲν οὖν Ἀμβρόνεις διέσπατε ὁ ῥεῖθρον. ἔγδ' ἐφασαν
 εἰς τῶν καὶ ἄφ' ἀμαλῶν ἀφ' ἀμαλῶν, ἀλλὰ τοῖς πρῶτοις δὴ οὗτος
 μετὰ δρόμου τῶν Λιγύων πρῶτος πεσόντων, ὅτι χερσὶν ἡ μά-
 χῃ τοῖς δ' Λίγυσι τῶν Ῥωμαίων ἐπιβοηθούτων, καὶ φερό-
 μένων ἀνωθεν ἐπὶ τοῖς βαρβάροις, βιαστέτες ἐδάποιτο, καὶ
 πλείστοι μὲν αὐτῶν πρῶτοι ὁ ῥεῖθρον ὠθούμενοι κατ' ἀλλήλων
 ἐπαίοντο, καὶ κατεπίπλασαι φόνου καὶ νεκρῶν τὸν ποτα-
 μόν. τοῖς δ' ἀφ' ἀμαλῶν οἱ Ῥωμαῖοι μὴ ἐλθόντας ἀνασρέ-
 φειν, ἐκλείνον, ἀχρῆ τῶν στρατοπέδου καὶ τῶν ἀμαλῶν φθ-
 γνῶσας. ἐστῶντα δ' ἀφ' ἀμαλῶν ἀπορῶσασιν μετὰ ξίφῶν καὶ
 πελέκεων, δεινὸν τετραγύη καὶ ἀφ' ἀμαλῶν, ἡμῶν οὖν τοῖς φε-
 ρούσας, ὁμοίως καὶ τῶν διώκοντας, τῶν μὲν, ὡς πρῶτος
 τοῖς δ', ὡς πολεμίοις ἀναπεφυρμέναι μαχομένοις, καὶ χερ-
 σὶ γυμναῖς τῶν τε θυρεῶν τῶν Ῥωμαίων ἀποσπῶσαι, καὶ τῶν
 ξίφῶν ἐπιλαμβαίνοντα, καὶ βάρβαροι καὶ ἀφ' ἀμαλῶν σω-
 μάτων ὑπομῆσουσιν μέχρι τελευτῆς ἀνήτητοι τοῖς θυμοῖς. τὴν μὲν οὖν ἀφ' ἀμαλῶν μέγιστον οὕτω κατὰ τύχην
 μάλλον, ἢ γνώμη τῶν στρατηγῶν ἠθέουσα λέγουσιν. ἐπεὶ δ' πολλοὶ τῶν Ἀμβρόνεις οἱ Ῥωμαῖοι ἀφ' ἀμαλῶν
 ἀνεχώρησαν ὀπίσω, καὶ σῆτος ἐπέχεν, οὐκ ὡς πρὶν ἐπὶ ὅτι τυχερῶν ὅσοι τῶν στρατῶν ἐδέξατο παγᾶνες ἐπιπύκνισαι,

A (vti ferunt) hunc quoq; adderet stimulum. Ibi mul-
 tis infensis atq; siti ferentibus se laboraturos, mon-
 strato manu eo qui sub castris barbarorum decur-
 rebat, fluuio, inde ipsis ait potum sanguine vena-
 lem esse: Quin igitur (inquiunt) actutum nos, dum
 liquidum sanguinem habemus, in illos ducis? Atq;
 ille submissa voce, Ante (inquit) castra sunt nobis
 munienda. Hic milites, quanuis indignantes, ob-
 temperauerunt. Calorum verò & lixarum caterua,
 quum neq; ipsis neq; iumentis suppeteret potus,
 manu facta ad amnem descendit. Alii ascias, secu-
 res alii, nonnulli gladios quoq; & lanceas vna cum
 B vrnis ferebant, vt aquarentur vel per conflictum.
 Cum his primo pauci hostium manus cõseruere.
 nam pleriq; loti prandebant, alii lauabant. Quippe
 eo loco calidorum riuulorum scaturiunt fontes.
 barbaros ex parte his sese oblectantes, lociq; amœ-
 nitati & miraculo indulgentes oppresserunt Ro-
 mani. Quum ad clamorem plures concurrerent,
 iam Marius ægre de mancipiis sollicitos retinebat
 milites, & quod maximi roboris erat apud hostes,
 à quibus ante Romani Manlio & Capione duci-
 bus superati fuerant (Ambrones dicebantur, qui
 soli efficiebant plus xxx millia) exciti arma indue-
 bant. Hi, quanquam corpus crapula onerauerant,
 C mero remissi tamen ferocem gerebant animũ, ne-
 que incompositis vel lymphaticis ferebantur cur-
 sibus, neq; vlulatum inconditum edebant: sed cõ-
 crepantes ad numerum armis, & simul cuncti tri-
 pudiantes, siue quo sese mutuo cohortarẽtur, siue
 vt hostes nominis denuntiatione conterrerẽt, no-
 men iuũ intonabant idemtidem Ambrones. Primi
 ex Italicis, qui mouerunt in eos, Ligures, vt clamo-
 rem acceperunt & intellexerunt, vetus id suũ co-
 gnomẽ ex aduerso clamauerũt esse. Ita. n. se ipsi Li-
 gures totius gẽtis vocabulo nominãt. Ac prius quã
 D ad manus ventũ est, frequens est ea reddita vicif-
 sim succlamatio. Et quum duces vtrinq; inuicem
 clamorẽ adiuuarent, anniterenturq; primũ se mu-
 tuo vocis magnitudine superare, stimulauit irrita
 uitq; animos vociferatio. Ambrones riuus diuulsi.
 Nã anteq; eo superato dirigere aciẽ valerẽt, irruen-
 tibus ilico in antesignanos Liguribus, configi co-
 minus ceceptum est. Liguribus quum Romani sub-
 uenirent, atq; ex loco superiore in barbaros incũ-
 berent, vi pulsi hostes sunt. Multi horum in ri-
 pa riuus sese mutuo impellentes cefi, flumenq; cru-
 ore & cadaueribus repluerunt. Eos qui transmi-
 ferant Romani, frontem conuertere in hostem nõ
 E ausos, vltq; ad castra & plaustra effusos cõciderũt. I-
 bi occurrẽtes cũ gladiis & securibus sceminã hor-
 rendo & truci stridore iuxta in fugientes & inse-
 quentes incurrebant, in hos vt hostes, in illos vt
 proditores: quã intermixta pugnantis, nudis
 manibus scuta Romanorum detrahebant ac gla-
 dios prehendebant, vulneraque & corporũ disse-
 ctiones perpetiebantur ad extremum animis in-
 uictã. Ita fortuito magis quam consilio imperato-
 ris trans fluuium referunt pugnatum. Postquã in-
 genti data Ambrorum strage retro receperunt se
 Romani, & nox incubuit, non exceperunt (vt fie-
 vi solet) ex tanta victoria exercitum cantilenã
 F victorialis, non computationes per tentoria,

non inuitationes in cœnis, nec, quod omnium est victoribus iucundissimum, placidus somnus: verum noctem illam multo transegerunt horrendissimam & infestissimam, quod castra neq; vallo neque munimento sepiuissent, barbarorum autem residuæ essent innumeræ legiones, atq; his admissorum, qui effugerant, Ambronum eiulatio per noctem esset non eiulatibus aut gemitibus hominum affimilis, verum rugitus quidam pene beluinus fremitusq; minis & lamentationibus commistus redderetur ex tanta colliuie, vnde circumiecti montes atq; caua fluminis resonarent, horrendusq; clangor occuparet campum: Romanos verò terror, atq; Marium ipsum inuaderet stupor inconditum & tumultuatum prælium nocturnum expectantes. Non tamen vel illa nocte vel postero die mouerunt se, sed in eo fuerunt vt se instruerent pararentq;. Interea Marius, quod supra hostium caput saltus conuexi essent, & opacæ nemoribus conualles, eum locum Claudiū Marcellum occulte insidere cum tribus millibus militum, & pugnantibus se à tergo iubet ostendere: ceteros mature cibo somnoq; refectos orta luce castris educit, & pro vallo instruit: prouchi etiã equites imperat in planiciem. Id contemplati Teutones, non sustinuerunt dum conferrent ex equo ipsi cum Romanis signa, sed raptim stimulantē ira armati ad collem ruunt. Marius dimissis in omnem partem legatis, monuit milites vt consisterent & continerent se eo loco. Vbi cominus venissent, emitterent pila: inde rem gererent gladiis, & scutis obnitentes vrgerent hostem. Quum enim efficeret instabilem illorum gradum locus, neque libramentum ictus eorum docebat habituros, neque testudinem firmitatem, in supino tumulo per inæqualitatē fluctuantibus corporibus. Hæc & subiecit, & exequi primus illis visus est. Nulli enim concedebat corporis dexteritate, & audacia multo omnibus antecellebat. Vt igitur oblucentes illis Romani manusque conferentes ascendere molientes represserunt, impulsū, paulatim pedem retulerunt in campum, & quum primi in planicie aciem iam direxissent, clamor & turbatio oriebatur apud nouissimos. Neque enim fefellit Marcellum occasio, sed quum sublatus in colles fremitus esset, excitatis suis cursu & clamore inuasit terga hostium, conciditque postremos. Qui dum proximos in se conuertunt, breui totam aciem tumultu implent. Quia verò hinc inde cædebantur, non diu restiterunt, verum dissipatis ordinibus suis, verterunt se in fugam. At Romanus tergis eorum inhærens, plus centum millibus ex eis aut cepit aut contrucidauit. Tentoria, impedimenta, prædam, quæ interuersa non essent, victores Mario attribuerunt: & quanuis hoc tam splendido dono auctum, non satis pro merito tamen ipsius consiliorum, ob periculi magnitudinem, existimauerunt remuneratum. Alii neque de dono manubiorum, neque de cæforum numero adstipulantur. Massilienses autem vineas perhibent circumsepisse ossibus: terram, vbi comperuerunt in ea cadauera, superfusis hyeme imbribus ita pinguefactam atque in imo imbutam subeunte tabe, vt immensam vim æstate frugum redderet, & fidem faceret Archilochi dicto,

τῆς σπητεδῆνος οὐδύσης, ὥστε καρπῶν ὑπερβολῆς εἰς ὥρας πλήθος ἐξενεχθῆναι καὶ μαρτυρησάτω τῷ Ἀρχιλόχῳ

A καὶ πότοι καὶ σκίωσι, καὶ φιλοφροσύνῃ πρὸς δειπνα, καὶ, ὅτι πρῶτων ἡδίστον ἀνδράσιν ἐτύχως μεμαχημένοις, ὑπνος ἡπιος· ἀλλ' ἐκείνῳ μάλιστα τὴν νύκτα φοβερὴν καὶ παρεχόμενῃ δειπνασθῆναι· ἡ δὲ μὲν γὰρ αὐτοῖς ἀγαθῶν ὄψεων ὁ φρατὸς πεδὸν καὶ ἀπίχιστον· ἀπελείποντο δὲ τῶν βαρβάρων ἐπὶ πολλὰ μυνεῖαδες ἀήτητοι, καὶ συμμεμιγμένων τούτοις ὅσοι ἀπαφύλακτοι τῶν Ἀμβρότων, ὁδυρμὸς ἡ δὲ ἀνυκτοῦ, οὐκ αὐθιμοῖς ὁδὸς ἐναγμοῖς ἀνδρώπων εἰκότως· ἀλλὰ θηρομυθίας πρὸς ἀρῆν καὶ βρύχημα μεμιγμένων ἀπειλαῖς καὶ θρῆνοις, ἀναπεμπόμενον ἐκ πλήθους τοσούτου, ταῖ τε πέριξ ὄρη καὶ τὰ κρήλα τῶν ποταμῶν πρὸς ἐπιπέδῳ καὶ κατεῖχε φεικῶδης ἡχος ὁ πεδῖον, τοῖς δὲ Ῥωμαῖοις δέος, αὐτὸν τε τὸν Μάριον ἐκπληξίς, ἀκροθῶν ἵνα καὶ παρεχόμενῃ νυκτομαχίᾳ παρὰ δεχομένων. οὐ μὲν ἐπιπλῶν οὐτε νυκτοῦ, οὐτε τῆς ἐπιπέδου ἡμέρας, ἀλλὰ στυγερῶς ἐαυτοῖς καὶ ὁδοσκόποις ὁδοῦ διετέλει· ἐν τούτῳ δὲ Μάριος (ἦσαν γὰρ ὑπερὸ κεφαλῆς τῶν βαρβάρων ἰσχυρὰ ὄρη, καὶ κατὰ σκοιοὺς ὁδοῖς αὐλάνας.) ἐν τῷ ὄρει Κλαύδιον Μάρκελλον ἐκπέμπει μὲν Ἰταλῶν ὀπλιτῶν, ἐνεδρόσαι κελύσας κρύφα, καὶ μαχημένοις ἐξόπιδεν ἐπιφανῶς. τοῖς δὲ ἄλλοις δειπνήσασθαι ἐν ὥρᾳ καὶ κρημνίσασθαι, αἱ ἡμέρα σινεῖσθαι, πρὸ τῶν χάρακας ἀγαθῶν, καὶ παρὰ ἐπέμπε τοῖς ἰππέας εἰς ὁ πεδῖον. ἡσασθῆναι δὲ οἱ Τύτονες, οὐκ ἔμελλοντο καταβαίνοισιν αὐτοῖς ἐξίσου ἀγαθῶν ἰσχυρῶν τοῖς Ῥωμαῖοις· ἀλλὰ σὺν πάχῃ καὶ δι' ὄργης ὀπλιτῶν, τὰς λόφους παρὰ δεξίῳ. ὁ δὲ Μάριος ἐκασταχοῦ ἀπαπέμπων τοῖς ἡγεμόνας, ἐστῆναι καὶ καρτερεῖν παρὰ κελύ. πελασάντων δὲ εἰς ἐφικτόν, ἐξασθενήσασθαι τοῖς ὑποσῆ, εἶτα χεῖρᾳ τῆς μαχητῆρος, καὶ τοῖς θυρεοῖς ἀντερείσασθαι βιάσασθαι. τῶν γὰρ τόπων ἐπιπλάτων ὄντων ἐκείνοις, οὐτε τόνον ἐξείνθαι πληγῆς, οὐτε Ῥώμῳ τὸν σωμασπασμόν, ἐν πρὸς ἐπιπέδῳ καὶ ὄρει τῶν σωμασπασμῶν ὄντων ἀπὸ τῶν ἀνωμαλῶν. τῶντα ἅμα παρήνει, καὶ δρῶν ἐωρεῖτο πρὸς ὄρος. ὁδὸς γὰρ ἦσκητο χεῖρῳ ὁ σῶμα, καὶ πρῶτος πολὺ τῆ πόλιν παρήλασθαι. ὡς οὖν ἀνίσταντες αὐτοῖς οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ συμπεσόντες ἔχον αἰὶ φερομένοις, ἐκθλιβόμενοι καὶ μικρὸν ὑπερῆσαν εἰς ὁ πεδῖον καὶ τῶν πρώτων ἡδὴ κρημνισμένων εἰς τῶν ἐπιπέδῳ, βοή καὶ ἀγροασπῆρος ἡ δὲ πρὸς τοῖς ὀπίθεν. ὁ γὰρ κρημὸς οὐκ ἔλαθε τὸν Μάρκελλον, ἀλλὰ τῆς κραυγῆς ὑπερὸ τοῖς λόφοις ἀνα φερομένης, ἀναστήσασθαι τοῖς μετ' αὐτῶν, δρόμῳ καὶ ἀλλελαγμῶ παρὰ ἐπιπέδῳ κατὰ νότον, κτείνων τοῖς ἐξάτοις· οἱ δὲ τοῖς πρὸς αὐτῶν ἐπιπλάτων, ταχὺ πρῶτον ἐφάπτεμα παρεχόμενος ἐπέπλησαν. οὐ πολὺν τε χρόνον ἔμελλοντο παύμενοι διχόθεν, ἀλλὰ τῶν τῶν λύσαντες ἐφθῆρον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι δεικνύοντες, αὐτῶν μὲν ὑπερὸ δεκάμυνεας ἢ ζωνῆς εἶλον, ἢ κατεβόλον σκίωσιν δὲ καὶ ἀμαξῶν καὶ κρημάτων κρημνισάντες, ὅσα μὴ διεκλάπη, Μάριον λαβεῖν ἐψηφίσαντο. καὶ δωρεὰς ταύτης λαμπερῆς τῆς τύχης, ὁδὸν ἄξιον ἔχον ὡς ἐρατήγησεν ἐνομίᾳ, ἀπὸ τῶν κινδύου μέγετος. ἐπερὶ δὲ πρὸς τῆς δωρεῆς τὸ λαφύρων οὐχ ὁμολογησῆναι, ὁδὸς πρὸς τῶν πλήθους τῶν πεσόντων. Μααθῶν μὲν λέγουσι τοῖς ὄρεσι πρὸς ἐπιπέδῳ καὶ πρὸς ἀμπελάνας, τῶν δὲ γῆν, τῶν νεκρῶν κατὰ μαλοθῆτων ἐν αὐτῇ, καὶ ἀπὸ χημῶν ὄμβρων ἐπιπεσόντων, εὐπῶς ἐκλιπνυμένη καὶ ἡμέρας ἀπὸ βαθῶν πρὸς ἐπιπέδῳ

τῆς σπητεδῆνος οὐδύσης, ὥστε καρπῶν ὑπερβολῆς εἰς ὥρας πλήθος ἐξενεχθῆναι καὶ μαρτυρησάτω τῷ Ἀρχιλόχῳ

λέγοντι πιαίνεσθαι παρὰ τοῦτο τὰς ἀρούρας ἐπιδικῶς ὅτι τὰς μεγάλας μάχαις ἔξαισιος ἕτεροις ἐπιχειροῦντα λέγουσιν, εἴτε δαυμοίου υἱὸς πλὴν κθαρθῆς καὶ διυπετέσιν ἀγνίζοντος ὑδάσιν καὶ κατὰ κλύζουτος, εἴτε τῶ Φόρου καὶ τῆς σιπεδόνος ἔξαισιος ὑγρὰ καὶ βαρεῖαν αἰαθυμίασιν, ἢ τὸν ἀέρα σιωίσησιν, ἄβροτον ὄντα καὶ ῥάδιον μεταβάλλειν ἀπὸ σμικροτάτης ἐπὶ πλείστον ἀρχῆς. μὲν δὲ τὴν μάχην ὁ Μάριος, τῆν βαρβαρικῶν ὀπλῶν καὶ λαφύρων τὰ μὲν ἐκωρεπῆ καὶ ὀλόκληρα καὶ πομπικῶν ὄψιν τὰ θριάμβου διωάμνυα παρὰ λαρεῖν, ἐπέλεξε· τῆν δὲ ἄλλων ἐπὶ πυρεῖς μεγάλης κατὰ σωρδύσας ὁ πλῆθος, ἔθυσσε θυσίαν μεγαλοωρεπῆ καὶ τῶ στρατοῦ παρὰ εὐφροσύνης ἐφεφανομένου, παρὰ ζωσάμνυα αὐτοῦ, ὡς παρὰ ἔθος ἐστίν, αἰαλαβῶν τῶ παρὰ πόρυρον, καὶ λαβῶν δάδα καμομίνω, καὶ δι' ἀμφοτέρων τῶν χερῶν ἀναγῶν παρὰ τὸν οὐρανόν, ἐμελλεν ὑψῆσθαι τῆ πυρᾶ. καὶ παρὰ σιλαμῶντες ἵπποις εωρῶντο φίλοι σιωπάχῃ παρὰ αὐτὸν, ὡς τε πολλὴν ἡμέραν σιωπῶν καὶ παρὰ δόξαι ἀπὸ τῶν. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἦσαν ἀποπηδῆσαι, ἐδειξιούτω τὸν Μάριον, ἀναγελίζοντο ὁ πέμπτων αὐτὸν ὑπατον ἡμέραν, καὶ γράμματ' αὐτῶν ἀπέδωσαν. μεγάλης δὲ χαρῆς τοῖς ἐπιπικίοις παρὰ ἡρομένης, ὁ, τε στρατὸς ὑψῆσθαις ἐνοπλίω ἡνὶ κρότῳ καὶ πατάγῳ σιωηλάλαξαν, καὶ τῆν ἡγεμόνων τὸν Μάριον αὐτοῖς αἰαδιδῶντων δάφνης φαίσι, ἐπὶ τῶ πυρεῖ, καὶ τῶ θυσίαν ἐπετελείωσιν. ἢ δὲ μηθέν ἐάσα τῆν μεγάλων ἐτυχημάτων ἀχερον εἰς ἡδονῶν καὶ κθαρθῆν, ἀλλὰ μίξει κακῶν καὶ ἀγαθῶν ποιήλλουτα τὸν ἀδραπινον βίον, ἢ τύχη τις, ἢ νέμεσις, ἢ παρὰ γμάτων ἀναγκαῖα φύσις, οὐ πολλὰς ὑφερῆ ἡμέρας ἐπήγαγε τῶ Μαρίῳ καὶ τῶ παρὰ Κάτλου τῶ σιωαρχίτος ἀγελίας. ὡς παρὰ ἐν δὲ καὶ γαλιῶν, νέφος αὐτοῖς ἔτερον, φόβον καὶ χιμῶνα τῆ Ρώμῃ παρὰ ἔσασα. ὁ γὰρ δὴ Κάτλος ἀντικαθῆντος τοῖς Κίμβροις, τὰς μὲν ὑπερβολὰς τῶ Ἄλπεων ἀπέγνω φυλάσσῃν, μὴ, καὶ πολλὰ τῶ διωάμιν μέρη διαρῆν αἰατκαζομῶντος, ἀσθενῆς ἡμοῖο· κατὰ βαρὰς δὲ ὄψιν εἰς Ἰταλία, καὶ τὸν Ἀπῶνα παρὰ μόν λαβῶν παρὰ αὐτοῦ, καὶ παρὰ ξάμνυα παρὰ τὰς ἀφασῆς ἐκατέρωθεν ἰχυρεῖς χαρῶκώμασιν, ἐξέλεξε τὸν πόρον, ὡς ἐπιβουθεῖν εἴη τοῖς πέρον, εἰ παρὰ τὰ παρὰ βιάζοντο ἀφᾶ τῶ γενῶν οἱ βαρβαροι. τοῖς δὲ τοῦτον παρὰ ὑψῆσθαι καὶ ἀράσις καὶ τῆν πολεμίων, ὡς τε ῥώμῳ καὶ τὸλμῳ ἐπιδικηνομῶν, μάλλον ἢ παρὰ πῶντες τῶ αἰατκαίων, γυμνοὶ μὲν ὑψῆσθαι νιφόμονοι, καὶ ἀφᾶ πάγων καὶ χιόνος βαθείας τοῖς ἀχροῖς παρὰ σέβαινον, ἀμῶν τῶ τοῖς θυρεοῖς πλατεῖς ὑψῆσθαι τοῖς σώμασιν, εἴπα ἀφῆντες αὐτοῖς ὑπεφῆροντο καὶ κρημῶν, ἐλιδήματα καὶ λιπαδάς ἀχαιεῖς ἐχόντων. ὡς δὲ παρὰ στρατοῦ παρὰ δῶσαντες ἐγγὺς καὶ κατὰ σκεφάμνοιο τὸν πόρον, ἤρξαντο γρῶν, καὶ τοῖς πέριξ λόφοις αἰαρρηνωῦτες, ὡς παρὰ οἱ γήρυτες, ἀμα δένδρα παρὰ ῥίζα καὶ κρημῶν παρὰ ῥήματα καὶ γῆς κωλωνοῖς ἐφόρυω εἰς τὸν ποταμόν, ἐκθλίβοντες ὁ ῥῶμα καὶ τοῖς ἐρεῖδδοσι τὰ ζῶματα βαρβαροις ἐφῆντες βαρῆ μεγάλα, συρῶντα κατὰ ῥοῦν καὶ ἰνάσοντα τὰς πληγῆς πλὴν γέφυρον, ἀποδελιάσαντες οἱ πλείστοι τῶν στρατῶν ἐξέλιπον ὁ μέγα στρατόπεδον καὶ ἀνεχώρησαν. ἐνθα δὲ Κάτλος ἐδείξεν ἑαυτὸν (ὡς παρὰ γρῆ τὸν ἀγαθὸν καὶ τέλειον ἀρχοντα) πλὴν αὐτῶ δόξαν ἐν ὑψῆσθαι τῆν πολιτῶν ὑθέρμον. ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἐπῆσιν τοῖς στρατοῦ ἀμῶν, ἀλλ' ἐόρα παρὰ δῶσαν ἀναζῶντων, ἀφῆσαι κατὰ τῶν ἀετῶν,

A qui ea ratione gliscere arua ait. Iam fere magnis praliis ferunt largas succedere pluuias, vel quod deus aliquis tellurem puris & caelestibus aquis lustret abluatq; , vel quod cruor & sanies humidum & crassum exhalet vaporem, qui aerē versatilem atq; ex leuissima occasione in grande momentum mutatu promptum coagulet. Secundum pugnam legit Marius ex armis & spoliis barbaricis elegantissima & inuiolata, quæ speciem valebant triumpho magnificam præbere: reliquorum aceruo in pyram accumulato, amplum sacrificium fecit, circumfusoque in armis & coronato exercitu præcinctus de more atque prætexa velatus ardentem ferebat facem, eamque ambabus manibus ad caelum sustollens parabat subdere pyre, quum accurrentes ad eum citatis equis amici conspiciuntur: quæ res magnum silentium & expectationem omnium fecit. Quum illi ad eum venissent, defilierunt ex equis, atque eum amplexi, nuntiauerunt læti quintum consulatum, literasque ei de hoc reddidere. Ita quum magna gratulatione solennitas cumulata esset victorialis, hinc exercitus exultans plausu quodam militari & armorum crepitu, pertonaui, hinc legatis alteram Mario coronam imponentibus, subdidit flammam pyre, & sacra peregit. At siue fortuna quædam, siue deorum inuidia, siue necessaria rerum natura, quæ magnæ prosperitati nulli syncerum relinquit & liquidū gaudium, sed tristium & lætorum vitam humanā mixtura alternat, paucis post diebus incussit Mario de collega Catulo nuntium, qui terrorem & procellam Romæ nouam quasi in tranquillo & sereno nubem circumfudit. Catulus enim obuersus Cimbris, quū iuga Alpium diffideret tueri se posse, ne multas in partes carpere coactus exercitum, vires diminueret, descendit confestim in Italiam, amenemq; Athesim obiccit hostibus, atq; eum vallauit vtrinq; aduersus transitum egregie, & ponte iunxit, quo succurreret trans flumen, si præsidia barbari superatis angustiis premerent. At illi tanta ferocia, tantus supererat hostium contemptus, vt viriū & audaciæ potius ostentadæ causa quā quod necesse esset, vel operæ pretium facerēt, nudo corpore nimbos niuis perferrēt, per glaciē altamq; niuē ad iuga Alpium contenderent. Inde, subiiciētes corporibus lata scuta, ex summo se confragosarum rupiū in immensum abruptarum fastigio demitterent. Vt castris in propinquo positis comtemplati alueum fluminis cœperunt eum complere, atque vicinos colles gigantum modo demolientes, simul euulsas radicitus arbores, rupium fragmenta, & terræ tumulos in fluuium, ad elidendum eius cursum, congesserunt, atque in tigna, quibus fulciabantur iuga pontis, ingentes moles immiserunt, earumque pronο flumine decurrentium impresione concusserunt pontem: perculsi plerique milites magna castra deseruerunt, ac signa reliquerunt. Hic demonstrauit Catulus, vt bono & consummato imperatori conuenit, ciuium gloriæ suam se posthabere. Nam quum sistere nullis admonitionibus valeret militum fugam, sed prætrepide cerneret eos se recipere, aquilam tolli iussit,

curfusq; ad primum agmen contendit abeuntium, ducemq; se præbuit, quo suam faceret, non patriæ, maculam, neq; fugere, sed sequentes ducem viderentur abire. Barbari autem præsidium trans Athesim adorti ceperunt, militesq; qui impositi fuerat, quum gessissent se fortissime, atq; ex dignitate patriæ decertassent, reueriti virtutem eorum, datis induciis, dimiserunt, æneum taurum iurati quem post sub pugnam captum, in domum Catuli ferunt tanquam victoriæ primitias delatum fuisse. Agrum præsidio distitutum late vastauerunt. Hac de causa reuocatus Marius ad urbem est. Ut venit, quum omnes triumphum arbitrarentur ducturum, atq; eum senatus volens decreuisset, ipse noluit, vel quod milites & periculorum consortes priuare sua gloria nollet, vel quo populum in præsentia confirmaret tanquam apud fortunam urbis deponens rerum prius gestarum decus, quod repositurus in secundis esset illustrius. Concione temporu conueniente habita in castra profectus, Catulum erexit, legionesq; suas ex Gallia exciuit. Quæ vbi aduenire, traiceto Pado institit arcere barbaros ab Italia Cispadana. Hic Teutones præstolari & morantes demirari se causantes, siue reuera ignorabant cladem illorum, siue videri sibi simulabant incredibilem, conflictum proferebant. Etenim lacerauerunt fœde nuntios, & per legatos à Mario sibi fratribusq; agrum & oppida poposcerunt, quæ ad sedes suas ponendas essent satis. Percunctante legatos Mario de fratribus, quum Teutones illi nuncuparent, cæteri omnes risere, Marius verò respondit cauillo, Omittite fratres. habent enim à nobis illi datam terram, semperq; habebunt. Percepto cauillo, profciderunt eum legati conuitio, daturu pœnas cõfestim Cimbris & Teutonibus vbi aduenissent. At, inquit, præsto sunt, Marius, nec decet vos nisi salutatis abire fratribus. Sic fatus victos Teutonum reges produci imperat, nam in Alpibus fuerant à Sequanis retracti. Quæ vt relata Cimbris sunt, mouerunt euestigio in Marium quiescetem & castra tuentem. Fama est ad eam pugnam nouatum à Mario de pilis fuisse. Quippe hostile, qua iniunctum ferro erat, ante fuerat fibulis duabus ferreis affixum. Tunc alteram non mouit Marius, altera amota clauum ligneum fragilem suffecit, machinans, vt impactum hostis scuto pilum non maneret directum, sed fracto clauo ligneo secundu ferrum intortum redderetur, & hastile recuruata cuspide ex obliquo adhærescens depederet. At Boerix Cimbrorum rex, cum paucis ad castra prouectus, laceffiuit Marium, vt die & loco præfinito prodiret, & de solo dimicaret. Quum Marius respondisset, non esse moris Romani, vt pugnae committendæ mutuarentur ab hostibus consilium, id Cimbris tamen se largiturum, diem statuerunt ab illo tertium, locum & campum apud Vercellas, qui Romanorum equitatu opportunus erat, atque ad illorum explicandam multitudinem accommodatus. Præstitutam diem obierunt, aciesq; infestas utrinq; instruxerunt. Habebat Catulus sub signis xx millia trecentos milites.

A εις τὴν πόλιν· καὶ τὸν Κάτλον ὄρμησας, τὸν τε παραδάρριωε, καὶ τοὺς αὐτῆ μετεπέμπετο στρατιώτας ἐκ Γαλατίας. ὡς δ' ἀφίκετο, ἀφασ τὸν Ηειδῆμον, εἰργεῖν ἐπιερχο τῆς ἐντὸς Ἰταλίας τοὺς βαρβάρους. οἱ δ', τοὺς Τύτωνας ἐκδέχεσθαι, καὶ θαυμάζειν ὡς βραδυνόντων φάσκοντες, ἀπέβαλλον τὴν μάχην· εἴτε ἀγροουῶτες ὄντως τὴν ἐκείνων φθορῆν, εἴτε βουλόμην δοκεῖν ἀπιεῖν· καὶ γὰρ τοὺς ἀγγέλλοντας ἠκίζοντο δεινῶς. καὶ τὸν Μάριον ἠπώω πέμφαντες, εἰαυτοῖς καὶ τοῖς ἀδελφοῖς χώσαν, καὶ πόλεις ἰκανὰς ἐνοικεῖν. ἐρομένου δ' τῆς Μαρίου πρὸς τὸν ἀδελφόν, καλέων ὀνομασάτων τοὺς Τύτωνας, οἱ μὲν ἄλλοι πρῶτες ἐγγέλασαν· ὁ δ' Μάριος ἐσκώψεν, εἰπὼν, Ἐἴτε ἴσθω τοὺς ἀδελφοὺς· ἔχοισι γὰρ γὰρ ἐκεῖνοι, καὶ ἀπὸ πρῶτος ἔξοισι, παρ' ἡμῶν λαβόντες. οἱ δ' ἀπεσβέει τὴν εἰρηνεῖαν στωιέντες, ἐλοιδόρωσιν αὐτὸν, ὡς δίκην ὑφέξοντα, Κίμβρης μὲν αὐτῆκα, Τύτοι δ' ὅταν παρὰ τῶν ἡμετέρων. Καὶ μὲν παρῆσιν (ἴφη ὁ Μάριος) καὶ ἐχ' ἔξει καλῶς ὑμῖν ἀπαλλαγῆναι πρῶτον ἢ τοὺς ἀδελφοὺς ἀσπασάσθαι. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐκέλευε τοὺς βασιλεῖς τῶν Τύτωνων παραγγεῖλαι δεδεμένους, ἐάλωσαν γὰρ ἐν τῆς Ἀλπεσι φεύγοντες ὑπὸ Σικκανῶν. ὡς δ' ἀπὸ τῆς ἐκείνων τῶν Κίμβρης, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐχώρησεν ὅτι τῆς Μαρίου, ἠσυχάζοντα καὶ ἀφελύσσοντα τὸ στρατοπέδον. λέγετα δ' εἰς ἐκείνην τὴν μάχην, πρῶτον ὑπὸ Μαρίου κρηνολομηθῆναι τὸ πρὸς τῆς ὑποσῆς. ὁ γὰρ εἰς τὸν σιδηρὸν ἔμβλημα τῆς ξύλου, πρῶτον μὲν ἰσοῖς ἀφ' ὁμοῦ κατὰ φημίον σιδηρῆς· τότε δ' ὁ Μάριος τῆ μὲν, ὡς ἀφ' εἶχεν, εἴασε, τῆ δ' ἑτέραν ἐξελών, ξύλινον ἦλον ἀθραύσει αὐτῆς ἐνέβαλε· τεχνάζων πρὸς πρῶτον τὸ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων τῆς πολεμίου, μὴ μὲν ὀρθὸν ἀλλὰ τῆς ξύλου κλασθέντος ἴσου, κρημνὴν γινέσθαι τὸν σιδηρὸν, καὶ παρέλκεσθαι τὸ δόρυ ἀφ' ἑστρεβλότητος τῆς ἀρχῆς ἀνεχόμενον. Βοιωεῖ δ' ὁ τῶν Κίμβρων βασιλεὺς ὀλιγοῦς πρὸς τὸν πρῶτον τῶν στρατοπέδων, πρῶτον

F καλῆ τὸν Μάριον, ἡμέραν ὀρεῖσθαι καὶ τόπον, πορευθῆναι καὶ ἀφελύσσασθαι τὴν τῆς χώρας. τῆς δ' Μαρίου φήσαντος ὅσπερ ποτε Ρωμαῖοι συμβούλοις κεχρησάσθαι τὴν μάχης τοὺς πολεμίοις, οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ παρεῖσθαι τῆς Κίμβρης, ἡμέραν μὲν ἔθετο τὴν ἀπ' ἐκείνης τριτῆν, χώσαν τε καὶ πεδίον τὸ πρὸς Βερκέλλας, Ρωμαῖοι μὲν ἠπιεῖν δεινὸν ἐπιπύσασθαι, τῆ δ' αἰάχουσι τῶν πλήθους ἀφελύσθαι. τῆσαντες οὖν τὸν ὀρεῖσθαι χρόνον, ἀπὸ παρὰ τῶν Κάτλος μὲν, ἔχων δισμουεῖσι καὶ τελαχσίοις στρατιώταις,

οι δ' Μαρίου, δεσχλίοι μὲν ὅτι πεισμεύοις ἐγίνοντο, παρ' αὐτὸν δὲ τὸν Κάτλον ἐν μίση νεμηθέντες εἰς ἐκάτερον κέρας, ὡς Σύλλας ἠγωνισμένους ἐκείνῳ τῷ μάχῳ γέγραφε. καὶ φασὶ τὸν Μάριον ἐλπίσασθαι τοῖς ἀκροῖς μάλιστα καὶ χεῖρας συμπεσεῖν εἰς τὰς Φάλαγγας, ὅπως ἴδιος ἢ νίκῃ ἢ ἐκείνου στρατιωτῶν ἦνοιτο, καὶ μὴ μετὰ τοῦ ἀγῶνος ὁ Κάτλος, μηδὲ παρορμίζεε τοῖς πολέμοις, κἀπλοματῶν μέσων, ὡς παρ' εἰσθῆν, ἐν μεγάλοις μετώποις λαμβανόντων, οὕτω Διαφύσσει τὰς δυνάμεις, ὅμοια δ' καὶ τὸν Κάτλον αὐτὸν ἀπολογείσθαι παρ' αὐτῶν ἰσορροπία, πολλῶν κατηρησῶν τῷ Μαρίου κακότητι παρὸς αὐτόν. τοῖς δ' Κίμβροις δ' μὲν πεζοὺς ἐκ τῆς ἐρυμάτων καὶ ἰσοχίαν παρῆναι, βάρους ἴσον τῶν μετώπων ποιούμενον. ἐκάστη γὰρ ἐπέχετο πλῆθος σαπίοις τελευτήσας τῆς ἀσπίδος. οἱ δ' ἰππῆες, μύριοι καὶ πεντακισχίλιοι δ' πλῆθος ὄντες, ἐξήλασαν λαμπαροὺς, κἀκὴν μὲν εἰκασιμῆνα θηρίων φοβεράν χάσμασι καὶ παρορμῆσι ἰδιομορφῶσι ἔχοντες, ἀσ' ἐπαρῶν μοῖοι λαφοῖς παρῆνοις εἰς ὑψος ἐφαίνοντο μείζους, θάραξι δ' κεκορημένοι σιδερεῖς, θυρεοῖς δ' λάβοις ἐκίβοντο. ἀκόντισμα δ' ἦν ἐκάστῳ δόλοια. συμπεσόντες δ', μεγάλας ἐχεῖντο ἐν βαρείαις μαχαίραις τοῦ τε οὐχὶ χεῖρας ὅμοια παρορμίζοντο τοῖς Ῥωμαίοις, οἱ δ' ἐκκλίοντες ὅτι δόξα, ἡσπῆσαν ἀσπίς, καὶ μικρὸν ἰσχυροῖς εἰς τὸ μέσον αὐτῶν τε καὶ τῶν πεζῶν ἐξ ἑρπετοῦ παρῆνοις τελευτήσαντων. καὶ σιωπεῖν μὲν οἱ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸν τὸν δόλον, ὅτι παρῆνοι τοῖς στρατιώταις ἐκ ἐφθῆσαν. ἀπ' ἐνός ἐκβοήσαντος ὅτι φέρονται οἱ πολέμοι, πᾶσι τῶν ὄρμησαν διώκειν. καὶ τὸ πεζὸν ἐν τούτῳ τῶν βαρβάρων ἐπῆναι, κατὰ παρ' ἐλάττω ἀγῶνας κινούμενον. ἐν αὐτῷ μάλιστα οὐδὲν Μάριος τὰς χεῖρας καὶ παρὸς τὸν οὐρανὸν αἰσῶν, ἠύξατο τοῖς θεοῖς καὶ ἐκατόμβης ἠύξατο καὶ Κάτλος, ὁμοίως αἰσῶν τὰς χεῖρας, καὶ παρῶν τῶν τύχῳ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. τὸν δ' Μαρίου καὶ ἴσαστα λέγεται, τῶν ἱερῶν αὐτῶν ἀφῆρῶντων, μέγα φηγεῖσθαι εἰπεῖν, Ἐμὴ νίκη. ἡμοῖοις δ' τῆς ἐφόδου, παρῆνοι νεμεσητὸν παρῆνοι τὸν Μάριον οἱ παρ' Σύλλας ἰσορροπία. κρηορτῆ γὰρ ἀφῆρῶντος (οἷον εἰκός) ἀπλέπυ, καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀποκεκρυμμένων, ἐκείνοι μὲν, ὡς παρῆνοι ὄρμησαν, παρὸς τῶν δυνάμειν ὅτι παρῆνοι τῶν δυνάμειν, ἀσπῆσαν τῶν πολέμοι, καὶ παρῆνοι τῆς Φάλαγγος ἐν τῷ πεδίῳ Διαφύσσει πολλῶν ἠδὲ χεῖρον. τῶν δ' Κάτλου βαρβάρους ἀπὸ τύχης συρραζῶν, καὶ ἡμέρας τὸν ἀγῶνα κατ' ἐκείνοι καὶ τοῖς ἐκείνου μάλιστα στρατιώταις, ἐν οἷς αὐτὸς ὁ Σύλλας τελευτήσας φησί. στωαγωνισασθαι δ' τοῖς Ῥωμαίοις δ' καίμα καὶ τὸν ἥλιον ἀπὸ λαμπαροῦ τοῖς Κίμβροις. ἀφῆνοι γὰρ ὄντες ἑσπεῖναι κρήνη, καὶ τῶν οἰκῶν. θραμμοῖοι σκερῶσι (ὡς λέλεκται) καὶ ψυχοῖς, ἀερέποντο παρὸς τὸ θάλασπον. ἰδρῶν τε μὲν ἀσπίδος πολλῶν ἐκ τῶν σωματῶν ἀφῆντες, καὶ τοῖς θυρεοῖς παρῆνοι ἀλλοῖοι παρὸς τῶν παρῆνοι, ἀπὸ δὲ καὶ μὲν ἑσπεῖναι τῆς μάχης ἡμοῖοι, ὡς ἀφῆνοι Ῥωμαῖοι παρὸς τῶν ἡμερῶν τῆς νεμησίας, τῶν μὲν Ἀγῶνος, τῶν δ' Σεξπλίου μιλῶς. ὡντισε δ' καὶ παρὸς τῶν ἀφῆνοι, ἀποκρύψας τοῖς πολέμοις. οὐ γὰρ κατεῖδον ἐκ πολλοῦ δ' πλῆθος αὐτῶν, ἀλλὰ δόξα τοῖς κατ' αὐτοῖς ἐκαστοῖς παρῆνοιζαντες, ἐν χερσὶν ἦσαν, ἑσπεῖν τῆς ὄψεως μὴ παρῆνοι φοβηθέντες. οὕτω δ' ἦσαν ἀφῆνοι τὰ σάματα καὶ κατηβληκῆτες, ὡς μῆτε ἰδρῶν τῶν ἡμερῶν, μῆτε ἀσπίδος τῶν Ῥωμαίων ὄφῆναι, ἀφῆνοι πῆγροι τούτου καὶ μὲν δόξα τῆς συρραζῶς ἡμοῖοι. ὡς τὸν Κάτλον αὐτὸν ἰσορροπία λέγεται

A Mario parebant xxxii millia, qui in cornua distri-
buti mediam aciem, quam obtinebat Catulus, com-
plectebantur. Ita Sylla, qui illi interfuit praelio, li-
teris prodidit. Marium autem ferunt alis sperantē
se & cornibus in phalāgem hostium incursum,
quo propria suorum militum victoria atque exors
Catulus praelii foret neq; congrederetur cum ho-
stibus, ut in prominentibus solet frontibus & cor-
nibus productis media acie sinum faciente, ad eū
modum digessisse exercitus. Perinde Catulū quo-
que ipsum in his se aiunt defendisse, magnam in-
vidiam aduersus se Marii infectatum. Cimbriorum
B pedites ex castris compositae processerunt, ac qua-
drata acie constiterunt. Siquidem latera aciei sin-
gula terna millia decem passus obtinebant. Equitū
quindecim millia numero effuderūt se splendide.
Galeas gerebant quæ repræsentarent sæuarū be-
luarum rictus & inustatas figuras, quas alatis fasti-
giantes cristis apparebant eminentiores. Loricis
ferreis erāt exculti, ac candidis micabant scutis,
pro telo habebant singuli telum bipēne. Pede col-
lato ingentibus viebantur & grauibus gladiis. Ac
tunc non in frontem incurserunt Romanorū, sed
deflectentes ad dextram processerunt, quo inclu-
derent eos inter ipsos & collocatos in sinistro cor-
nu pedites suos. Haud fefellit duces Romanos do-
lus: verum priusquam inhibere milites possent, ad
vnus vocem hostes fugam capere, omnes procur-
rerunt ad infectandem. Interim barbarorum pe-
ditatus instar vasti pelagi agitati irruebat. Ibi lau-
tas manus Marius ad cælum tollens, diis vouit im-
molaturum se centum boues: vouit & Catulus te-
sis item manibus, fortunæ eius diei adē. Marium
etiam sacrificantem aiunt, quum exa ei porrecta
essent, exclamasse, Mea est victoria. Quum con-
curreretur, deum inuidiam aduersus Mariū au-
tumat extitisse Sylla. Nam immenso excitato (ut est
D verisimile) puluere, qui conspectū obtexit vtrinque
exercituum, illum quo primus eum tulit impetus
ad infectandum traheret secum copias suas aber-
rante ab hostib., præuictumq; aciem eorum diu in
campo errante, in Catulū verò barbaros forte dela-
tos fuisse, præliumq; potissimū constituisse circa
illum atq; illius legiones, in quibus se ait Sylla ste-
tisse. Profuisse Romanis calores solemq; Cimbrio-
rum oculis obiectum. Qui enim facillime algores
tolerabant in locis aliti opacis (vti diximus) & ge-
lidis, succumbebant æstui. Manabant multo iu-
dore corpora anhelantibus, ac scuta oculis præ-
tendebant. quippe hæc post solstitium æstiuum
E commissæ est pugna: quem diem festum, Romani
tertio cal. Aug. ut nunc vocant, ut illo tempore,
Sextilis, agunt. Vni quoque ad animum exci-
tandum puluis, qui abscondebatur hostes, Ro-
manis fuit. Quippe non peruiderunt ex longin-
quo multitudinem eorum, sed in aduersos cursu
quisque delatus ante dimicauerunt cum hosti-
bus cominus, quam vlla fuisset trepidatione per-
culsi. Adeo autem obduruerant occalluerantq; ho-
rū corpora ad labores, ut tanto in æstu & acri con-
cursu nec sudare nec suspirare quenquam cerne-
res Romanorū. Quod ipsum perhibent Catulum
μεγαλῶν.

in laudem militum suorum scripsisse. Plurimi & fortissimi quiq; de exercitu hostium eodem loco concisi sunt. Etenim ne ordines disicerentur, longis cathenis antesignani per baltheos traiectis erant colligati. Quum effulos ad castra summouissent, inciderunt in horrendissima spectacula. Fœminæ consistebant in plaustris pullatæ, fugientesque, hæ viros, illæ fratres, parentes aliæ, interficiabant: infantes suis strangulabant manibus, & sub rotas iumentorumq; pedes proiiciebant, mox trucidabant se met ipsæ. Vnam memorant ex summo dependisse temone, quæ pueros ex cruribus suis annexos laqueis hinc inde suspenderat. Viros arborum inopia cornibus boum, alios cruribus adaligasse colla, mox eo stimulasse, quo exilientibus bobus raptati & obruti interirent. Qui quâquam ita sibi conciliarent mortem, capti tamē sunt plus lxx millia. Cecidisse bis totidem referuntur. Prædam Marii milites diripuerunt: spolia, signa militaria, tubas in castra Catuli aiūt fuisse relata, quo potissimum indicio penes se victoriam fuisse Catulū demonstrasse. Et verò etiam concertatione inter milites orta, legati Parmensium, qui aderant, arbitri sumpti. Quos per hostium stragem ducentes milites Catuli, pilis suis ostenderūt confossas. Cognoscebantur pila literis, quod Catuli nomen hastili eorum incidissent. Mario tamen totum illud factum & superior palma & consulatus maiestas adscripsit. Atq; adeo illum plebs vrbana tertiu Romæ cōditorem appellauit, quod Gallico hoc non leuius auertisset discrimen, læuq; cum liberis & cōiugibus quitque domi in cœna diis & Mario libauerunt, soliq; voluerunt vtrumq; triumphum decernere. quo tamen nō est ille vltus. Cæterum, quo commendaret tantis rebus gestis modestiam suā, vna cum Catulo triūphauit. Ad hæc non nihil milites illius formidabat obstinatos, si Catulus eo honore spoliaretur, nec sibi permittere triumphum. Consulatum tum quintum gerebat. Sextum consulatum vt nemo alius affectauit primus. Prensa uit populum, obsequiisq; plebem captans, non solum præter fastigium & publicam maiestatem magistratus sui, sed & præter suum ipsius ingeniu famam venabatur lenitatis & popularitatis, ad quas minime erat comparatus. Verum erat in rebus vrbanis & concionalibus turbis præ ambitione trepidissimus, imperterritusque in præliis animus & firmitas deserebat eum, quod ad quamuis laudem & vituperationem obstupesceret in concionibus. Et quidem dicunt, quum Camerinos vno tempore mille, qui fuerant strenue preliati, ciuitate donasset, quod, vt factum contra leges, reprehendebant nonnulli, dixisse eum leges se per armorum crepitum exaudire non potuisse. Sed sane maiorem in modum apparet eum strepitum perhorruisse & extimuisse concionalem. Siquidem conciliabat ei dignitatem & opes belli tempore necessitas: in toga verò, quia obtinere primas non potuit, ad beneuolentiam & fauorem decurrit multitudinis, quo esset primus, negligens optimus esse. Indignationem igitur omniu optimatum incurrit. Quum autem imprimis formidaret Merellum, in quem ingratus fuerat,

μέν γε τοῖς ὀπλοῖς ἀξίωμα καὶ δυνάμιν εἶχε, ἀλλὰ τὴν χειρῶν ἐπὶ τῆ πολιτεῖα παρὰ τὸν νόμον καὶ τὴν ἀρχὴν ἔχοντα, κατέφθιεν ὅτι τὴν τῶν πολλῶν δύνωσιν καὶ χάριν ἔχοντα τοῦ μέγιστος ἡμέτερος, ὁ βέλτερος εἶναι παρὰ τὸν νόμον.

A Μαγαλιώντα τοὺς στρατιώτας. τὸ μὲν οὖν πλείστον μέρος καὶ μαχημέτατον τῶν πολεμίων αὐτὸς κατεχέπει. καὶ γὰρ ἦν, ὡς ἔφαθ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ τὰ πάλιν, οἱ παρ' ἡμῶν μακρὰς ἀλύσεις παρὰ ἄλλ' ἢ τοὺς σωματικούς ἀλλὰ τὸ ζώον ἀναδεδεμένοι. τοὺς δὲ φέρωντας ὡσαντες παρὰ τὸ χάρισμα, τριγυκωτάτοις ἐπέτρεπον πάσαισι. αἱ γὰρ γυναῖκες ὅτι τῶν ἀμαζών μελανείρονες ἐφετώσασιν, τοὺς τε φέρωντας ἐκτείνον, αἱ μὲν αὐτὰς, αἱ δὲ ἀδελφοὺς, αἱ δὲ πατέρας· καὶ τὰ νήπια τῶν τέκνων ἀπαίρουν τῶν χειρῶν, ἐρρίπτουσι ὑπὸ τοὺς ἔσχατος καὶ τοὺς πόδας τῶν ὑποζυγίων αὐτῶν ἀπέσφατον. μίαν δὲ φασιν

B Ἐξ ἀκρῶν ῥυμῶν κρεμαζόμενα παῖδια τῶν αὐτῆς σφυρῶν ἀφ' ἡμετέρων βεβήκοις ἐκείνων ἠρτήσασιν. τοὺς δὲ ἀδελφοὺς, ἀπολεία δένδρων, τοὺς κέρας τῶν βοῶν, τοὺς δὲ τοὺς σκέλεσι παρὰ τὸν αὐτῶν τραχήλους. εἶτα κέντρα παρὰ τῶν ἰσχυρίων, ἐξ ὧν λωμύων τῶν βοῶν, ἐφελκόμενοι καὶ παταγόμενοι σπόγγουδα πλῆν, καὶ ὡς ἔπος αὐτῶν ἀφ' ἡμετέρων, ἐλάσσει ὑπὸ ἑξ ἡμετέρων, αἱ δὲ τῶν πεσόντων ἐλέγοντο δις ποσῶντα ἡμέτερος. τὰ μὲν ἐν χειρῶν διήρπασαν οἱ Μαεῖς στρατιώται, τὰ δὲ λαφύρα καὶ τὰς σημαίας καὶ τὰς σάλπιγγας εἰς τὸ Κάτλου στρατόπεδον ἀνεβήσαν λέγουσιν. ὡς καὶ μάλιστα ἱερμύ

C εἰρηχθῆσασιν τὸ Κάτλον ὡς κατ' αὐτὴν ἠίκη ἡμίονο. καὶ μὲν τοὺς καὶ τοὺς στρατιώταις (ὡς εἶποιεν) ἐμπέσουσιν ἐρείδος, ἠρέθησαν οἱ δὲ διατητῶν παρὰ τοὺς Γαρμῶν παρόντες· οἱ δὲ Κάτλου ἀλλὰ τὸ πολεμίων νεκρῶν ἀγόντες, ἐπεδείκνυτο τοὺς ἑαυτῶν ὑποσῶν ἀφ' ἡμετέρων. γνώριμοι δὲ ἦσαν ὑπὸ γραμματέων, τὸν οὖν καὶ τὸ Κάτλου τὸ εὖλον αὐτῶν ἐγχεσθῆσασιν. ἔμην δὲ κατὰ Μαεῖα παρὰ τὴν σὺμπεδον δ' ἔργον, ἢ τε παρὰ τὴν νίκη καὶ τὸ παρὰ τὴν τῆς ἀρχῆς. μάλιστα δὲ οἱ πολλοὶ κτίσθη τε Ρώμης τεῖτον ὄψιον

D αἰνηρόλον, ὡς ἔχθησασιν τὸ Κηλικὸν τῶν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν τὸν κίνδυνον· διθυμομύροισι τε μὲν παίδων καὶ γυναικῶν ἕκαστοι κατ' οἶκον, αἱ μὲν τοὺς θεοὺς, καὶ Μαεῖα δειπνοὺ καὶ λοβῆς ἀπὸ τῶν οὐρανῶν καὶ θριαμβῶν μόνον ἤξιον ἀμφοτέρων τοῖς θριάμβοις. ἔμην ἐθρίαμβῶσιν ἔπος, ἀλλὰ μὲν τὸ Κάτλου, μέτερον ὅτι τῆλικαύταις διτυχίας βεβήκοις παρέχον ἑαυτῶν ἐστὶν ὅτι καὶ τοὺς στρατιώταις φοβηθῆσιν τὸ παρὰ τὴν ἡμετέρων, εἰ Κάτλος ἀπείρηστο τῆς ἡμῶν, μηδὲ ὄψιον εἶναι θριαμβῶν. πέμπτῃ μὲν οὖν ὑπὸ ἀπείαν διέπε. τὸ ἕκτον, ὡς ὁ δὲ εἰς παρὰ τὸν ὄψιον, παρὰ τὴν τῆς ἀρχῆς τὸ δῆμον ἀεὶ ἀεὶ μὲν ἔσασιν, καὶ παρὰ τὸν ὄψιον τοὺς πολλοὺς, ἔμνοιον τὸ παρὰ τὸν ὄψιον

E ὄψιον καὶ τὸ κρινὸν ἀξίωμα τὸ ἀρχῆς ἀλλὰ καὶ τὸ παρὰ τὸ αὐτῆ φύσιν, ὡς ἔπος εἶναι βεβήκοις καὶ δημοπχῆς· ἢ κίσα ποδοτος πεφυκῶς ἀλλὰ ὡς ἔπος (ὡς λέγουσι) παρὰ τὴν πολιτεῖαν καὶ τοὺς ὄψιον ὄψιον τοῦ οὐρανοῦ, ὑπὸ φιλοδοξίας, ἀτολμῶστος· καὶ τὸ παρὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν οὐρανῶν, ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἀπέλιπεν αὐτῶν, ὑπὸ τῶν τυχόντων ἐπαίων καὶ ψήγων ἐξ ἡμετέρων. καίτοι λέγεται Καμερίων ἀδελφὸς ὀμοῦ χιλίους, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀγαθότητα ἐπὶ τῶν πολέμων, δαρησάμενος πολιτεῖα, δοκίμως εἶναι τῶν οὐρανῶν καὶ πικρῶν ἐπὶ τῶν οὐρανῶν, εἰπεῖν ὅτι τῶν νόμου ἀλλὰ τὸν τῶν ὀπλων φό

F Φοινὴ καὶ χροσφῶν. οὐ μὲν ἀλλὰ μάλλον εἶσιν ἐκκλησιῶν κραυγῶν. ἐπὶ τῶν οὐρανῶν καὶ δεδιέναι τὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν κραυγῶν. ἐπὶ τῶν οὐρανῶν καὶ δεδιέναι τὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν κραυγῶν. ἐπὶ τῶν οὐρανῶν καὶ δεδιέναι τὴν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν κραυγῶν.

καὶ φύσιν αὐτῶν ἀληθῆ πολεμουῦντα τοῖς οὐκ ἐβέλ-
 πτον ὑποδουμένοις τὰ πλήθη, καὶ πρὸς ἠδονῶν δημιουργοῦσιν, ἐπέβουλόε τῆς πόλεως ἐκβαλεῖν τὸν ἀνδρα. καὶ
 πρὸς τὸ Γλαυκίαν καὶ Σατορνίνον αἰθερόπους δρασυ-
 πάτοις, καὶ πλήθος ἄπειρον καὶ θορυβοποιὸν ὑπὸ αὐτοῖς ἐ-
 χόντας οἰκειωσάμενος, εἰσέφερε νόμους δι' αὐτῶν. καὶ ὁ στρα-
 τωπικὸν ἐπάσας, κατεμίγη τὰς ἐκκλησίας καὶ κατεπα-
 σίαξεν τὸν Μέτελλον. ὡς ὁ Ρουτίλιος ἱστορεῖ, τὰ μὲν ἄλλα
 φιλαλήθης αἰὲρ καὶ χρηστὸς, ἰδίᾳ δὲ τῶν Μαρίων πρὸς κρι-
 κρούκας, φησὶν ὡς ἔτι τῆς ἐκτῆς ἐτυχεν ὑπατείας, στρατῶν
 εἰς τὰς φυλάς καὶ βαλῶν πολὺ καὶ παρὰ μέτρον, τὸν Μέ-
 τειλλον ἐκκερῶσαι τῆς στρατῆς, Οὐαλέριον δὲ Φλακκῶν ὑ-
 πηρέτω μᾶλλον ἢ συναρχόντῳ τῆς ὑπατείας λαβεῖν. οὐ-
 δὲν μὲν τοῖς τῶν πατρῶν αὐτῶν, πλεονέκων Κορβόντων Οὐαλε-
 ρίων, ἑσταύτως ὑπατείας ἔδωκεν ὁ δῆμος, ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν
 ἀπὸ τῆς πατρῆς εἰς τὴν τελευτήσαν ἔτη πέντε καὶ πια-
 ραχίαν ἡμέρας λέγουσι. Μάριος δὲ μὲν τὴν πατρίαν
 καὶ πέντε ῥύμη μίαν τύχης διέδραμε. καὶ μάστιγα παρὰ τὴν
 τελευτήσαν ἐφθονεῖτο, πολλὰ σμικρὰ μὲν τῶν τοῖς πατρῶν
 Σατορνίνον. ὡν καὶ ὁ Οἰίου νόμος, ὃν αἰπὸς ἔδειξε ἡμεῖς
 δημῶν, ἀπίσφαξεν ὁ Σατορνίνος. εἶτα δημῶν, ἐπὶ τῇ
 τῶν πατρῶν χωρῆς νόμον ἢ πρὸς ἀντιθέτου, τὴν σύγκλητον
 ὁμοῖαν πρὸς ἐλπίσασαι, ἢ μὲν ἐμμένειν οἷς αὐτὸς δῆμος φη-
 σάμενος, καὶ πρὸς μηδὲν ὑπεικλιώσασαι. τὸ τῶν νόμου δὲ μέ-
 ρος πρὸς ἀντιθέτου ἐκ τῆς βουλῆς διακίνο Μάριος, ὅτε
 ἐπὶ δεῦνα τῶν ὄρκων, ὅτε ἄλλον οἶσασαι σφραγισθῶντα.
 καὶ γὰρ ἐμνησθῆσεν ὁ νόμος, ὅτε ἐπὶ τῶν
 βουλήν διδοῖαι βιαζομένην, ἀλλὰ μὴ πείσῃ μηδὲ ἔχου-
 σαι. ταῦτα δὲ οὐχ οὕτως φρονεῖν ἔλεγον, ἀλλὰ τῶν Με-
 τειλλῶν ἀπάτην πρὸς ἀντιθέτου ἀφύκτον. αὐτὸς μὲν γὰρ εἰς στρα-
 τῆς καὶ δεινότητος μερίδα δὲ φάσμασιν ὑπέμενος, λόγον
 ὅσον τῶν πατρῶν εἰς τὴν σύγκλητον ὁμολογημάτων ἔχειν ἐ-
 μελλε. τὸν δὲ Μέτελλον εἰδὼς βέβαιον αἰδέσασαι καὶ τὴν ἀλή-
 θειαν στρατῆς μεγάλης στρατῆς (καὶ Πίνδαρον) ἠγούμενος,
 ἐβούλετο τῆς πατρῶν εἰς τὴν σύγκλητον στρατῆς πρὸς ἀντιθέτου,
 καὶ μὴ δδῆλμον τὸν ὄρκον, εἰς αἰθήρασιν ἐμβαλεῖν πρὸς
 τὸν δῆμον ἔρρασι. ὁ καὶ σιωπῶν. τὸ γὰρ Μέτελλου φη-
 σαντος μὴ ὁμοῖον, πότε μὲν ἢ βουλῆ διελύθη, μὲν δὲ ἡμέ-
 ρος ὀλίγας τῶν Σατορνίνου πρὸς δὲ βῆμα τοῖς συκλητικῶν
 αἰακαλυμμένου, καὶ τὸν ὄρκον ὁμνύειν αἰακαζόντος, ὁ Μά-
 ριος παρελθὼν, ἡμοῖον σιωπῆς, καὶ πᾶσιν εἰς ἐκείνον
 ἀντιθέτου, μακρὰ χαίρειν φράσας τοῖς ἐκ τῆς βουλῆς
 νεανίσκοισιν ἀπὸ Φωνῆς, οὐχ οὕτω πλατῶν ἔφη φορεῖν τὸν
 στρατῆρον ὡς πρὸς ἀποφαινεσασαι κατὰ πᾶσιν εἰς πρὸς ἀντιθέτου
 τηλικούτων, ἀλλ' ὁμνύειν καὶ τῶν νόμων πειθαρχήσασαι, εἰ πρὸς
 ὅτι νόμος. καὶ γὰρ τούτο πρὸς ἀντιθέτου ὁ σφῶν, ὡς πρὸς πρὸς ἀ-
 κάλυμμα τῆς αἰακαζῆς. ὁ μὲν οὖν δῆμος ἡδύς ὁμοῖον ἀπὸ
 ἀνεκρότητος, καὶ κατὰ φῆμισε. πρὸς δὲ στρατῆς κατὰ φῆμισε
 δεινὴ καὶ μῦθος ἔχε, τῶν Μαρίου τῆς μετὰ βολῆς. ἀμνησασαι
 οὖν ἀπὸ μῦθος ἐφῆξεν, δεδῆ τῶν τὸν δῆμον, ἄχει Μέτελλου.
 Μέτελλος δὲ, καὶ πρὸς ἀντιθέτου καὶ δεδῆ τῶν φίλων
 ἰμόσασαι, καὶ μὴ πρὸς ἀντιθέτου ἐαυτὸν ὀπιμῶν αἰακαζῆς, ἀ-
 κατὰ τῶν μὴ ὁμνύοντων ὁ Σατορνίνος εἰσέφερεν, οὐχ ὑπὸ
 κατὰ τῶν φρονήματος, ὅτε ἄμοσι, ἀλλ' ἐμμένειν ὡς ἡθ', καὶ πρὸς
 παρὰ βλασφημίας, ἀπῆλθεν ἐκ τῆς ἀγορῆς. ἀφῆλθεν ὁμνύοντων
 τοῖς πατρῶν αὐτῶν, ὡς δὲ καὶ πρὸς ἀντιθέτου, φάσασαι εἶν'

A & natura ex vera virtute eorum qui malis artibus
 multitudinem subibant blandiebanturque, ho-
 stem machinatus est illum vrbe pellerere. Eam ad
 rem Glauciam & Saturninum sibi homines auda-
 cissimos, qui egenam & turbulentam plebecu-
 lam tenebant, asciuit. Quibus interpretibus leges
 tulit, excitosq; milites immiscuit ad evertendum
 Metellum concioni. Vt verò tradit Rutilius, vir a-
 lioqui verax, & probus, sed Mario priuatim infe-
 stus, etiam sextum consulatum magna vi pronun-
 tiata per tribus numerorum assequutus est, easque
 redemit, vt deiceretur Metellus honore, & Vale-
 rium Flaccum assecclam potius quam collegā ac-
 ciperet in consulatu. At nulli extra vnum Valeriū
 Coruinum populus toties consulatum suffragiis
 suis mandauit. Verum ille dicitur inter primum
 consulatum & postremum quinque & quadra-
 ginta annos interposuisse. Marius verò a primo
 quinque alios vna fortunæ incitatione percurrit.
 in nouissimo autem conflauit inuidiam sibi, præ-
 cipue, quòd multorum facinorū se Saturnino cō-
 sortem præberet, in quibus fuit Numii cædes.
 Hunc tribunatus competitorum suum interfecit
 Saturninus. Inde factus tribunus, legem agrariam
 tulit, in qua erat hoc adiectum, vt senatus iuraret
 in concione se id quod populus iussisset, compro-
 baturum, neq; vlla in re impugnaturum. Hoc legis
 caput in senatu improbare Marius subdolè fingēs,
 negauit se in legem iuraturum, neq; arbitrari aliū
 qui saperet. Etenim nisi lex foret perniciofa, nihil
 esse quod per contumeliam ista cogeret senatum
 comprobare, nō iudicio eius & voluntati per miteret.
 Hoc ille non quo ita sentiret, dixit, verum
 vt impostura inuolueret Metellum inexplicabili.
 Ipse nanque qui pro virtute & sagacitate menda-
 cia haberet, nihil de sua apud senatum professione
 laborabat: Metellum verò, quem virum sciebat
 constantem, & veritatem magnæ virtutis esse ru-
 dimenta (vrait Pindarus) censentem, cogitauit
 sua in curia recusatione occupatum, quum nollet
 iurare, in odium populi inexpiabile conicere.
 quod euenit. Nam quum affirmasset non iura-
 turū se Metellus, mox senatus dimissus est. Paucis
 post diebus compellebat vocatos in rostra patres
 Saturninus iurare in legem. Ibi procedens Marius
 silentio facto, quum omnes intendissent in illum
 oculos, præclaris suis in curia vocibus salutem di-
 cens, negauit se hoc sibi arrogare, vt semel tanta
 de re præiudicaret, iuraturumque & legi paritu-
 rum, modò lex esset. Hanc enim cautionem pro
 impudentiæ colore adiecit. Lætus populus quòd
 iurasset, excepit eum plausu & lætis acclama-
 tionibus: principes verò ingens pudor & odium
 cepit Marii variationis. Itaque populi metu
 omnes ordine iuuauerunt, quousque ventum
 est ad Metellum. Qui, quamuis obsecrantibus
 & orantibus, vt iuraret, necessariis, ne in pœ-
 nas grauissimas incurreret, quas in detrectantes
 comprehendat in lege Saturninus, non de-
 cessit de gradu suo, verum moribus suis ser-
 uians, atque omnia acerba prius pati quam vl-
 lam in se maculam admittere paratus, discessit
 ex foro, disseruitque cum illis qui eum perse-
 quebantur, aliquid concipere sceleris turpe esse:

bene autē agere, citra periculū, vulgare propriūm A
 verō boni viri vel cū periculo. Mox terrore gationē
 Saturninus, vt Metello aqua & igni interdiceret
 consules, & ne quis tectō eū reciperet. Et sex ple-
 bis adhærebat eis, interficere Metellū parata. Quū
 fieret optimatiū vehemēter anxiorum ad Metellū
 cōkursus, vetans seditionem ipsius causa mouere,
 sapienti consilio vrbe cessit. Aut enim melioribus
 (inquit) rebus & populo ad pœnitentiam adducto
 reuocabor domū, aut præstabit abesse hoc in statu
 manētib. At enim quantū in Metellū exulante
 studiū & honoris collatū sit, quemadmodum etiā
 vacauerit Rhodi philosophiæ, exequemur in illius
 vita cōmodius. Pro hoc obsequio Saturnino Ma-
 rius ad omne audaciā & vim progredienti con-
 nuere coactus imprudens incendiū excitauit non
 mediocre, sed quod plane armis & cadib. in tyrā-
 nidem & reipub. exitium erumpibat. Quum au-
 tem principes vereretur, & assentaretur plebi, fa-
 cin' profus illiberale & veteratorū admisit. Nam
 quum sub noctē eū principes ciuitatis adissent, at-
 que in Saturninum concitarent his inficis admisit
 illū altera ianua. Mox alui profluuiū apud vtrōsq;
 causans, modo ad hos, modo ad illū in aedibus trāf
 currit, eosq; inter se cōmisit atq; inflammavit. Tā-
 dem senatu & ordine equestri conspiratibus fren-
 dentibusq; impleuit forū armis, illosq; in Capito-
 liū compulsos siti cepit, quod intercidisset aqua-
 ductus. Itaq; confecti euocauerunt illum, ac, fide
 publica accepta, sese ei permiserūt. Qui, vt eos cō-
 seruaret, quum in omne se vertisset speciem, nihil
 profecit: verū simulatq; descenderunt in forū, ne-
 cati sunt. Hinc principibus & populo iuxta inui-
 sus, quū comitia creādis cētoribus incidissent, cō-
 tra omnium opinionē abstinuit petitione, timensq;
 repulsam alios permisit inferioris dignitatis cre-
 ari. At qui iactauit ille noluisse se vitā & mores a-
 cerbe excutiendo, multos offendere. Quū lex ro-
 garetur de Metelli reditu, postquā eam enixe ver-
 bis & factis incassum impedire conatus est, desti-
 tit ad postremum. Vt propensa voluntate iussit
 populus rogationem, non sustinens reuertentem
 aspicere Metellū, in Cappadociam & Galatiā na-
 uigauit, verbo, vt vota Matri magnæ perfolueret:
 at itinētis, aliud, quod multitudinē præteriret, ha-
 bebat argumentū. Abhorres enim a pace & ciui-
 lium artium rudis, & qui per bella creuisset, otio
 post & quiete potentiam gloriamq; suā ratus mar-
 cescere, cōfectabatur bellorum semina nouorum.
 Sperabat enim vbi reges conciuisset, & Mithrida-
 tem quē apparebat arma moliri, excitasset lacessi-
 uissetq;, ducem se contra illum fore, nouisq; triū-
 phis urbem, præda Pontica & opulentia regia ex-
 pleturum domum suam. Quapropter quauis eū
 omni officio & honore excepiisset Mithridates, ni-
 hil flexus vel permotus est, sed ait, Aut enitere, rex,
 vt plus possis quam populus Romanus, aut obse-
 quēter fac imperata. Quo dicto obstupuit Mithri-
 dates, vt qui nomen crebro, libertatē linguæ Ro-
 manæ tūc primum audiisset. Regressus ad urbē, F
 domū extruxit propter forum, vel (vt ipse dicebat)

ὅτι καλὸν μὲν, ἀκινδύνως δ', κρινόν· ἴδιον δ' αἰδρὸς ἀγα-
 θοῦ, ὅ μὲν κινδύων τὰ καλά παρέχουσιν. ἐκ τούτου φη-
 σίεται Σαθρῖνος ἀποκηρυξάμενος τοῖς ὑπάτοις, ὅπως πύ-
 ρος καὶ ὕδατος καὶ σέλης εἰρηνηταί Μετέλλος· καὶ ὁ Φαυδὸς
 τὸν αὐτοῖς τῶν πλήθους παρὼν ἑτοιμὸν ἀποκλιναίμενος τὸν ἀν-
 δρα· τῶν δ' βελτίων ἀπειπαθούτων καὶ σιωπηροῦτων
 παρὸς τὸν Μετέλλον οὐκ εἶα σασιάζειν δι' αὐτὸν, ἀλλὰ ἀ-
 πηλθεν ἐκ τῆς πόλεως, ἐμψροθὸν λογιζομῶν χρησαμένους, Ἡ
 γὰρ ἀμεινῶν (ἐφη) τῶν παρὰ μὲν ἄλλοι μὲν, καὶ τῶν δήμου
 μετανοήσαντος, ἀφίξομαι τῶν καλοῦντων· ἠελόντων ὁ-
 Β μοίων, ἀπὸ πλάσσει καὶ πρῶτον. ἀλλὰ γὰρ ὅσος μὲν ἀπέλαυσεν
 ἑνοίας τῶν τῶν φυγῶν καὶ ἑρῆς Μετέλλος, ὃν ὁ ἔπειτα
 ἐν Ρόδῳ φιλοσοφῶν διήτησεν, βέλποιν ἐν τοῖς ἀπὸ ἐκείνου
 γραφομένοις εἰρηνηταί. Μάξιμος δ' τὸν Σαθρῖνον ἀπὸ τῆς
 ὑπευρυγίας ταύτης ἐπὶ τὸν πρῶτον πάλμης καὶ διανά-
 μεως ἀειροῦ ἀναγκασθέντος, ἔλαθεν οὐκ αἰετὸν ἀ-
 πηροσάμενος καὶ ἄλλ' ἀπὸ ὀπλοῦ καὶ σφραγῆς
 ὅτι τυραννίδα καὶ πολιτείας ἀναστρέψαι πορροσάμενος. ἀ-
 δομήσας δ' οὐκ ἐπέστειλε, περὶ τῶν δ' οὐκ ἐπέστειλε, ἐρ-
 ρὸν ἀειλάθροισιν ἐλάττω ὑπέμεινε, καὶ παλιμῶσιν. ἐλ-
 λήτων γὰρ ὡς αὐτὸν ἀπὸ τῆς τῶν ἀνδρῶν, καὶ
 τῶν καλοῦντων ἐπὶ τὸν Σαθρῖνον, ἐτέρως ἄλλως ἐκείνον
 ὑπεδέξατο, τούτων ἀνοσιούτων· εἶτα παρὰ τὸν λέγων
 παρὸς αὐμοτέρους καὶ ἰσῆς ἀφ' ἑρροῖαν, καὶ μὲν ὡς τούτοις,
 καὶ ὡς ἐκείνοι ὅτι τῆς οἰκίας ἀνάμειρος ἀφ' ἑρροῦ, σιω-
 κροσε καὶ παρὸς ἑσέν. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἰπ-
 πείων σιμισαμένους καὶ ἀγροκλώτων, ἐξήνεγκεν εἰς ἀρρεθ-
 τὰ ἴπλα, καὶ κατὰ διὰ τῆς αἰεὶς εἰς ὁ Καππαδοκίαν, εἰ-
 λε δ' ἴφει (τοῖς γὰρ ὅτι οὐκ ἀπέκλει) οἱ δ' ἀπὸ τῶν τῶν ἐκεί-
 νον ἐκείνων, καὶ παρὰ δακρυ σφῆς αἰεὶς ἀφ' ἑρροῦ τῆς λεγομέ-
 D νης δημοσίας πύγας. ἐπεὶ δ' ἠδύστος ἠρόμενος ὑπὲρ τῶν ὁ-
 σαί πύγας ἀφ' ἑρροῦ, ἀλλὰ καλοῦντες εἰς ἀρρεθῶν, ἀ-
 κρηθροσὸν ἐκ τούτου τῶν τε διωαπῶν ἀμα καὶ τῶν δ' ἰπ-
 παρὸς ἀειροσῶν, ἠμπετῆας τῶν ἀπὸ τῶν τῶν, ὅτι δὲ δὲ οὐκ ὡς
 μετῆλθεν· ἀλλ' εἶασεν ἐπέστειλε ἀπὸ τῶν τῶν ἀφ' ἑρροῦ
 δειδῶς ἀποτιναίμενος. ἀλλὰ δ' αὐτοῖς ἐκαλλωπῆσεν, πολλοῖς μὲν
 φέλει ἀπεθῆναι, τοῖς κείνοις αὐτῶν καὶ τῶν ἰπ-
 ἐξέστειλε. δὲ γὰρ ὅτι εἰς φερομένου Μετέλλον ἀπὸ τῆς φυ-
 γῆς ἀνακαλῆσθαι, πολλὰ καὶ εἰς λόγων καὶ εἰς ἑρροῦ μετῆν
 εἰς ἀπὸ τῶν, τέλος ἀπὸ τῶν καὶ δὲ ἀφ' ἑρροῦ τῶν γὰρ μὲν τῶν
 E δ' ἡμῶν παρὸς ἑσέν, οὐκ ἀπὸ τῶν κατεργασμένον ἴδιον τὸν
 Μετέλλον, ἐξέπληθον εἰς Καππαδοκίαν καὶ Γαλατίαν,
 λόγων μὲν ἀποδώσαν ἀς δὲ ἔστω τῆς μπετῆ τῶν θεῶν, ἡσῆας, ἐ-
 πέστειλε δ' τῆς ἀποδημίας ἔχων ἀπὸ τῶν, λαθῆναι οὐκ ὡς
 πολλοῖς. ἀφ' ἑρροῦ γὰρ ὡς παρὸς εἰρηνηταί καὶ ἀπὸ τῶν, ἡ-
 ἐξήμερος δ' οὐκ ἐπέστειλε, εἶτα καὶ μπερὸν αἰεὶς ἀπὸ τῶν
 καὶ ἡσῆας ἀπὸ τῶν εἶσθαι τῶν διωαμῶν αὐτῶν καὶ τῶν δὲ
 ἔστω οἰομένου, ἐξήμερος ἀπὸ τῶν ἀφ' ἑρροῦ, ἡλπίζε
 γὰρ, τοῖς βασιλείς σιωπηροῦσας, καὶ Μιθριδάτην ὅτι δὲ οὐκ
 ὄντα πολεμῶσιν, ἀπὸ τῶν καὶ παρὸς ἑσέν, ἀφ' ἑρροῦ αὐτῶν
 ἡσῆας ἀπὸ τῶν ἀφ' ἑρροῦ, καὶ καὶ μὲν τῶν πόλιν ἀφ' ἑρροῦ,

σουλῶν δὲ Ροδικῶν καὶ πλούτου βασιλικῶν τὸν οἶκον ἐμπλήσθη. διὸ καὶ Μιθριδάτην πᾶσι χρησαμένους θεοσπεῖας
 καὶ ἡμῶν παρὸς αὐτὸν, οὐ καμφθεῖς ἀπὸ τῶν ὑπέστειλε, ἀλλ' εἰπὼν, Ἡ μείζων, ὡ βασιλεῦ, πειρὰ διώσθαι
 Ρωμαίων, ἢ ποίῳ σιωπῆ δ' ἀφ' ἑρροῦ ἀπὸ τῶν, ἐξέπληθον αὐτὸν, ὡς φημῶν μὲν πολλὰ κίς, παρρησίας δ' ὅτι
 παρὰ τὸν ἀκούσασθαι Ρωμαίους, ἐπὶ τῶν τῶν εἰς Ρώμην, οἰκίαν εἰδέματο τῶν ἀφ' ἑρροῦ πλησίων, εἶτε (ὡς αὐτοῖς ἔλεγε).

L. Lucullus quingentis millibus & ducentis est licitatus. Adeo adoleuit breui luxuria, tantumq; civitas incrementi ad luxum cepit. Atqui Marius perquam ambitiosè atq; impotenter senectute & infirmitate dissimulata corporis, descendit quotidie in campum, & in caterua adolescentium exercitans se, agile in armis corpus & equi patiens ostendit, quamuis non esset ob tumorem ventris in senectute expeditus, sed obesus euassisset & corpulentus. Quæ quum faceret, placebat aliquibus, qui descendentes in campum certationes eius & contentiones spectabant: optimates verò id contempnantes, miseratio subiit avaritiæ & cupiditatis gloriæ istius, qui ex tenuissimò opulentissimus, atque ex humili factus maximus, nullam felicitatis metam sciret, neq; in honore esse & frui in otio præsentibus facultatibus esset contentus, sed quasi omnium rerum egenus, in Cappadociam & Pontum Euxinum ex triumphis & gloria ætatem deportaret tam grauem cum Archelao & Neoptolemo Mithridatis satrapis, digladiaturus. Quod verò hic Marius prætexebat, omnino videbatur ridiculum. Filium suum velle ostendebat ipsemet præfens in exercitu exercere. Hoc ciuitatem iam pridem vomica tumidam & affectam dirupit, quum instrumentum ad perniciem publicam Marius accommodatissimum inuenisset Sulpitii insolentiam. Qui quum omnia Saturnini extolleret & amularetur alia, timiditatem in illius actionibus & cunctationem reprehendebat. Hic nullam moram faciens, sexcentis equitibus Romanis cinctus, quasi stipatoribus, erat, quos nominabat Contrafenatum. Habentibus concionem consularibus, cum armatis superueniens, alterius, qui se subduxerat ex foro, filium deprehensum ibi occidit: Sylla, quum insequerentur ipsum, præter omnium expectationem coniecit se in domum Marii, ac quum fecississet eos qui constabantur ipsum, atque illi præterlati domum essent, dicitur aucto ostio ab ipso Mario emissus, in castra euassisse. Sylla in Commentariis negat se ad Marium confugisse, sed abductum fuisse eò ad deliberandum de iis quæ Sulpitius nolentem adigebat ut comprobaret, vndique districtis gladiis circumfundens se, & ad Marium trahens, quoad illinc ad forum profectus, iustitium soluit. Inde omnia tenens decreuit Sulpitius Mario eam prouinciam. Iam Marius parans se ad expeditionem, misit duos tribunos qui exercitum Syllæ acciperent. At Sylla concitatis militibus (erant hi non minus xxx. millia peditum & quinque equitum) ad urbem mouit. Tribunos, quos miserat Marius, corripuerunt milites & confoderunt. Interfecit ex altera parte Marius Romæ multos Syllæ necessarios: seruosque, ut opera eorum vteretur, vocauit ad pileum, verum solos tres ferunt se Mario iunxisse. Irrumpenti Syllæ quum restiussisset paulisper, citò, vrgente illo, profugit. Eius caterua, ut primum elapsus vrbe est, dissipata, primis tenebris recepit se in villam quandam suam Salonium. Filium misit, ut viaticum sumeret, ad prædia Mutii foceri ipsius propinqua: inde Ostiam delatus, vbi amicus eius Numerius parauerat ei nauigiũ, non expectato filio, sed priuigno comite Granio,

A Λύκιος Λύκκλος ωνειπά μυριάδων πενήκοντα και ἑξακισίαν. οὕτως ἑαχέως ἀέδρα μὴ ἢ πολυτέλεια, καὶ τσαύτιν ὀπίδδον τὰ πρῶτα πρὸς τευφλί ἔλαβεν. οὐ μὴν ἀλλὰ Μάειος φιλοτίμης πόρην καὶ μείρακιωδῶς ἀποτελομένης ὁ γῆρας καὶ τὴν ἀδένειαν, ὅσημέραι κατέβαινον εἰς τὸ πεδίον, καὶ μετὰ τῆς νεαιστικῶν γυμναζομένης, ἐπεδείκνυε τὸ σῶμα καὶ φωνὴν ὀπλοῖς, ἐποχοῦν τὰς ἵππασίας καὶ τὰς ἄλλας ἀεθλίους ἐκ γῆρας τὸ ὄγκον, ἀλλ' εἰς τῆς ἀπειρηθῆναι καὶ βαρεῖαν ἐδέδδακώς. οἰοῖς μὲν ἔν ἤρεσκε τῶν πρῶτων, καὶ καλοῖντες ἐθεάτο τὴν φιλοτιμίαν αὐτῆς καὶ τῆς ἀμίλλας. πῶς ὁ βελτίστοις ὄρασιν, οἰκτερεῖν ἐπὶ τὴν πλεονεξίαν, καὶ τὴν φιλοδοξίαν, ὅτι πλοισιῶπας ἐκ πενήτος, καὶ μέγας ἐκ μικροῦ γέροντος, ὅσον ἐκ οἴδεν ἀτυχίας, ὅσδε θαυμαζομένης ἀγαπᾶ καὶ ἀπολαύων ἐν ἡσυχίᾳ τῆς παρῶντων, ἀλλ' ὡς τὰς ἐδεῖς ἀποδύτων, εἰς Καππαδοκίαν καὶ τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἔρας ἐκ θριάμβων καὶ δόξης ἐκφέρει τσοῦτον γῆρας, Ἀρχελάω καὶ Νεοπτολέμῳ τοῖς Μιθριδάτου σατραπείας ἀμαχομένης. αἱ δ' ὡς τῶν ταῦτα τῶ Μαερίου δικαρολογία πρὸς τὰς πασι ἐφάμιντο ληρώδεις. ἐφη γὰρ ἐθέλειν τὸν ὕον ἀσκήσαι παρῶν αὐτὸς ἐπὶ στρατείας. C ταῦτα τὴν πόλιν, ἐκ πολλῶν χρόνον ὑποῦλον γεγηρημένῳ καὶ νοσοῦσαν, ἀνέρρηξεν, ἀφυσάτον ἀεθλῶν ὄργων Μαερίου πρὸς τὸν κρινὸν ὄλεθρον τὸν Σουλπίκιου θράσος ὃς ἀπὸ πάλα πόρην θαυμαζῶν καὶ ζήλων τὸν Σαβρόνιον, ἀπολίαν ἐπελάει τοῖς πολιτοῦμασιν αὐτῆς καὶ μέλλησιν αὐτὸς ὁ μὴ μέλλων, ἐξακροῖς μὲν εἶχε πρὸς αὐτὸν τῆς ἵππικῶν, οἱ δὲ δρυφῶδες, καὶ τούτοις ἀπιστοῦχλῶν ὠνόμαζεν. ἐπαλλῶν ὁ μὲν ὀπλων ἐκκλησιάζοισι τοῖς ἑσπέραιοις, τοῦ μὲν ἐτέρου φυγῆτος εἰς ἀγροῦς τὸν ὕον εἰκαταλαβῶν ἀπίσφαλξεν. Σύλλας δ' ὡς τὰ τὴν οἰκίαν τῶ Μαερίου δικαρομένης ὁ δὲ τῶν αἰ πρὸς δολήσαντες εἰσέπεσε. καὶ τοῖς μὲν δῶκον τὰς ἐλαθε δρῆμα παρενεχθέντας, ὑπ' αὐτῆς ὁ Μαερίου λέγειται καὶ ἤρας ἐτέρως ἀσφαλῶς ἀποπεμφθεῖς, διεκπεσῖν εἰς τὸ στρατόπεδον. αὐτὸς ὁ Σύλλας εἰς τοῖς ἑσπέραιοις οὐ φησι κατὰφυγεῖν πρὸς τὸν Μαερίον, ἀλλ' ἀπαρτῆσαι βουλομένης ὑπ' αὐτῶν Σουλπίκιος ἀνάκαξεν αὐτὸν ἀκροῦ τῆς φησίσασαι, πρὸς τὸν ἐκ κλῶ ἕφεση γυμνοῖς, καὶ σκελετάς πρὸς τὸν Μαερίον ἀγρῶς οὐ πρὸς ἐλθῶν ἐκείθεν εἰς ἀγροῦς, ὡς ἤξίωμ ἐκείνοι, τὰς πρὸς εἰς ἔλυσε. ἤρῳ μὲν ὁ τούτων, ὁ τε Σουλπίκιος ἠδὲ καὶ τῆς ἐπιχεροῦσι τὰ Μαερίου τὴν στρατηγίαν. ὁ τε Μάειος ἐκ τῶν ἀσκῶν τῆς ἑσπέραιος καὶ δύο χιλιάρχους εἰσέπεμψε πρὸς τὴν ἀσφαλίαν τὸν Σύλλας ἑσπέραιος. Σύλλας δ' τοῖς εἰσελθῶν παρῶντος, ἠσαν ὁ τεισμεῖων ἵππεις, καὶ πειθακιχλῶν οὐ μείους ὀπλίται) πρὸς τὸν ὄπτι τῆς Ρώμῳ. τοῖς ὁ χιλιάρχους οἱς ἐπεμψε Μάειος, πρὸς πρὸντες οἱ εἰσελθῶν διεφθῆραν. πολλοῖς ὁ καὶ Μάειος ἐκ Ρώμης τῆς Σύλλας φίλων αἱρηκεῖ, καὶ δούλοισι ἐλάθειαν ἐκήρυξεν ὅτι συμμαχία. λέγονται ὁ τρεῖς μόνον πρὸς ἤρασαι. μί F καὶ ὁ ἀνίστασε εἰσελασαι τὰ Σύλλας, καὶ ἑαχέως ἐκβιάσθεις, ἐφυγε. τῆς δὲ πρὸς αὐτὸν, ὡς πρὸς τὸν εἰσεπέσε τῆς πόλεως, ἀπαρῶντων, οὐ πρὸς ὄντος, εἰς τῆς ἐκπαλίω αὐτῶς Σολωνίον κατέφυγε. καὶ τὸν μὲν ὕον ἐπεμψε ἐκ τῆς Μαερίου

κίου τῶ πενθεροῦ χωρίων, οὐ μακρὸν ὄντων, τὰ ὀπιτῆδεια ληφόμασιν. αὐτὸς δὲ κατὰβάς εἰς Ὠρεῖαν, Φίλου υἱὸς Νουμείου πλοῖον αὐτῶ πρὸς ἀσφαλίαν, ὅπου ἀναμείνας τὸν ὕον, ἀλλὰ Γεσῆιον ἔχων μετ' αὐτῶ τὸν πρὸς τὸν

ἐξέπλευσεν. ὁ δὲ νεανίας, ὡς ἦλθεν εἰς τὰ χωρία τῆς Μουκίου, καὶ λαμβάνων τὴν σκάφανδρονον, ἡμέρας κατὰ λαβύσσης, οὐ πρὸς τὰς τοὺς πολεμίοις διέλαθεν· ἀλλ' ἦλθον ἰππεῖς ἐλαμύοντες καὶ ὑπόνοιαν ἔπι τὸν τοπον· οὐδ' ἔτι ἀγρῶν ἔπιμελητὴς παρθευδολύμνος, ἐκρυψε τὸν Μάριον ἐν ἀμάξει κυάμοις ἀγρούση, καὶ βοῦς ὑποζύχας, ἀπὸ τῶν τοῖς ἰππεῶσιν, εἰς πόλιν ἐλαμύων τὴν ἀμάξαν. οὕτω δ' ἔπειτα οἰκίαι τῆς γυαμῆς ὁ Μάριος ἀπεκρυμμένος, καὶ λαβάν' ὅσων ἐδεῖτο, νυκτὸς ἔπι θαλάσσει ἦκε, καὶ νεῶς ἔπι τῆς εἰς Λιβύην πλεούσης ἀπέπερασεν. ὁ δὲ παρθευδολύμνος Μάριος, ὡς αἰτήθη, πνέματι φορῶν κρημίζουμνος τῶν πλὴν Ἰταλίαν, ἐφοβήθη Γεμίνιον ἡν τῶν ἐν Τάρρακίῃ διωατῶν, ἐξήρῳν αὐτὸν, καὶ τοῖς ναύταις παρθεῖπεν εἰρηεῖσαι Τάρρακίης. οἱ δ' ἐβούλοντο μὲν αὐτῷ χεῖρεσθαι· τὸ δ' ἐπνέματος εἰς πελάγιον μεθιστάμενος, καὶ κλύδωνα κατάρητος πολὺν, οὐτε δ' παρθεμῖον ἐδόκει παρθεκλυζουμνον αὐτῆσιν· τὸ τε Μάριου δεσφορευῶντος καὶ κακῶς ἔχοντος ὑπὸ ναυτίας, μόλις ἀπὸ λαμβαιόνται τῶν αὐτῶν Κίρρακον ἀγυαλῶν. τὸ δ' ἡμερῶν αὐξανομῶν, καὶ τῶν οἰκίαν ὑπολειπόντων ῥέξαντες, ἐπλάζοντο παρθεσ ὁδοῖνα σκαπὸν, ἀλλ' οἷα συμβαίνει ταῖς μεγάλας ἀπορείαις, αἰεὶ φάσιν ἐκ τῆς παρθετος ὡς χαλεποταπυ, καὶ παρθελπίδας ἔχον ἐν τοῖς ἀδῆλοις, ἐπεὶ πολεμία μὲν ἐκείνοις ἦν, πολεμία δ' ἠθάλασσα, φοβερόν δ' ἰὼ ἀνδρῶν τοῖς παρθεπεσῖν, δι' ἐνδεῖαν τῶν ἀγαγῶν οὐ μὲν ἀλλ' ὄψι που βοτῆρσιν ὀλίγοις ἐντυλχόμεσιν, οἱ δ' οὐδὲν μὲν ὁδοῖν ἔχον αὐτοῖς δεομῶν, γυαῖσαντες δ' τὸν Μάριον, ἐκέλευον ἀπαλλάτθεσθαι τὴν ἀμάξαν. ὀλίγον γὰρ ἐμπαρθεσθαι αὐτῷ καὶ ζήτησιν αὐτῷ συχοῖς ἰππεῖς ὄφθῆναι διέξελαμύοντας. ἐν πρὸς δὲ γυαμῆς ἀπορείας, μάλιστα δ' ἡμερῶν τῶν αὐτῶν αὐτὸν ἀπαρθερόντων, τότε μὲν ἐκ τῆς ἀπομῶν τῆς ὁδοῦ, καὶ κατὰ βαλῶν ἑαυτὸν εἰς ὑλίω βαθεῖαν, ἔπι τῶν δεινυκτηρῶσιν. τῆ δ' ὑπερῆια σιωμημένος ὑπὸ ἐνδεῖας, καὶ τῶν σώματι, ὡρὶν ἐκλελύσθαι πρὸς τὰς πασι, χεῖρεσθαι βουλόμενος, ἐχώρει τῶν τῶν ἀγυαλῶν, ἔπι θαρσύνων τῶν ἐπομῶν, καὶ δεομῶν μὴ παρθεποκαμῖν τῆς τελευταίας ἐλπίδος, ἐφ' ἡν ἑαυτὸν φυλάττει μαγτῶμασι παλαῶν παρθεύων. νεῶς γὰρ ἂν ἐπὶ πρὸς πελάγῳ, καὶ ἀπαρθεῖων κατ' ἀγρῶν, ὑποδέξασθαι τῶν ἀματῶν κατὰ φερεμῶν αὐτῶν νεοτῆαν ἐπὶ νεοτῶν ἐχουσαν. ἰδόντας δ' οἱ τοῖς γυαμῆς καὶ τῶν ἀματῶν, ἀπαρθεπυθῆναι τῶν μῶντων. τοῖς δ' εἰπεῖν ὡς ἔπι φανέσθαι ἀνδρῶν ἐσσι, καὶ τὴν μεγίστην ἡγεμονίαν καὶ δεχῶν ἐπιτάκεις αὐτῶν λαβεῖν ἀγαγῶν εἶη. τῶν οἱ μὲν ἀληθῶς τῶν Μάριου σιωμητῶν οὕτω λέγουσιν· οἱ δ' οὐ τοῖς τότε καὶ παρθε τὴν ἀλλῶν φυγῶν ἀκούσαντας αὐτῶν καὶ πρὸς ὁδοῖν, ἀγαγῶν παρθεμα κρημῶν μὴ μὴ ἀδῆ. ἀετὸς γὰρ ἔπικλει πλείονα τῶν δυοῖν. ἀλλὰ καὶ Μουσαῖον ἐφειδῶν λέγουσιν, εἰπόντα αὐτῶν τῶν ἀετῶν, ὡς τρεῖς μὲν τῶν κτεῖ, δύο δ' ἐκλεπεί, ἐν δ' ἀλυβάξῃ. ὁ μὲν τοῖς πολλὰ καὶ ἐπὶ τῆς φυγῆς καὶ ταῖς ἐργαταῖς ἀπορείαις Μάριον εἰπεῖν ὡς ἀχρῆς ἐβδόμης ὑπερῆιας παρθεσῖν, ὁμολογῶν μὲν ὅσιν. ἡ δὲ δ' Μιντοῦρνης πόλεως Ἰταλικῆς ὅσιν εἴχσιν σκαπὸν ἀπέχοντες, ὁρασῖν ἰππεῶν ἰλίω παρθεσθαι ἐλαμύοντας ἐπὶ αὐτοῖς, καὶ τῶν τῶν ὀλκῶν δύο φερεμῶν. ὡς οὖν ἕκαστος ποδῶν εἴχε καὶ ῥώμης, κατὰ δεξιμόντες ἔπι τὴν θαλάσσειν, καὶ κατὰ βαλόντες ἑαυτοῖς παρθεσῖν ταῖς ναυσί· καὶ λαβόμενοι τῆς ἐπίρας οἱ αὐτῶν τῶν Γεμῶν, ἀπέπερασαι εἰς τὴν ἀντικρῶ ἡσῶν (Ἡναεῖα καλεῖται) αὐτὸν δ' Μάριον, βαρῶν ὄντα τῶν σώματι καὶ δυσμετῶν χεῖρσιν,

A nauem soluit. Filius, vt in prædia Mutii venit, dum sumit aliquid & cõponit, luce oppressus non in totum fefellit hostes, sed aderant equites suspicionem illuc ducti: quibus præuisis abdidit villicus Marium in plaustro fabis onusto, iunctisq; bobus plaustro ad urbem agens equitibus occurrit. Ita ad uxorem domum demum deportatus Marius, acceptis necessariis, venit nocte ad mare, ac conscensa naui, quæ Africam petebat, transmisit. Senior Marius, vt in altum venit, secundo vento præuectus Italiam, Germinium quendam, cuius Tarracinae magnæ erant opes, alienum ab se, formidauit, nautisq; denuntiauit vt declinarent Tarracinam. Cupiebant illi quidem morem Mario gerere, vt ùm surgente à mari vento, magnosq; voluente fluctus, nec ponto vim vndarum sustinere videbatur posse, offensusq; iactatione Mario atq; nausea affecto, ingenti labore littora ad Circeios tenuere. Tempestate insurgente & expirantibus necessariis, descenderunt in terram. Ibi in incertum vagabantur. Cæterum, quod accidere in magnis perplexitatibus solet, semper defugere, vt acerbissima, præsentia, & spes ancipites subiicere: quando hostilis erat terra, hostile mare, formidolosum in homines incidere, formidolosum non incidere rerum inopia necessariarum, serò tandem in bubulcos paucos incidunt, qui, quod darent petentibus, nihil habebant, sed agnitum monuerunt Marium vt recederet quamocysimè. Nam paulo antè globum equitum, qui inuestigabant eum, illac transfuchere conspectos. Tum semel obtorpescès, præfertim quod comites sui languescerent inedia, in præsens via declinauit coniecitq; se in profundam syluam, ibiq; magnis in ærumnis pernoctauit. Postero die fame pressus, & viribus volens, antequam profus fatiscerent, vti, perrexit secundum litus, confirmans comites neutarent in extrema spe, cui veteribus fretus vaticiniis reseruaret se. Siquidem admodum se iuuenem, quum ruri ageret, delabentè aquilæ nidum cum septem pullis toga excepisse. Quod vbi vidissent parentes sui miraculo rei cõsuluisse aruspices, quos omnium mortalium respondisse ipsum fore clarissimũ, ac fatale esse vt summum imperium & magistratum septies caperet. Id alii reuera ita dicitant contigisse: alii hps, qui tunc & per reliquam fugam hoc acceperant ex illo & crediderant, rem perquam fabulosam literis mandasse. Quippe plura oua aquilam quàm duo nõ parere: imò Muscũ quoq; arguunt mendacii, qui de aquila dixerit,

Excludit binos, edit terna, educat vnum.

Atqui crebrò in exilio Marium atque extremis in angustiis ad septimum consulatum aspiratum se in confesso est iactasse. Quum iam non plus duo millia quingentos passus ab oppido Italiae Minturnis abesset, alam equitum conspiciunt procul ipsos versus aduehentes, ac fortè naues duas onerarias, quæ erant in cursu. Quantum igitur sufficere pedes & vires valuerunt, decurrerunt ad mare, abieceruntque se & adnatarunt ad naues. Assequutus Granius, alteram in aduersam insulam (Inaria dicitur) traiecit. Marius, corpore grauem & patum tractabilem,

duo serui multo labore & egre super aquam effe-
 rentes imposuerunt in alteram nauem, quum iam
 assisterent equites, atq; ex terra præciperent, ap-
 pellerent nauem, aut eiecto Mario, quo visum ef-
 fet, nauigarent. Ibi quum supplex & lacrymabun-
 dus oraret Marius dominus nauis, illi postquam
 momento identidem hinc inde consilium varia-
 runt, dederunt equitibus tamen responsum, non
 proiecturos se Marium. Vbi illi frendentes abiere,
 mutato iterum consilio terram petentes ad hostia
 Liris fluuii, vbi in paludes diffunditur, iactis an-
 coris, hortati sunt eum vt ascenderet in terram, at-
 que ibi cibo se reficeret, corpusq; vexatum cura-
 ret, dum afflaret ventus. Id fieri demonstrabant
 stata hora, quum ventus marinus caderet, & au-
 ram ederet paludes sufficientem. Eorum consiliū
 exequutus est Marius. Expositus à nautis in terrā,
 decubuit in prato quodam, nec quicquam minus
 quam id quod impenderet, venit ei in mentem. At
 illi euestigio conscenderunt, ancorisq; solutis fu-
 gam intendere, quasi neq; tradere Marium ipsis fo-
 ret honestum, neq; expediret seruare. Ita ab omni-
 bus desertus, diu in litore mutus iacuit. Vbi ægre
 collegit se aliquantulum, per loca inuia perrexit
 ærumnose, superatisq; profundis paludibus ac fos-
 sis, quæ aqua limoq; serant oppletæ, incidit in senis,
 qui paludem colebat, tugurium. Ad huius pedes
 abiiciens se, precatus est vt salutem & opem sibi
 ferret: eum se virum esse, qui, si fortunam deuitaf-
 set præsentem, maiorem spe ipsius gratiam esset
 relaturus. Hom, siue iam dudum cognouerat eū,
 siue maiestate viri commouebatur, si quiete opus
 haberet, sufficere ostendit casam suam: quod si
 timore aliquorum vagaretur, se loco quietiore eū
 abditurum. Id vt faceret Mario orante, abduxit
 eum in paludem, ac loco cauo propter amnem de-
 mittere se iusso multam arundinem iniecit, aliāq;
 aggressit materiam, quæ leuis nec imposita eum
 esset offensura. Breui post strepitus à tugurio & tu-
 multus est ad eum delatus. Geminus enim ex Tar-
 racina misit complures ad eum inuestigandum.
 Quorum nonnulli eo forte delati, conterruerunt
 & perculerunt senem quod hostem populi Ro-
 mani recepisset & abscondisset. Igitur exurrexit
 Marius reiectisque quibus iniectus erat, in palu-
 dem quæ crassam & cœnosam aquam continebat,
 abiiecit se. Ita non fefellit eos qui ipsum inuestiga-
 bant, sed extractus est lutulentus & nudus, Min-
 turnasque retractus & magistratibus traditus. Iam
 per omnia oppida publicatum edictum fuerat,
 vt publice Marium persequerentur & interfice-
 rent inuentum. Ante tamen deliberare visum
 est magistratibus. Interim Marium in custo-
 diam ducunt ad domum Fannix, quæ mulier
 minus æqua Mario ex veteri causa dicebatur.
 Fannia in matrimonio fuerat cum Tinnio, quæ
 quum diuortio facto dotem, quæ lauta erat, re-
 petebat, ille adulterium ei obiecit, ac causa ad
 Marium sextum consulem delata est. Ea in iu-
 dicio agitata, quum Fanniam constaret impudi-
 cam fuisse, & virum qui talem sciret esse, eam du-
 xisse, diuq; cum ea in matrimonio vixisse, ambos
 improbauit, virumq; iussit dotē ei restituere, mu-
 lieri infamix dānatæ quatuor asses multatā dixit.

δρα βιαύττω εἶδ' ὅτα λαβεῖν, καὶ συμβίωσιν πολὺν χρόνον, ἀμφοτέρωθεν δεσχεράνας, τὸν μὲν αὖδρα τὴν φερ-
 νίω ἐκέλευσεν ἀποδοῦναι, τῆς δ' ἰγνακῆς ἀπιμίας ἐνεκα τῆ κατὰ δίκην χαλκοῦ τεσσάρων πρῶτον ἡμερῶν.

A οἰκέται δύο μόλις καὶ χαλεπῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἐλά-
 ραντες, εἰς τὴν ἐτέραν ἔθεντο ναῦν, ἥδη τ' ἰππέων ἐφεσώτων,
 καὶ ἀφ' ἑλδομῶν ἀπὸ γῆς τοῖς ναύταις καταγεῖν τὸ
 πλοῖον, ἢ τὸ Μάριον ἐκβαλεῖν ἅς αὐτοῖς ἀποπλῆν ὅποι χη-
 ζοῖεν. ἰκετὸντος δ' τῷ Μάριῳ καὶ δακρύοντος, οἱ κύριοι τῆς
 ὀλιγάδος, ὡς εἰ ὀλίγα πολλὰς ἔτω ἀμφοτέρωθεν τῆς γνώμης
 ἔσπας λαβόντες, ὅμως ἀπεκρίναντο τοῖς ἰππέδοι μὴ παρεῖναι
 τὸν Μάριον. ἐκείνων δ' ἑσπας ὀργῶν ἀπελασθέντων, αὐτῶν
 ἐτέρων ἡμόλογοι λεγόμενοι, κατεφέρθητο πρὸς τὴν γῆν καὶ
 πρὸς τὰς ἐκβολὰς τῆς Λίριος ποταμοῦ, ἀφ' ἧσιν λιμνὸς δὴ
B λαμβανόντος, ἀκύνεας ἐδημίονοι, παρεκάλωσαν αὐτὸν ἐκ-
 βῆσαι, καὶ ἐσφύλιε τῆς λαβῆς, καὶ τὸ σῶμα παραπύσαι
 κεκακωμένων, ἀχρῆς οὐ φορεῖ ἡγήται. γίνεσθαι δ' τὴν
 εἰσθῆσαν ὡσαν τῆς πελαγίου μαρμαρομῆρου, καὶ τῆς ἐλαδὸς αὐ-
 ραν ἀναδιδόντων ὀπιθῆκως διαρκῆ. τῶντα πειθεῖς ὁ Μάριος
 ἔπειθε, καὶ τῆς ναυτῆς ἔξελδομῶν αὐτὸν ὀπιτὴν γῆν,
 κατακλιθεῖς ἐν πνιπῶν, πρῶτον τῶν μῆνοντος εἶχε τὴν
 ἀφῆσαν. οἱ δ' ἄλλοι ὀπιθαύτες ὀπιτὴν ναῦν, καὶ τὰς ἀκ-
 κύνας αἰαλαβόντες ἐφθόνη, ὡς οὐτε καλὸν ἐκδοῦναι τὸν
 Μάριον αὐτοῖς, οὐτε σῶζιν ἀσφαλές. οὐτῶν δ' ἠπύτων ἔρη-
C μος ἀποληφθεῖς, πολὺν μὲν χρόνον αἰαλαβὸς ὀπιτῆς ἀκτῆς
 ἔκειτο, μόλις δὲ πως αἰαλαβὸν ἑαυτὸν ἐπορεύετο θαλασ-
 πῶρος ἀποδῆσαι καὶ διεξελθὼν ἔλη βαθεῖα, καὶ τῶν ὕ-
 δατος καὶ πηλοῦ γεμούσας, ὀπιτυγχεῖ καλῶς λι-
 μουργῶν γέροντος. ὃν πρῶτον ἰκετὸν ἡγήσασθαι σωτῆ-
 ρα καὶ βοηθὸν ἀνδρῶν, εἰ ἀφ' ἑσφύλιε τὰ παρῆντα, μίζονας
 ἐλπίδων ἀμοιβὰς ἀποδώσοντος. ὁ δ' ἀνδραγαθὸς, εἴτε πάλαι
 γνώσκων, εἴτε πρῶτον ὄψιν ὡς κρείττονα θαυμαστὰς, ἀπα-
 παύσασθαι μὲν ἔφη, δεομένη δ' οὐκ ἔμελλε ἔξαρκεῖν. εἰ δὲ
D πῶς ὑποβῆσαν πλάζοιτο, κρύψῃ αὐτὸν εἰς τὸ πνιπὸν μάλ-
 λον ἡσυχίαν ἔχοιτο. τῷ δ' Μάριῳ δεηθέντος οὕτω ποιεῖν, ἀ-
 γαγῶν αὐτὸν εἰς τὸ ἔλος, καὶ τῶν κελύσας εἰς χερσὶν κεί-
 λω τῶν ποταμῶν, ἐπέβηκε τῆς τε καλῆς πολλοῖς,
 καὶ τ' ἄλλης ὀπιφέρων ἕλης, ὅση κούρη καὶ πρῶτον ἀβλα-
 βῶς δυναμένη. χρόνον δ' ἔκ πολλοῦ ἀφ' ἡμομῶν, νόσος αὐτῶν
 καὶ ἰσχυρὸς ἀπὸ τῆς καλῆς πρῶτον πρῶτον. ὁ γὰρ Γεμίνιος
 ἐκ Ταρρακίης ἐπέμψε πολλοῖς ὀπιτὴν διώξιν. ὧν ἔνοι
 καὶ τὴν χῆν ἐκ τῆς πρῶτον πρῶτον, ἔξεφόδου καὶ κατεβῶν τῆ
 γέροντος ὡς ὑποδῆλαιμῶν καὶ κατακρύπτοντος πολέμου
E Ρωμαίων. ἔξομας δ' οὖν ὁ Μάριος, καὶ ἀποδυσάμνος,
 κατῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν λίμνην, ὕδωρ παχὺ καὶ τεσματῶ-
 δες ἔχουσαν. ὅταν οὐ διέλθετο τοῖς ζητουῦσας, ἀλλ' αἰα-
 απαθεῖς βορβόρου κατὰ πλεως καὶ γυμνός, εἰς Μιντούνας
 αἰήθη, καὶ παρεδόθη τοῖς ἀρχαῖοις. ἡ γὰρ εἰς ἀπασα ἡδὴ
 πόλιν δ' ἐκείνην κείμενον πρῶτον γῆμα πρὸς τῷ Μάριῳ, δημο-
 σία δ' ἀκτῆς καὶ κτείνετο τοῖς λαβόντας. ὅμως δ' βεβλήσασθαι
 πρῶτον πρῶτον εἰς τὰς ἀρχαῖς καὶ καταπύθεται τὸν Μά-
 ριον εἰς οἰκίαν Φανίας γυμναστής, ὅση δ' ἡμῶν δοκῶντος ἔ-
F χῆν πρὸς αὐτὸν ἔξ ἀπῆς παλαμῶν. ἡ γὰρ ἀπῆρ τῆ Φανίας
 Τίνιος. πούτῃ ἀφῆσασθαι, τὴν φερνίω ἀπῆρ τῆς λαμ-
 πρῶν οὐσαν. ὁ δ' μοιχείαν ἐνεκαλέ, καὶ γίνεται Μάριος
 ὑπατάδων δ' ἔκτον δικαστῆς. ἐπεὶ δ' τῆς δίκης λεηλατήσης
 ἐφάνετο καὶ τὴν Φανίαν ἀκέλευσεν γερῶναι, καὶ τὸν αἰ-

οὐ μὲν ἦγε Φανία τότε πάρος γυναικὸς ἠδικημένης ἔλαβεν,
 ἀλλ' ὡς εἶδε τὸν Μάειον, πρῶτον αὐτὸν ἠμνηστικῶς
 κείν, ἐκ τῆς παρθένου ἐπεμνήστο, καὶ παρεθάρρυνεν αὐτὸν. ὃ δ'
 κακείνῳ ἐπὶ τῆς ἑσπέρης ἐφάσκε· σημεῖον γὰρ αὐτῷ γενέ-
 ναι χρῆσθαι ὡς πρῶτον ὡς ἀνδρῶν, πρὸς τῆ οἰκίᾳ τῆς Φαν-
 νίας ἐχρήσθη, τῆς θυγατρὸς αἰορθεῖσάν, ὅνος ἐνδοξὸν ἐχρῆσθαι
 πρῶτον ἀπὸ κρείωνος ἐχρῆσθαι ἀπὸ ῥέσις πρὸς ὁλέας δ' ὅτι
 Μάειον λαμβάνει πρῶτον γενεῆς, ἐστὶ πρὸς τὸν ἀντίον, εἴτα
 Φανίᾳ ἀφ' ἧς λαμβάνει, καὶ παρεσκίρτησε παρ' αὐτὸν ὑπὸ
 γυνεῖστος· ἐξ οὗ συμβαλὼν ὁ Μάειος, ἐφάσκεν ὡς ἀφ' ἧς
 θαλάσσης αὐτῷ μάλλον ἢ ἀφ' ἧς ὑποδείκνυσι σωτηρίας
 ὁ δαμόνοιο· τὸν γὰρ ὄνοιο πρὸς ἕχοντα τῆς ἑσπέρης, πρὸς
 ὁ ὕδαρ ἀπ' αὐτῆς ῥαπείδαι. ταῦτα ἀφ' ἧς λαμβάνει τῆς Φαν-
 νίας, καὶ αὐτὸν ἀνεπαύετο τὴν ἕσπερ τῆς δωμῆος πρὸς ἕχοντα
 κελύσας. βελθούσῳ δ' οὗ ἀρχοῖσι καὶ σινδύροις τῆς
 Μινταρπῆων, ἐδδξέμῃ μὲν, ἀλλὰ ἀφ' ἧς λαμβάνει τῆς αἰ-
 δεα. καὶ τῆς μὲν πολιτῆς ὁδοῖς ὑποδείκνυσι ὁ ἕσπερ, ἰππεὶς δ'
 Γαλαθῆ, ὁ ἄλλος, ἢ Κίμβρος, (ἀμφοτέρως γὰρ ἰστέρι) λα-
 βῶν ἕξος, ἐπεισῆλθον αὐτῷ, τῆς δ' αἰκίματος ἐκ τῆς τυχερῆς
 κατὰ κείνους, οὐ πρῶτον λαμβάνει φῶς ἕχοντος, ἀλλ' ὄντος
 ὁπισκίς, λέγεται τὰ μὲν ὄμματα τῆς Μάειος, φλόγα πολ-
 λῶν ἐκβάλλοντα ὅτι φραπῶτη Φανίᾳ, Φανίᾳ δ' ἐμεγάλῳ
 " ἐκ τῆς ὁπισκίς ἠέσθαι, Σὺ δ' ἠπλῆς ἀφ' ἧς Γάιον
 " Μάειον αἰαρήν; ἔζηλθεν οὖν δι' ἧς ὁ βαρβαρὸς Φυγῆ, καὶ
 " ὁ ἕξος ἐκ τῆς κατὰ βῶν, ἐχρῆσθαι ἀφ' ἧς θυγατρὸς, τῆς τοῦ ὄνοιο
 " βῶν, Οὐδὲν αὖτε Γάιον Μάειον ἀποκτεῖναι. πρῶτον
 " οὖν ἐκπλήξῃς ἐχρῆσθαι, εἴτα οἰκίτος καὶ μετὰ τοιαῦτα τῆς γνώμης, καὶ
 " κατὰ μεμνῆς ἐαυτῆς, ὡς βουλεύμα βελθούσῳ αἰορθεῖ
 " καὶ ἀχάριστον, ἐπὶ αὐτῆς σωτηρίας τῆς ἰταλίας, ὅτι μὴ βοηθῆσαι
 " δέξοντο. ἴτω δ' οὖν ὑπὸ τῆς Φυγῆς, αἰατλησόμενος ἀλ-
 " λαχρῆ δ' ἐπεσπῶν ἠέσθαι τῆς δὲ ἠέσθαι μὴ νεμετῆσαι
 " θεοῖς. Μάειον ἀποκτεῖναι καὶ γυμνὸν ἐκ τῆς πόλεως ἐκβα-
 " λούσιν. ὑπὸ τοιούτων λογισμῶν εἰς πετότες ἀφ' ἧς καὶ πρὸς
 " ἕχοντες αὐτὸν, ἐξῆλθον ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ ὅτι ἄλλο πρὸς
 " ἕχοντες, ὑπὸ τῆς αἰορθεῖστος, καὶ ἀπευδύντω ἀπὸ τῆς πόλεως, ἐγένετο τελευτῆ
 " τῆς ἕσπης. ὃ γὰρ τῆς λεγομένης Μαρίκας ἀλλοσι, ὁ ὅτι βῶν, καὶ
 " πρὸς ἀφ' ἧς ἠέσθαι μὴδὲν ἐκείνῳ ἐκκαρμαθῆναι τῆς εἰσκαρμα-
 " θέντων ἐμποδῶν ἢ τῆς ἑσπέρης ἀφ' ἧς ἕχοντες, καὶ κῆρυκα πρὸς ἕχον-
 " τας ἐδδξέμῃ ἀφ' ἧς ἕχοντες πρὸς ἕχοντες πρὸς ἕχοντες, ἐφῆ
 " μὴδὲ μίαν ἀβάτον μὴδὲ ἀπὸ τῆς πόλεως ὄδον εἶ) δι' ἧς σῶ(ε) Μά-
 " εἰος, καὶ πρὸς αὐτὸς λαβῶν τῆς κατὰ βῶν ἕχοντες, ἀφ' ἧς
 " τῆς τότε διεξῆλθε. πιαυῆ δ' ὅτι πρὸς ἕχοντες, καὶ πάντων συμ-
 " πορευθέντων, καὶ Βηλαίς πρὸς ναῦν τῆς Μαρίκας πρὸς ἕχοντες,
 " ὑπερὸν πίνακα τῆς πρὸς ἕχοντες ἐκείνων γρῶν ἀνέστηκεν
 " εἰς ὁ ἕχοντες, ὅτι ἐκβάς ὁ Μάειος, ἀπῆλθεν τῆς πρὸς ἕχοντες
 " ἕχοντες, ἐφέρετο δὲ πρὸς καὶ τὴν ἕχοντες Αἰαεῖαν τῆς ἕχοντες, ὅ-
 " πῃ τῆς Γεσπῆν καὶ τῆς ἕχοντες φίλοις δῖραν, ἐπλῆ μὲν αὐτῆς ὅτι
 " Λιβύης ὕδατος ὅτι λιπόντος αὐτοῖς, ἀφ' ἧς Σικελία καὶ
 " τῆς ἕχοντες πρὸς ἕχοντες. ἐτοχε δ' ὅτι πρὸς ἕχοντες τῆς ἕχοντες ὁ
 " ῥωμαίων ταμίης πρὸς ἀφ' ἧς ἕχοντες, καὶ μικρῶν μὲν αὐτὸν ἀπο-
 " βῶντα πρὸς Μάειον εἶλεν, ἀπῆλθεν δ' ὅτι πρὸς ἕχοντες τῆς ἕχοντες
 " ἕχοντες. Μάειος δὲ καὶ πρὸς ἕχοντες ἀναστῆναι, καὶ ἀφ' ἧς πρὸς
 " σῶν ὁ πρὸς ἕχοντες Μινίῃ τῆς ἕχοντες, ἐκ ταῦτα ἀφ' ἧς
 " πρὸς ἕχοντες πρὸς ἕχοντες ὡς ὁ πρὸς αὐτῆς ἀφ' ἧς πρὸς ἕχοντες
 " Κε-
 " ἕχοντες, καὶ πρὸς ἕχοντες πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Νομάδων, Γάμφαν, δεησόμενοι βοηθεῖν. ἐφ' οἷς μικρῶν ἀναπνέσας,

A Fannia tamen id temporis non gessit se aduersus
 Marium sicut læsa, sed vt eum aspexit, nihil minus
 quam ignominia memor suæ, pro copia præsentis
 curam eius habuit, eumq; alleuauit. Hic vicissim
 laudauit illam, ac magno animo demonstrauit se
 esse, quod bonum omen accepisset. Id fuit huiusce
 modi: Quum esset ad ædes Fannia adductus, fo-
 ribus patefactis a finis è domo ad vicinum fontem
 potaturus procurrit. Intuitus blande & hilariter
 Marium, constitit primum ei ex aduerso, deinde
 vocem misit luculentam, atque in prætereundo
 eum lasciuie ex lætitia subsiliit. Inde Marius conie-
 B ctura ducta, deos ait mari potius quam terra inco-
 lumitatem sibi ostendere. A finum enim nihil arido
 nutrimento motum ad aquam se inde conuer-
 tisse. Hæc quum narrasset Fannia, iustitiam cubiculi oblerari, ac solus iam quieti se dedit. At
 magistratus & decuriones Minturnenses consilia
 conferentes, nullam censuerunt interponendam
 moram, sed erucidandum Marium. Id facere nul-
 les ciuis sustinuit, verum eques Gallus natione
 vel Cimber (vtrunq; enim traditur) cum gladio
 ad eum ingressus est. Quum conclaue, quo loco
 iacebat Marius, subobicuum & opacum esset, fa-
 ma est ingentem flammam ex oculis Marii emica-
 re militi visam, vocemque ex tenebris redditam
 C magnam, Tunc homo occidere C. Marium au-
 des? Confestim igitur proripuit se inde barbarus,
 abiectoque in medium ense, foras erupit, hoc tan-
 tum clamans. Non possum interficere C. Marium.
 Hic stupor omnes, mox miseratio & sententiæ sub-
 it prænitentia atq; insectatio sui, quod inique &
 ingrate statuisset in Italiae conseruatorem, cui o-
 pem turpe foret non ferre. Eat ergo (inquiunt)
 quo libet profugus, atq; fatum alio loco impleat:
 nos verò deum iram deprecemur qui inopem Ma-
 D rium & nudum extrudimus oppido nostro. Ita a-
 nimati ad eum frequentes, ac circumfusi ad
 mare educunt. Quum aliud alius ei prompte
 præberet, & maturarent omnes, mora interpone-
 batur tamen. Nam locus Maricus appellatus
 (quem sacrum habent, seruantque, ne quod im-
 portatum est inde exportetur) distinebat iter ad
 mare, & circuitus retardabat, quoad senex qui-
 dam inclamauit, nullum inaccessum esse vel reli-
 giosum, quo seruaretur Marius, iter. Atque hic
 princeps attripuit quippiam ex iis quæ ad nauem
 E compottabantur, ac per locum illum euasit. Ea
 alacritate omnibus propere suppeditatis, quum
 Belæus quidam Matio præbuisset nauem, tabu-
 lam postea illarum rerum pictam eo in templo
 dedicauit, vnde euectus Marius vela fecit in al-
 tum. Forte fortuna est ad AEnariam delatus,
 vbi Granio & reliquis amicis inuentis, vna ad
 Africam vela duxit. Quum laborarent aquæ pe-
 nuria, necesse habuerunt ad littus Erycinum Si-
 ciliae appellere. Erat iis in locis custodiendis qua-
 F stor Romanus intentus. Ac parum abfuit quin
 egressum è naui exceperit Marium. Aquato
 res interemit ferme sexdecim. Marius verò pro-
 pere inde soluit, trāsmissoque pelago tenuit in-
 sulam Meningem, vbi primum certior fit fi-
 lium suum cum Cethego saluum euasisse, iter
 autem habere ad regem Numidæ Hiempalem ad
 opem orandam. Ex eo respirans aliquantulum,

non dubitavit ab illa insula decurrere Carthagi-
 nem. Erat id temporis praetor Africae Sextilius, ci-
 vis Romanus, de quo nec bene nec male Marius
 meritis fuerat, sed aliquod expectabat ab illo mi-
 sericordiae officium. Commodum erat cum pau-
 cis Marius in terram egressus, quum occurrit ei li-
 ctor, qui ei, Interdicit tibi, inquit, Sextilius praetor,
 Mari, Africam attingere: si non parebis, ait se in te
 ut in populi Romani hoste ex senatus decreto co-
 sulturum. His nuntiatis, obmutuit Marius praedole-
 lore & indignatione, licetoremque intuens horride
 diu conticuit. Qui quum rogaret quid responsi re-
 nuntiaret praetori, respondit cum ingenti gemitu,
 Age, nuntia C. Marium te in Carthaginis ruinis
 exulem conspexisse sedentem. Apposuit simul &
 vrbis illius fortunam & rerum suarum conuersio-
 nem pro exemplo proposuit praetori. Inter haec rex
 Numidiae Hiempsal, fluctuas animo habebat Ma-
 rium filium in honore. Sed quia discedere para-
 tem semper aliqua ex causa morabatur, apparebat
 cum nulla benevolentia moram necere. Tan-
 dem oblatum est ei quoddam ad salutem com-
 pendium. Marii minoris, quod forma venuta ef-
 fet, angebat aspera fortuna vnam ex regni pellicu-
 bus. Commiseratio haec amoris fuit exordium &
 praetextus. Ille primum repulit mulierem. At vbi
 viam nullam cernit euadendi aliam, & illam ma-
 gis serio quam lasciuo adductam amore agere, co-
 plexus bencuolentiam eius, atque ab ea emissus,
 cepit cum amicis fugam, atque se contulit ad Ma-
 rium. Ut inter se consalutauerunt, secundum lit-
 tus ambulantes vident pugnantem scorpiones.
 Quod prodigium Mario abominato, conscende-
 runt euestigio nauem piscatoriam, atque in insu-
 lam Cercinam non procul a continente direm-
 ptam cursum direxerunt. Commodum in altum
 euecti cernunt missos ab rege equites locum vn-
 de conscenderant petentes. In maius eo pericu-
 lum visus Marius est incidisse nunquam. Interea
 Romae rumor erat Syllam in Beotia cum Mithri-
 datis ducibus bellum gerere. Consules autem ex
 seditione cucurrerunt ad arma, commissoque praelio
 victor Octavius Cinnam dominatum machinantem
 eiecit vrbe: in cuius locum Cornelium Merulam
 suffecit. Cinna vero, delectu per caetera Italiae ha-
 bito, arma tulit contra eos. His ad Marium petla-
 ris, visum est properare quantum posset in Italia.
 Contractis ex Africa aliquot equitibus Mauru-
 siis, & nonnullis qui ex Italia delati erant, quo-
 rum omnium numerus non plus mille erat, cum
 his conscendit. In portum Hetruriae Telamo-
 nem inuectus, descensione facta vocauit seruos
 ad pileum. Quum illius ora aratores pastorisque
 homines liberos conciret nomen Marii ad por-
 tum, ascitis quorum robur probauit, paucis die-
 bus magnam contraxit manum, ac naues qua-
 draginta compleuit. Quia vero Octavius nosce-
 bar optimum virum esse, & consulatum innocen-
 tissime gesturum, Cinnam contra Syllae suspectum,
 & praesentem reip. statum oppugnare, cum hoc se
 copiasque suas decreuit sociare. Itaque mittit ad eum,
 ostendens ei se ut consuli dicto audientem fore.
 Eum recepit Cinna, atque proconsulem appellauit,

A εἰς ἀρρῆσιν ἀπὸ τῆς ἡπείρου πρὸς τὴν Καρχηδοῖαν ἑστῶτα
 λῆ. ἐστρατήγη δὲ τῆς Λιβύης τότε Σεξήλιος, αἰὲρ Ρωμαῖος, οὐ-
 τε φάλλον οὐδὲν οὐτε χρεῖσιν ἐκ Μάριου ποροφληφώς, ἀλλ'
 ὅσον ἀπὸ οἴκτου τὴν ἀρετὴν ἀμείνων ὠφελήσθη. ἀπὸ δὲ αὐτῆς μετ'
 ὀλίγων ἀποβέβηκτος, ὑπερέτης ἀποδότησας καὶ κατὰ
 γὰς ἑλάνθον, εἶπεν, Ἀπαγορεύει σοὶ Σεξήλιος ὁ στρατη-
 γός, ὁ Μάριος, Λιβύης ἐπιβάειν· εἰ δὲ μή, φησὶν ἀμυνθῆναι
 τοῖς τῆς βουλῆς δόγμασιν, ὡς Ρωμαίων πολέμιον χρεώμε-
 ναί. ταῦτα ἀκούσας τὸν Μάριον, ὑπὸ λύπῃ καὶ βαρυ-
 θυμίας ἀπορία λόγων ἔχε· καὶ πολλῶν χρόνων ἡσυχίαν ἤγε,
 Β δεινὸν εἰς τὸν ὑπερέτην ἀποβλέπων. ἐρωτῶν δὲ ἐκείνου τί
 φερέσει, καὶ τί λέγῃ πρὸς τὸν στρατηγόν, ἀπεκρίνατο μέγα
 φεισάσας, Ἀλλ' ἔγωγε οἶμαι ὅτι Γάιον Μάριον οὐ τὴν Καρχη-
 δὸν ἐρείπιον φυγάδα κατεζώοντο εἶδεν. οὐ κακῶς ἀμα-
 τῶν τε τῆς πόλεως ἐκείνης τύχῃ καὶ τῶν ἑαυτοῦ μετὰ βου-
 λῶν ἐπὶ τῷ ἀδείματι λόγῳ θέμενος. ἐν τούτῳ δὲ Γάι-
 ος ὁ βασιλεὺς τῆς Νημάδων, ἐπαμφοτερίζων τοῖς δου-
 σμοῖς, ἐν λιμῇ μὲν ἤγε τοὺς πατρὸς τὸν νέον Μάριον, ἀπέναντι
 βουλομένοις, ἐκ τῆς αἰεὶ πρὸς φάσας κατέιχε· καὶ δή τις
 C ἰὼν ἐπὶ οὐδὲν χρεῖσιν ποιούμενος τῶν αἰαδομένων. οὐ μὲν
 ἀλλὰ συμβαίνει πρὸς τῆς εἰς τὴν αἰεὶ πρὸς σωτηρίαν. ὁ γὰρ
 νέος Μάριος, ἐπὶ τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς
 χιδων τῆς βασιλείας, παρ' ἀξίον πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς
 δεχθῆναι πρὸς φάσας καὶ ἔρωτος. ὁ μὲν οὖν πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς
 τελέσει τῶν ἀδελφῶν ὡς ἴσπερ φυγῆς ἐτέρων ὁδῶν εἶσα, καὶ
 τὰ παρ' ἐκείνης ἀποδοτέων ἢ πρὸς ἡδονῶν ἀνδραγαθῶν ἐ-
 πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς
 φησὶ ὑπὸ αὐτῆς ἀπέδρα μὲν τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς
 τὸν Μάριον. ἐπὶ δὲ ἀλλήλων κατὰ ταῦτα, ποροφληφῶν τῶν
 D τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς τῆς αἰεὶ πρὸς
 μείων ἐφαίνετο Μάριον ποιησῆναι. ὁ δὲ οὖν ἐπιβάειν ἀ-
 λιάδος, εἰς Κερκίνας διεσφῶν, ἡσυχίαν ἀπέχουσαι οὐ πολὺ τῆς
 ἡπείρου καὶ τῶν οὐδὲν ἐφθάσαν, ὅσοι ἀνηγμένον αὐτῶν ἰππέας
 ὄρεσθαι πρὸς τῆς βασιλείας ἐλαμύοντες ὅτι τὸν τόπον ὄραν
 ἀνήγησαν. τούτων οὐδὲν ἐλαμύοντες κινδύων ἐδόξεν ἐκ-
 φυγεῖν ὁ Μάριος. ἐν δὲ Ρώμῃ Σύλλας μὲν ἡγεῖτο τοῖς Μι-
 θριδάτου πολέμῳ στρατηγῶν πρὸς Βοιωτίας, οἱ δὲ ὑπάτοι
 εἰσπάσαντες ἐχώρει εἰς ὄπλα· καὶ μάχης ἡγεμονίας, Ο-
 κταβίος μὲν κρατήσας ἔζεβαλε Κίνας, ἐπιχρεώματα τυ-
 ραννικώτερον δὲ χῆν, καὶ κατέστησεν αὐτὸν αὐτῶν Κορήλιον
 E Μεροῦλαν, ὑπάτον. ὁ δὲ Κίνας ἐκ τῆς ἀλλῆς Ἰταλίας στω-
 αζαζῶν διώματι, ἐπολέμει πρὸς αὐτοῖς. ταῦτα τὰ Μα-
 ρίου πτωθαγομῶν, πλείονα τῶν ἀχίς ἡγεμονίας. καὶ πα-
 ραλαβῶν ἐκ τῆς Λιβύης Μαυροσιων ἰππέας, καὶ
 τῆς ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἰππέας κατὰ φερομένων, συναμφοτε-
 ρεις οὐ πλείονα χιλίων ἡγεμονίας, μὲν ἀναίτη. πρὸς
 βαλῶν δὲ Τελαμῶν τῆς Λυρρῆναιας, καὶ ἀποδας, ἐκίρυσθε
 δουλοῖς ἐλευθερίαν· καὶ τῆς αὐτοῦ γεωργιώτων καὶ νε-
 μόντων ἐλευθερίαν καὶ δόξαν αὐτῶν στωβροχόντων ὅτι τῶν
 θάλασσαν, ἀναπέθων τοῖς ἀκμαστοῖς, ἐν ἡμέραις ὁ-
 F λίγαις χεῖρα μεγάλῃν ἤδεξιον, καὶ τεσσάρων ἑξήκοντα ναῦς
 ἐπλήρωσεν. εἶδὼς δὲ τὸν μὲν Οκταβίον ἀνδρα ἀείστον, καὶ
 τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἰππέας κατὰ φερομένων, ἀναπέθων τοῖς ἀκμαστοῖς, ἐν ἡμέραις ὁ-
 λίγαις χεῖρα μεγάλῃν ἤδεξιον, καὶ τεσσάρων ἑξήκοντα ναῦς
 ἐπλήρωσεν. εἶδὼς δὲ τὸν μὲν Οκταβίον ἀνδρα ἀείστον, καὶ
 τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἰππέας κατὰ φερομένων, ἀναπέθων τοῖς ἀκμαστοῖς, ἐν ἡμέραις ὁ-
 λίγαις χεῖρα μεγάλῃν ἤδεξιον, καὶ τεσσάρων ἑξήκοντα ναῦς
 ἐπλήρωσεν. εἶδὼς δὲ τὸν μὲν Οκταβίον ἀνδρα ἀείστον, καὶ
 τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἰππέας κατὰ φερομένων, ἀναπέθων τοῖς ἀκμαστοῖς, ἐν ἡμέραις ὁ-

τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἰππέας κατὰ φερομένων, ἀναπέθων τοῖς ἀκμαστοῖς, ἐν ἡμέραις ὁ-
 λίγαις χεῖρα μεγάλῃν ἤδεξιον, καὶ τεσσάρων ἑξήκοντα ναῦς
 ἐπλήρωσεν. εἶδὼς δὲ τὸν μὲν Οκταβίον ἀνδρα ἀείστον, καὶ
 τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἰππέας κατὰ φερομένων, ἀναπέθων τοῖς ἀκμαστοῖς, ἐν ἡμέραις ὁ-

ραβδούς ἢ καὶ ἄλλα τι πρῶτον τῆς δόξης ἀποδεί-
 λαιτος, οὐκ ἔφη παρέπειν αὐτὸς ταῖς τύχαις τὸν χρόνον, ἀλλ'
 ἐστὶν Φαλάκη κεχρημένος, καὶ κερῶν, ἀφ' ἧς ἐφυῖν ἡμέρας,
 ὡς ἐβδωμήκεντα γεγονώς ἔτη, βιάδην παρ' ἧς βουλομέ-
 νος μὲν ἔλεφτος εἶ, τὰ δ' οἴκτω συμμέμικτο ὁ οἰκεῖον τῆς
 ὕψους αὐτὸ πλεονὸς φέρον, καὶ διέφανεν ἠκατήφεια τὸν
 θυμὸν οὐτε πατεριωδῶν, ἀλλ' ὄρησι κωιδῶν ὑπο τῆς με-
 λαβολῆς ἀπασαμένους ἦτον Κίνας, καὶ τοῖς εἰρηπαιῶσι ἐπι-
 τυχῶν δ' ἔφυ, εἶχετο τὸ ἔργον, καὶ μετὰ τὴν μελαβολὴν τῶν
 παρ' αὐτῶν ἐποιήτην. παρ' τὸν μὲν γὰρ ταῖς καισὶ τὰ στήθεσι
 κέρων, καὶ τοῖς ἐμπόροις ληϊζόμενος, οὐκ ἐτίθει τ' ἀγορῆς
 ἐπιβαταῖς πρῶτον πολλὰς ὀπιπλέων ἡρῶν, τέλος δ' ἔτι
 εἰς αὐτὴν λαβῶν ἐκ παροδοσίας, ἑτέρε γνηματὰ διηρ-
 πασε, καὶ τῶν ἀποδοσίων τοῖς πολλοῖς ἀπέκτενε, καὶ γεφυρώ-
 σαι τὸν ποταμὸν, ἀπέκτελε κερμίδην τὰς ἐκ θαλάσσης ἀπο-
 εἰς τῶν πολεμίων ἀρας ἢ ὡς εἰρηπαιῶν, πρὸς τὴν πόλιν ἐχώ-
 ρη, καὶ ὁ καλὸν Ἰανέκλον ἔργον κατέργεν, ὅσον ἀπὸ τῆς
 εἰς τὸ Ὀκταβίου παρ' ἀγαμέμνονα βλάπτουσι, ὅση ἀκριβεία
 τῶν ἀντιπάλων παρ' ἐμῶν ἔλαττον, παρ' ὁ συμφύρον, οἱ γὰρ,
 πολλὰν κελδύοντων αὐτοὶ ἐπὶ ἐλθῆντα καλῶν οἱ κέρων,
 οὐκ ἔφη δούλοισι μελαδῶσι τ' πατείδος, ἧς Γάιον Μαρίον
 εἶργει, τοῖς νόμοις ἀμύων. ἐπεὶ δ' ἦ Μετέλλος, ὕος ὢν Μετέλλου
 τῆς στρατηγίας ἐκ Διόνη, καὶ εἶχε Μαρίον ἐκπεσόντος, ἦκεν
 εἰς Ρώμην, καὶ πολὺ τὸ Ὀκταβίου στρατηγικώτερος ἐφάνε-
 το, κατὰ τὸν οἶον ἐστρατιῶται τὸν Ὀκταβίου ἦσαν ὡς ἐκθί-
 νοι, ἀρχὴν δ' ἐδούλοισι καὶ σώζον τὴν πόλιν. οὗ γὰρ ἀγνοῖσθαι καὶ
 κερμίδην, ἐμπειροὶν ἠγεμόνα καὶ δεσπότην λαβῶντες. ἀγα-
 νακτῆσαν τὸν Μετέλλου, καὶ κελδύσαντος ἀπέναι πρὸς
 τοῦ πατρὸς, ἄρχοντο πρὸς τοῖς πολεμίοις. ὡς ἔφη ἢ καὶ
 Μετέλλος ἀπογοῖς τὴν πόλιν. Ὀκταβίου δ' Ἠρακλῆος καὶ ἦται
 πνέσσει ἀβουλλισαί πείσαντες, ἐκ Ρώμης κατέργον, ὡς δ' ἔ-
 κτενον, ὁ γὰρ ἀνὴρ οὐκ ἔδουκε, τὰλλα Ρωμαίων ἀγνομοῖ-
 εἰς τὸν ἠγεμόνος, καὶ μάχιμα δὴ τὸ πρῶτον τῆς ἀπατίας
 ἀκροακτουὶν ὅτι τ' πατείδων ἐθῶν καὶ νόμων, ὡς παρ' ἄλλοις
 μὲν ἀμεταβόλων, Φυλακῶν, ἀρρωστῶν τῆ ἀπὸ τῶν γνη-
 σαδῶν, πλείονα ἢ σικῶν χρόνον ἀγύρταις καὶ μαρτυροῖν ἢ πο-
 λιτῶν καὶ πολεμικῶν ἀιδράσιν. οὗ μὲν οὖν, ὡς ἐφ' ἔργον
 τὸν Μαρίον, ὡς τ' ἀποπεμφθέντων, ἀπὸ τῶν βημάτων κα-
 πασασαίς ἐσφάτετο, καὶ λέγει δ' ἀγύρταις Χαλδαίων
 ἐν τοῖς κελδοῖς αὐτῶν φονδῆτος ἀρεδύων, καὶ ὁ παρ' αὐτῶν
 πολλὰν ἀλογίαν εἶχε, ὁ δὲ οἰν ἠγεμόνων ὅτι φαίνεται,
 Μαρίον μὲν ῥάσας ὁ μὴ καταφρονῆσαι μαρτυροῖς, Ὀκταβίου
 ἢ ἀποτῆ ἐσφάτετο δὴ τ' παρ' αὐτῶν ἐχόντων, ἢ βελὴ συλλή-
 ποδοῖα, παρ' αὐτῶν ἔξεπεμψε παρὸς Κίνας καὶ Μαρίον, εἰσεναῖ
 καὶ φείδεσθαι δευτέρῃ τῶν πολιτῶν. Κίνας μὲν οὖν, ὡς ὕπα-
 πτος, ὅτι τὸ διόφρα καὶ κερμίδος ἐρημαίσε, καὶ φιλακιδεφ-
 ποῖς ἀποκρίσε ἐδουκε τοῖς παρ' αὐτῶν. Μαρίος δ' ὡς διόφρα
 παρ' αὐτῶν φησὶν μὲν οὖν οὐδὲν, ὡς δὲ ἡλάν δὲ αἰετῆ βα-
 ρύτητι τὸ παρ' αὐτῶν, καὶ τῆς ὑγυῖνῆτι τὸ βλέμματος, ὡς δὲ
 οὐκ ἐμπλήσων φόνων τὴν πόλιν. ἐπεὶ δ' αἰσάντες ἐβάδι-
 ζον, Κίνας μὲν εἰσεῖν δορυφορούμενος, Μαρίος δ' ὡς τῶν
 πύλαις ὡς εἰρωνδέτο πρὸς ὄργην, φυγὰς εἶ, καὶ
 τῆς πατείδος εἰργασθαι καὶ τὸν νόμον εἰ ἢ χερσὶ πῆς αὐτῶν
 παρ' αὐτῶν, ἐτέρα ψήτω λυτέον εἶ τὴν ὀκτάλλισαν, ὡς δὴ νόμῳ πῆς ὢν αὐτῶν, καὶ κερμίδων εἰς πόλιν ἐλθῆ-
 ρον. ἐκάλει δὴ ὁ πλῆθος εἰς ἀγορῆν, καὶ πρὸ τῶν πρὸς ἢ πῆσας φυλακῶν εἰσεῖν τὴν ψήφον,

A ad hec facie & alia misit magistratus insignia. Hac
 pompam negavit illi e fortunæ congruere sua: ve-
 rum sordidatus & squalidus ab eo die quo profu-
 git annos natus supra septuaginta lento gradu in-
 cedebat, id quidem agens ut videretur miserabilis.
 Cæterum huic illustri natiua & maior vultus erat
 admixta tortuitas, proficebaturque animum squa-
 lor non demissum, sed rerum volumine efferatum.
 Salutato Cinna, & cõcionem ad milites habita, mox
 accinxit ad bellum se, grandemque fecit rerum vi-
 cissitudinem. Primo comæatum nauibus circũ-
 cidens & deprædans negotiatores, annonam ha-
 buit in potestate. Hinc oppida maritima circum-
 uectus cepit. Nouissime Ostia per prodicionem
 potius, tum oppidum diripuit, tum multos ciues
 interfecit, iunxitque ponte fluuiio comæatus à ma-
 ri Romam subuectionem in totum interclusit. Tũ
 exercitum admouit urbi, & Ianiculum occupauit.
 Octavius interim non tantum corruppebat im-
 peritiales, quantum legum anxia cura parum tẽ-
 pestiue ea qua erant ex usu negligebat. Quippe
 qui monentibus multis, seruos ut manu mitteret,
 negavit seruos se ea donaturum ciuitate, qua C.
 Marium leges defendens arceret. Postquam Me-
 tellus, illius Metelli filius qui res gesserat in Africa,
 & per Marium actus in exilium fuerat, ad urbem
 venit, qui Octauiio longe dux melior habebatur,
 deserto Octauiio milites contulerunt se ad illum,
 orantes, susciperet imperium & urbem tueretur.
 nam si expertum & promptum essent ducem na-
 cti, impetrate dimicatuos se, & victoriam reporta-
 tuos. Verum stomachante Metello, atque ad con-
 sulem eos ablegante, concesserunt ad hostes. ac
 Metellus quoque, urbe deplozata, cessit. Octauium
 Chaldei aruspices, & vates ex libris Sybyllinis, qua
 si omnia ex sententia essent cessura, Romæ deti-
 nuere. Videtur autem hic vir, qui Romanorum
 cætera rectissimus fuit, & consulatus maiestatem
 certe in veteribus institutis atque legibus sicut im-
 motis formulis reuocauit seueram, ad istas nugas
 imbecillitate aliqua delapsus, & plus operæ dedisse
 prestigiatoribus atque artiolis quam ciuiliũ &
 bellicarum artium peritis. Hic, priusquam ingre-
 deretur Marius urbem, à præmissis detractus ex
 rostris, & interfectus est. Fama obtinet reperram
 in sinu interempti tabulam Chaldaicam. Fuit au-
 tem res plane cæca, quod ex duobus clarissimis
 principibus, Marius vaticiniorum fiducia firma-
 uerit, Octauium verò euerterit. In hoc rerum sta-
 tu contuenit senatus, legatosque ad Cinna &
 Marium oratum misit, venirent in urbem & san-
 guini ciuili patcerent. Cinna quidem, ut consul,
 sella curuli præsidens respondit legatis benigne:
 Marius verò adhistebat sella eius tacitus, cæte-
 rum vultus austeritate & oculorum tristitia ur-
 bem se mox sanguine denuntiabat inundaturum.
 Ita surgentes perrexerunt ad urbem. Cinna fa-
 tellitibus cinctus est ingressus: Marius simulate
 subliuit ad portam, ardensque ira, exulem se est
 cauillatus esse, & patria sibi ex lege interdictum, si
 presentia sua opus esset, abrogada alia lege priorẽ.
 F quasi verò obseruator ipse legum esset, & in liberã
 rediret ciuitate. Quare concione aduocata, ante-
 quam tres aut quatuor tribus suffragium tulissent,

abiecta simulatione & exilii causatione, inuit vrbem circumseptus delectis seruis, qui se contulerant ad eum, quos Bardizos appellabat. Multos hi ad vocem eius, multos ad nutum imperatoris obtuncabant. Denique Ancharium senatorē & virum praetorium, quia non salutabatur ab eo, gladiis sub oculis eius cōtrucidant. Caeteros inde quoscumque non appellaret salutantes, nec salutem redderet, eam habebant confestim interficiendi in viis tessera. Unde ingenti sollicitudine & horrore tenebatur, quoties ad salutandum Marium accederet amici. Multo effuso sanguine erat iam hebes Ciana & exatturatus caedibus: at Marii quotidie recens & sitiens furor omnes peruebat utcumque ipsi suspectos. Omnes vię, omnia oppida percussoribus & venantibus profugos ac delitescētes referta erant. Ibi cognitum hospitii & amicitiaē fidem rebus aduersis nullam habere stabilitatem. Quotusquisque enim fuit, qui tū non proderet illis amicis, ad se qui confugerat? Quare opera pretium est exosculari & cōmendare Cornuti seruos, qui domi abditum dominum quum haberent, cadauer hominis plebei ex collo suspentum, cuius digito anulum aureum induerant, ostenderunt satellitibus Marii, idque pro domino combussere. Neque id aduertit quisquam, sed eatione Cornutus a seruis suis furtim est in Galliam deportatus. M. Antonius orator, qui item habebat fidum amicum, offendit. Erat homo ille tenuis & plebeius. Qui quum vrbis Romae primarium virum domi haberet, eumque ex praesenti copia tueretur, seruum misit ad vinum petendum a vicino caupone. Quum gustasset seruus curiosus, & melius postularēt, quid hoc rei sit rogat, quod non nouum, ut solebat, & vulgare, sed exquisitū & pretiosum emat. Qui vbi simpliciter, ut familiari & noto, respondit M. Antonium, qui apud dominum suum latitaret, ab eo inuitari, nefarius & consceleratus caupo, simul ut seruus est digressus, ipse ad Marium contendit iam cenātem. Ad quem introductus, Antonium se ostendit ei traditurum. Quo nuntio exclamasse dicitur, manibusque ex laetitia plausisse. Parum etiā abfuit quin exurgeret ipse, atque illuc properaret. Caeterum retentus ab amicis, Annium cum globe militum misit, praecipitque ut properet Antonii caput referret. Vbi ad aedes illas venere, restitit Annius ad fores. Milites verò scalis in cubiculum scanderunt, ac conspicientes Antonium excitabant alius aliū ad caedem, & sibi sarrogabant. Nempe haec veneres illius orationis, hic lepos erat, ut exorsum dicere & necem deprecari nemo nec attingere nec sustineret aspicere, sed defixo in terrā vultu illacrymarent omnes. Intercedente mora ascendit Annius, atque Antonium videt differentem, militesque ab eo obstupefactos ac delinitos. Igitur illos insectatus accurrit ipse, atque Antonium obtuncat. Lucatius Catulus qui Marii fuerat collega, atque de Cimbris vna triumphauerat, quum orantibus pro eo & deprecantibus hoc modo respondisset, Morendum est, inclusit se conclauis, & multis accensis carbonibus est suffocatus.

ὄρα τὸν μὲν Ἀντώνιον ἀγαθὸν ἄνθρωπον, τοὺς δὲ στρατιώτας, ἐκπεπληγμένους καὶ κατακεκλημένους ὑπὸ αὐτῷ κακίᾳ οὗ ἐκείνους καὶ προσδραμῶν, αὐτὸς ἀποτέμνῃ τῷ κεφαλῷ. Κάτλος δὲ Λυπάπος, Μαρῖω σιμάρξας, καὶ σιμωδριαμβόξας ἀπὸ Κίμβρων, ἐπεὶ πρὸς τοὺς δεομένους ὑπὸ αὐτῷ καὶ παραιτυμένους ὁ Μάριος ἔσθῃ μόνον εἶπεν, Ἀποθνήσκει, κατακλιθεὶς ὡς οἴκημα, καὶ πολλοὺς ἀνδραγαθὰς ἐκζωπυρίσας, ἀπεπνήθη.

A ἀφείδ' ὁ πλάσμα καὶ τὴν φυλακὴν ἐκείνῳ διακοσμήσας, κατὰ δόρυφόρος ἔχων λαγύδας ὅκ τῆς περὶ σπειροτήκτων δούλων, οἷς Βαρδίζοις προσήρθε. οὗτοι πολλοὺς μὲν ἀπὸ φωνῆς, πολλοὺς δὲ ἀπὸ νόματος ἀπέθνησκον, πρὸς τὰς σπονδὰς αὐτῶν καὶ τέλος, Ἀγρίον δὲ εὐβελτίῳ ὑστρατηγὸν ἐντυγχάνοντα ὡς Μαρῖω καὶ μὴ προσαρρῶθῃντα, κατὰ ἄλλοισιν ἐμπροσθεν αὐτῶν, τῆς μαχαίρας τύπτοντες, ἐκ τῶν τῶν καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοις ἀσπασμένοις μὴ προσαρρῶσιν, μὴδὲ ἀπασιστατο, τὸ αὐτὸ σύμβουλον ἰὼ ἀποσφάττειν ἄλλοις ἐπὶ τῶν ὁδοῖς, ὥστε καὶ τῆς φίλων ἔκαστον B ἀγωνίας μετὸν εἶναι καὶ φείκης, ὅσοις ἀσπασμένοι ὡς Μαρῖω πελάζοιεν. κτεινομένων δὲ πολλῶν, Κίνας μὲν ἀμεβλίς ἰὼ καὶ μετὸς ἡδὴ τῶν Φοιδῶν, Μάριος δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκμάζοντι τῶν θυμῶν καὶ διψῶντι, ἀφ' ἑσθῆτων ἐξέρχεται τῆς ὀπασσῶν ἐν ὑποψία γερονότων. καὶ πᾶσα μὲν ὁδός, πᾶσα δὲ πόλις, τῆς διωκόντων καὶ κληρονομῶν τοῖς ὑποφύροντας καὶ κεκρυμμένους ἐγείρει. ἠλέγχετο δὲ καὶ ξενίας καὶ φιλίας πίσις ὅσδε ἔχουσα παρὰ τὰς τύχας βέβαιον. ὀλίγοι γὰρ ἐγγύοντο πρυτάρχησιν οἱ μὴ προσδόντες αὐτοῖς τοὺς παρὰ σφᾶς καταφυγόντας. ἄξιον οὖν ἀγαθῶν ὑπαυμάσας τοὺς τῶν Κορνέτου στρατιώτας, οἱ τὸν δεαστόν τινος ἀποκρύψαντες οἴκη. νεκρὸν δὲ πᾶσα τῆς πολλῶν ἀιάρθησαντες ἐκ τῶν τετραχίλων, καὶ πρὸθέντες αὐτῶν χρυσῶν δακτύλιον, ἐπεδείκνυον τοῖς Μαρῖω δόρυφόροις, καὶ χρησθήσαντες ὡς ἐκείνον αὐτὸν ἔτασθον. ὑποενοήσε δὲ ὁσδεῖς, ἀλλ' οὕτω λαθῶν ὁ Κορνέτος ὑπὸ τῆς οἰκῆς εἰς Γαλατία διεκρούσθη. χρῆσθαι δὲ καὶ Μάρκος Ἀντωνίος ὁ ῥήτωρ φίλῳ χρησάμενος, ἠτύχησεν. ὁ γὰρ ἀνδραγαθὸς ἰὼ μὲν πένης καὶ δημοτικὸς, ὑποδεδεμένος δὲ πρὸς τὸν ἀνδραγαθὸν Ρωμαίων, καὶ φιλοφρονούμενος ἐκ τῆς παρῶντων, οἰκέτιν ἔπεμψε πρὸς πᾶσα τῆς ἐγγύς καπῆλων ληψόμενον οἶνον. ἀφ' ἑσθῆτων δὲ ὅτι μὴ ἐστὶν, καὶ βῆ πῶνα μετῆσθαι κελεύοντος, ἠρώτησεν ὁ καπῆλος ὅ, τι παθῶν, οὐχὶ τὸ νέον (ὡς πρὸ εἰσῆς) ὠνήσται καὶ δημοτικόν, ἀλλὰ τῶν σπουδαίων καὶ πολυτελοῦς. ἀπλῶς δὲ πᾶς ἐκείνῳ φερέσας (ὡς πρὸς σιμῆσθαι καὶ γῶεμον) ὁ πᾶσιν Ἀντωνίον ὁ δεαστότης ἐστὶν, παρ' αὐτῶν κρυπτόμενον, ἀσθεῖς καὶ μαρῶν ὡν ὁ καπῆλος, ἀματῶν τὸν οἰκέτιν ἀπελθεῖν, αὐτὸς σιμῆσθαι πρὸς Μάριον, ἡδὴ πρὸς δεῖπνον ὄντα, καὶ προσαρρῶσιν ὡμολόγησε πρὸς ἀδύσιν αὐτῶν τὸν Ἀντωνίον. ἀκρούσας οὖν ἐκείνος ἐκκρυφῶν λέγει E γεται μέγα, καὶ τῆς χερσὶν ὑφ' ἡδῶν ἀιαχροτήσασθαι. καὶ μικρῶν μὲν ἐδέσθην ὄξανασ αὐτὸς ὅτι τὸν τόπον φερέσται τῆς δὲ φίλων καταρῶντων, Ἀντωνίον ἐπέμπε, καὶ στρατιώτας μετ' αὐτῶν, κελεύσας καὶ πάχος τῶν κεφαλῶν τῶν Ἀντωνίων χρομίζαν. ὡς ἔνῃ ἦσαν ὅτι τὸ οἰκίαν, ὁ μὲν Ἀντωνίος ὑπὸ ἑσθῆτων παρὰ τὰς θυρας, οἱ δὲ στρατιώται δὲ κλημάκων ἀναβαίντες εἰς τὸ δωματίον, καὶ θεασάμενοι τὸν Ἀντωνίον, ἄλλος ἄλλον ὅτι τῷ σφραγῖδι μὴ εἶναι παρεκάλει καὶ πρὸς ἀλλοῖς. τοιαύτη δὲ τις ἰὼ (ὡς εἶοικεν) τῶν ἀνδρῶν ἡ τῆς λόγων σειρῶν καὶ χάρις, ὥστε δόξα F μὲν οὐ λέγει καὶ παραρτῶσθαι τὸν θάνατον, ἀφασθαι μὲν ὁσδεῖς ἐτόλμησεν, ὅσδε ἀπὸ τῆς φωνῆς, κατὰ δὲ κύφαντες ἐδάκρυον ἀπᾶντες. ὄξανασ δὲ γηρομῆσθαι, ἀναβάσας ὁ Ἀντωνίος

Βαρδίζοις προσήρθε
(Cic. xxvii. 30.)

ρίτων ἀνεφάρων, καὶ πατουμένων
 ἐν ταῖς ἐδαῖς, ἐλεος οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ φέρει καὶ ἔθνος ἀπύ-
 των παρὰ τὴν ἐπίστασιν. ἡ δὲ βασίλισσα τὸν δῆμον τῆν καλοῦ-
 μένην Βαρδιαίων ἀπέλεγε. ποῖς γὰρ δεσποῦσας, ἐν ταῖς οἰκίαις
 σφάλλοιτες, ἤγεμον ἰδὲ αὐτῆς παῖδας, ἐμίσσητο βία
 ταῖς δεσποῦσας ἀκαπέλοισι ἢ ἢσασιν ἀρπάζοντες καὶ μα-
 φονοῦντες. ἔως οἱ πᾶσι Κίνδου καὶ Σερτίου συμφορή-
 σαιτες, ἐπέλετο κριμαῖοις αὐτοῖς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ
 κατηκρίθησαν ἀπόρητας. ἐν τούτῳ δὲ, ὡς ἀπὸ Ἑσπίας πῖνος
 ἀμειβοῦσης, ἐφοίτων ἀγγέλια παρὰ Σύλλαν, ὡς Σύλλαν
 συνηρηκῶς τὸν Μιθριδαλικὸν πόλεμον, καὶ τὰς ἐπαρχίας
 ἀσπληφῶς, ἐπιπλοῖοι μὲν πολλῆς διωάμεως. καὶ τὸ πρῶτον
 χεῖρας ἐπίστρεψεν ἐποίησε καὶ παύσαν ὀλίγου ἀφάταν κακῶν,
 ὅσοι οὐκ ἔπαι τὸν πόλεμον ἠκείνῳ ἐπὶ αὐτοῖς οἰομένῳ. ὑπάρχει δὲ
 οὐκ ἀπεδείρη δ' ἐξ ὁμοῦ Μάριος, καὶ παρὰ τὴν αὐτοῖς
 καλαῖδας Γαιουαείας ἐπίσας ἀρχῆς, Σέξλον πινὰ Λουκίον
 κατεκρήμισεν. ὁ κακίνοισι καὶ τῇ πόλει τῆν αὐτοῖς ἐδίδει κα-
 κῶν γερονέαι σημεῖον μέγιστον. αὐτοῖς ἢ ἢ ἢ ἢ τε πόνοι ἀ-
 πειρηκῶς, καὶ τὰς φορητίσι οἷον ὑπάρχει τοῖς ὡν καὶ κατέπα-
 νος τῶν ψυχῶν, πρὸς τὸ αὐτοῖς αὐτοῖς ἐπὶ τῷ ἀνεῖον πολέμου
 καὶ κηρῶν ἀγῶνων καὶ φόβων, ἔστω ἐμπειρίας δὲ τῶν καὶ
 καμάτου, φέμουσαν, οὐκ ἀπέφερε. λογισμῶν ὡς οὐ
 παρὰς Οὐκ ἔστιν οὐδὲ Μεργυλαῖν, σὺγκλυδος ὀμίλου καὶ
 σασιῶδους ὄχλου στρατηγῆς, ὁ κίνδυνος ἐστοιτο. Σύλλαν ἢ
 ἐκείνος ἐπίσει, ὁ τῆς πατείδος αὐτὸν ἐξελέσασ παλαγ, ἴδν
 ἢ Μιθριδατικῶν συμμαχικῶς εἰς τὸν Εὐξείνῳ πόντον. ἔστω
 τοῖσιν τῶν ἀνεῖον λογισμῶν, καὶ τῶν μακρῶν ἀλλῶ
 αὐτῶν καὶ φυγῶν καὶ κινδύοις ἀπὸ τῆς γῆς καὶ θαλάσσης ἐλα-
 νομένου λαμβάνων παρὰ ὀφθαλμῶν, εἰς ἀπορίας ἐπέπιπε
 δεινῶν, καὶ νυκτερινῶν δειμάτων καὶ τῶν ἀνεῖον οἰεῖσι, αἰεί
 ἴνους ἀνεῖον φθελήμονος δοκῶν, Δεινῶν γὰρ κῆρυ καὶ ἀπο-
 χηρῶν ὀμίλου. μάρισα δὲ πρῶτον φοβούμενος τὰς ἀ-
 χρυπίας, ἐπέβαλεν εἰς πότους ἑαυτοῦ καὶ μέγας ἀνεῖον καὶ
 παρὰ ἡλικίας, ὡς ἀπὸ ἀπόδρασι τῆν φορητίων τὸν ὕπνον μη-
 χηρῶν. τέλος δὲ, ὡς ἢ ἢ πῆς ἀπαγγέλλων ἀπὸ θαλάσ-
 σης, νέοι παρὰς πῆσι αὐτῶν φέβοι, τὰ μὲν, δέει τῶν μέλλον-
 τος, τὰ δὲ, ὡς ἀπὸ ἀνεῖον καὶ κόρη τῆν παρῶτων, ῥοπήν βρε-
 χείας ἐπιτηνομένης, εἰς νόσον κατέλιπε πλῆθειν, ὡς ἴ-
 σόρει Προφθάνιος ὁ φιλόσοφος, αὐτὸς εἰσελθὼν καὶ ἀλα-
 ζήλαι πᾶσι ἐπὶ ἐπὶ ἐπὶ ἐπὶ ἢ ἢ νοσηῖον φάσκων αὐτῶν.
 Γάιος δὲ πῆς Γείων, αἰὴ ἴσοικὸς, ἴσορει τὸν Μάριον ἀπὸ
 δειπνῶν παρὰ τοῦ μῆτ' ἢ φίλων, ἐν λόγοις ἠρέσασ παρὰ
 τῆν ἑαυτοῦ παρὰ μῆτ' αὐθῆν ἀνεῖον ἀνεῖον ἢ τὰς ἐπὶ ἀμφο-
 τερα πολλὰς μετὰ βολὰς ἀφηγησάμενον, εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἔ-
 σινοῦ ἔχρητος αἰδρὸς ἐπὶ τῇ τύχη πιγεῖν ἑαυτὸν. ὅτι ἢ τῶ
 τυ τοῖς παρῶτας ἀπασάμενον, καὶ κατὰ κληθέντα σιω-
 χῶν ἡμέρας ἐπὶ, τελεωτήσασ. ἴνους ἢ τῶ φιλοπρίαν αὐτῶ
 φασὶν ἐν τῇ νόσῳ πρῶτα παρῶ ἀποκαλυφθεῖσαν, εἰς ἀπα-
 πον, ὅτι οὐκ ἔστιν παρὰ τῶν οἰομένων τὸν Μιθριδαλικὸν στρα-
 τηγῆν πόλεμον, εἶτα, ὡς ἀπὸ ἐπὶ αὐτῶν εἰώθη τῶν ἀγῶνων, Ε
 ἠρμάτα πρῶτα ἀπᾶ καὶ κινήματα σώματος μῆτ' σιωπῶν
 κραυγῆς καὶ πικρῶν ἀλαλάμῶν ἀποδίδόντος. οὕτω δεινὸς
 αὐτῶ ἢ δισπῶ δεινῶν ὅτι φιλαρχίας καὶ ζήλοτυπίας ἐ-
 ρως ἐπέθηκε τῶν παρὰ τῶν ἐκείνων. διὸ ἐπὶ μὲν ἐβδομήκοντα βιβιωκῶς, ὑπάρχει δὲ ἢ ἢ τῶν ἀνεῖον ἐπὶ ἀνεῖον ἀ-
 νηρῶν ὀμίλου, οἰκόν τε καὶ πλοῦτον ἀνεῖον βασιλείας ὀμίλου πολλῶν κεκτημένος, ὡς ἔλεγε τῶν αὐτοῦ τῶν χίλων,
 ὡς ἐνδεὴς

A Proiecit in plateas truncis atq; conculcatis, spe-
 cies ea neminem iam commiseratione, sed horro-
 re & tremore perfudit. Multo maximè illorū qui
 Bardia dicebantur populū impotens pungebat
 petulantia. Nam dominos in ipsorum iugulabant
 domiciliis, mox liberos eorum comprimebant &
 vi constuprabant dominas. Horum rapacitas &
 latrocinia coerceri non valēbant: donec commu-
 ni consilio Cinna & Sertorius sopitos in castris
 adorti, ad unum confodere. Interea tanquam
 conuersione aliqua venti alternante undique al-
 latum est Syllam confecto bello Mithridatico,
 B prouinciisq; receptis cum multis legionibus ad-
 esse. Hoc aliquantum requiecit & respirationem
 attulit exiguam inestabilibus malis, quod iam cer-
 uicibus suis impendere putarent bellum. Marius
 igitur creatus septimum consul. Progressus in pu-
 blicum ipsis Cal. Ianuatiis principio anni Sextum
 quendam Licinium de saxo deiecit: quod & illis
 & ciuitati venientium malorum virum præfagiū.
 Marius autem laboribus confectus, curisq; quasi
 exhaustus & fatiscens, animum erigere ad aliam
 tantam nobui belli nouorumq; certaminum cogi-
 tationem non potuit, experientia malorum æru-
 mnarumq; trepidantem. Reputabat secum non
 cum Octauiο sibi neque cum Merula, collectiua
 ca: erua & seditiosa manus ducibus, futuram cō-
 certationem, sed Syllam adesse, illum qui patria i-
 psum exegerat nuper, & nunc Mithridatem in
 Pontum Euxinum redegerat. His conflictatus in
 animo agitationibus, longosq; languotes & fugas
 & discrimina, quibus fuerat terra mariq; iactatus,
 ob oculos ponens, in miras perplexitates, noctur-
 nos terrores, inquieta somnia incidit, semperque
 aliquem visus est audire qui diceret,

Sunt enim vel senu abeuntis lustra leonis.
 D Quia verò exhorrescebat præsertim vigilias, velut
 refugium à solitudinibus somnum machinans,
 ad pocula & ad intempertiam atque minimè cō-
 uenientem ætati suæ conuertit se temulentiam.
 Postremò vbi nuntius adfuit à mari, recente ique
 ei superuenerunt terrores, quàm metu futuri, quàm
 pondere & status nausea præsentis, paruo acce-
 dente momento in lateris dolorem incidit, ut au-
 tor est Posidonius philosophus, qui ingressum se
 ad illum iam agrum refert, & colloquium de le-
 gationis suæ negotiis. Verùm C. Piso, quidam hi-
 storicus, Marium tradit à cœna cum amicis suis
 in ambulanti, sermonem de rebus gestis suis ha-
 buisse reductis à capite, & crebris in vtranq; par-
 tem vicibus enarratis fortunæ suæ, non esse viri
 prudentis dixisse ultra ei se committere. In desu-
 lutatis amicis, quum dies perpetuos septem decu-
 buisset, decessisse. Nonnulli ambitionem eius
 profus in morbo autumant eluxisse, atq; in deli-
 rium euasisse absenti. Bellum se ratus est cum Mi-
 thridate gerere: mox, quomodo in ipsis solebat
 preliis, varios gestus & corporis motus valido cū
 clamore crebrisq; iubilis edidisse, adeo flagrans &
 impotens ex ambitione & æmulatione amor ei il-
 lius erat prouinciæ impressus. Unde annos natus
 septuaginta, qui inter mortales septies consul pri-
 mus fuerat creatus, censum optisq; multis sufficiē-
 tes regib. possidebat, fore lamentabatur suā, quasi

PL

non valet im-
 rius ergo sepe
 expirat. Ac
 quam gran-
 Ceterum in
 ferunt le-
 trocem fin-
 bus princip-
 audax qu-
 pidus Mar-
 ipsis perfo-
 Democrit-
 viz me-
 nequit, de-
 nocet.

egenus & expers eorum que appetebat, decederet immaturè. Enimuerò Plato vicinus iam morti, fortem & fortunam suam extollit, quòd primùm homo, deinde Græcus non barbarus, neque rationis expers belua esset natus: ad hæc quòd in Socratis ætatem ortus suus incidisset. Et ædopol Tarsensem referunt Antipatrum, item sub vite exitum ea quæ prosperè ei obtigissent voluentem, ne secundam quidem navigationem Athenas obliuioni dedisse, quasi propitiæ fortunæ donum quodlibet magna excipientem gratia, atq; vsque in finem memoria conseruantem, qua thesaurum habet homo nullum firmiorem. Obliuiosis verò & stolidis delata diuturnitate effluunt: quamobrè quum pleni rimarum nihil retineant, bonorum semper inanes & affluentes spe, respiciunt, præsentibus neglectis, consequentia. Et quanuis altera impedire fortuna, altera extorquere nequeat, hac tamen ciecta eius beneficentia vt aliena, illa somniant incerta. quod iure his accidit. Prius enim quàm literis & doctrina sedem ac fundamentum iaciant bonis externis, colligentes & accumulantes ea non valent immensam animi sitim explorare. Marius ergo septimodecimo septimi consulatus die expirauit. Ac magna in præsens lætitia & spes tanquam graui dominatu liberatam urbem tenuit. Cæterum intra paucos dies senem dominum senserunt se commutauisse iuvene & vigente. ita atrocem filius eius se Marius & acerbum optimatibus principibusq; necandis præbuit. Qui quum audax atque ad pericula adeunda haberetur intrepidus, Martii filius dictus fuit primùm: mox factis ipsis perspectus, contra Veneris appellatus filius. Demum Præneste à Sylla obsessus, vehementerq; vitæ retinendæ nequicquam anxius, vbi euolare nequiuit, dum capitur oppidum, sibi ipse consciuit necem.

A ὡς εὐδαιμόνιος καὶ ἀπληθὺς ὢν ἐπόθη παροπαθήσκων. Πλάτων μὲν οὖν, ἡδὴ πρὸς τὰ τέλει τῶν ἡμερῶν, ὑμνεῖ τὴν αὐτῆς δαίμονα καὶ τὴν τύχην, ὅτι πρῶτον μὲν αἰθέρου, εἶτα Ἑλλήνων, οὐ βροτῶν, ὅσδε ἀλογον τῆ φύσει θειῶν ἡμερῶν πρὸς δὲ τῆς πόλεως, ὅτι τοῖς Σωκράτους χρόνοις ἀπλήθησεν ἡ ἡμερῶν αὐτῶν. καὶ τὴν Δία τὴν Τροίαν ἀλέγειν Ἀντήπαθον, ὡσαύτως ὑπὸ τῆς τελευτῆς ἀναλογιζόμενον ὡν τύχοι μακαρίων, μηδὲ τὴν εἰς Ἀθῆνας οἰκίαν ἀπλοῖας ὅτι λατρεῖται, καὶ τὰς φιλοχρησίου τὴν τύχης ἀπάσθην δόσιν εἰς μέγα λυγρὰ πηλὴν μόνον, καὶ σώζοντα τῆ μνήμῃ δὲ τῶν τέλει, ἧς ὁσδὲν ἔστιν αἰθέρου παμειῶν ἀγαθῶν βεβαιότερον. τοῖς δὲ ἀμνημονίας καὶ ἀλοήτοις, ὡς ἐκ κρείττα γινόμενα μὲν τῶν χρόνων δὲ μὴ τὴν ἐξήντες, μηδὲ δὲ τῶν τῶν ἀει κενῶν μὲν ἀγαθῶν, πλήρεις δὲ ἐλπίδων, πρὸς τὸ μέλλον ἀποβλέποισι, ὅ παρὸν παροίμενοι. καί τοις δὲ μὲν αὐτῆς τύχης κωλύσαι διώσασθαι, ὅ δὲ αἰαφαίρετον ἔστιν. ἀλλ' ὁμοῦς τὴν τὴν τύχης, ὡς ἀλλότριον, ἐκβάλλοντες, ἐκείνο δὲ ἀδύνατον οἰεῖσθαι, εἰκότα πάροντες. ὡς γὰρ ἐκ λόγου καὶ παιδείας ἔδρασαν ὑποβαλέσθαι καὶ κρηπίδα τοῖς ἔξωθεν ἀγαθῶν, στυγνόντες αὐτὰ καὶ συμφορῶντες, ἐμπλήσασθαι τὴν ψυχῆς ἐδιώσασθαι ὅ ἀκέραιον. ἀποδύσκει δὲ οὖν Μάριος ἡμέρας ἐπὶ τὰς δεκά τὴν ἑβδόμη ὑποαθείας ὅτι λατρεῖται. καὶ μέγα ἔχε τὸ δαυτικὸν τὴν Ρώμην χροῖμα καὶ θέρους, ὡς χαλεπῆς τυρανίδος ἀπηνανδρῶν ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἡσθητο νέον ἀπηνανδρῶν καὶ ἀκμάζοντα αὐτῆ παροσούτε δεσποτῶν. ποσά τῶν ὅς αὐτῶν Μάριος ὡμότητα καὶ πικρίαν ἐπέδειξε, τὴν ἀείρας καὶ δοκιματίας ἀγαθῶν. δόξας δὲ καὶ πλεμῆτης καὶ φιλοκίνδυνος εἶναι πρὸς τὴν πολεμίας, ἐν ἀρχῇ παῖς Ἀρεῶς ὠνομάζετο, ταχὺ δὲ τοῖς ἔργοις ἐλεγχόμενος, αὐτῆς Ἀφροδίτης ὑὸς ἐκαλεῖτο. τέλος δὲ κατακλεισθεὶς εἰς Πειραιῶν ὑπὸ Σύλλα, καὶ πολλὰ φιλοψυχίας μάτην, ὡς ἴω

B εἶον ἀγαθῶν βεβαιότερον. τοῖς δὲ ἀμνημονίας καὶ ἀλοήτοις, ὡς ἐκ κρείττα γινόμενα μὲν τῶν χρόνων δὲ μὴ τὴν ἐξήντες, μηδὲ δὲ τῶν τῶν ἀει κενῶν μὲν ἀγαθῶν, πλήρεις δὲ ἐλπίδων, πρὸς τὸ μέλλον ἀποβλέποισι, ὅ παρὸν παροίμενοι. καί τοις δὲ μὲν αὐτῆς τύχης κωλύσαι διώσασθαι, ὅ δὲ αἰαφαίρετον ἔστιν. ἀλλ' ὁμοῦς τὴν τὴν τύχης, ὡς ἀλλότριον, ἐκβάλλοντες, ἐκείνο δὲ ἀδύνατον οἰεῖσθαι, εἰκότα πάροντες. ὡς γὰρ ἐκ λόγου καὶ παιδείας ἔδρασαν ὑποβαλέσθαι καὶ κρηπίδα τοῖς ἔξωθεν ἀγαθῶν, στυγνόντες αὐτὰ καὶ συμφορῶντες, ἐμπλήσασθαι τὴν ψυχῆς ἐδιώσασθαι ὅ ἀκέραιον. ἀποδύσκει δὲ οὖν Μάριος ἡμέρας ἐπὶ τὰς δεκά τὴν ἑβδόμη ὑποαθείας ὅτι λατρεῖται. καὶ μέγα ἔχε τὸ δαυτικὸν τὴν Ρώμην χροῖμα καὶ θέρους, ὡς χαλεπῆς τυρανίδος ἀπηνανδρῶν ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἡσθητο νέον ἀπηνανδρῶν καὶ ἀκμάζοντα αὐτῆ παροσούτε δεσποτῶν. ποσά τῶν ὅς αὐτῶν Μάριος ὡμότητα καὶ πικρίαν ἐπέδειξε, τὴν ἀείρας καὶ δοκιματίας ἀγαθῶν. δόξας δὲ καὶ πλεμῆτης καὶ φιλοκίνδυνος εἶναι πρὸς τὴν πολεμίας, ἐν ἀρχῇ παῖς Ἀρεῶς ὠνομάζετο, ταχὺ δὲ τοῖς ἔργοις ἐλεγχόμενος, αὐτῆς Ἀφροδίτης ὑὸς ἐκαλεῖτο. τέλος δὲ κατακλεισθεὶς εἰς Πειραιῶν ὑπὸ Σύλλα, καὶ πολλὰ φιλοψυχίας μάτην, ὡς ἴω

C ἐπὶ τὰς δεκά τὴν ἑβδόμη ὑποαθείας ὅτι λατρεῖται. καὶ μέγα ἔχε τὸ δαυτικὸν τὴν Ρώμην χροῖμα καὶ θέρους, ὡς χαλεπῆς τυρανίδος ἀπηνανδρῶν ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἡσθητο νέον ἀπηνανδρῶν καὶ ἀκμάζοντα αὐτῆ παροσούτε δεσποτῶν. ποσά τῶν ὅς αὐτῶν Μάριος ὡμότητα καὶ πικρίαν ἐπέδειξε, τὴν ἀείρας καὶ δοκιματίας ἀγαθῶν. δόξας δὲ καὶ πλεμῆτης καὶ φιλοκίνδυνος εἶναι πρὸς τὴν πολεμίας, ἐν ἀρχῇ παῖς Ἀρεῶς ὠνομάζετο, ταχὺ δὲ τοῖς ἔργοις ἐλεγχόμενος, αὐτῆς Ἀφροδίτης ὑὸς ἐκαλεῖτο. τέλος δὲ κατακλεισθεὶς εἰς Πειραιῶν ὑπὸ Σύλλα, καὶ πολλὰ φιλοψυχίας μάτην, ὡς ἴω

D ἀφύκτα τὴν πόλεως ἀλισχευμένης, αὐτὸς αὐτὸν ἀπέκτεινεν.

P L V T A R C H I
 vitæ comparatæ
L Y S A N D R I
 &
S Y L L A E.
L Y S A N D E R.

A CANTHIORVM Delphis thesaurus hanc habet inscriptionem, BRASIDAS ET ACANTHII DE ATHENIENSIBVS. Quod in causa est, vt statuam marmoreâ, quæ intra templum est ad valuas posita Brasidæ esse pleriq; arbitrentur. Verùm ea est Lysandri, imaginè eius egregiè exprimens veteri more comati, barba promissa insigni. Neque enim (vt nonnulli volunt) tonsis secundum magnam conflictum Argiuis, qui victi erant, Spartiæ ex aduerso comam victoria elati summisere. Nec quum Bacchiadæ, qui Lacedæmonè ex Corintho profugerunt, sordidam & fœdâ speciè tonsis capillis præferrent, comam cæperunt Lacedæmonii in honore habere.

Π Λ Ο Υ Τ Α Ρ Χ Ο Υ
 Βίοι παράλληλοι
Λ Υ Σ Α Ν Δ Ρ Ο Υ
 καὶ
Σ Υ Λ Λ Α.
Ε
Λ Υ Σ Α Ν Δ Ρ Ο Σ.

A ΚΑΝΘΙΩΝ ἡμισαυρὸς ἐν Δελφοῖς ὅτι γραφῶν ἔχει τοιαύτην, ΒΡΑΣΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΝΘΙΟΙ ΑΠ' ΑΘΗΝΑΙΩΝ. δὲ καὶ πολλοὶ τὴν ἐν τῶν εἰσῶντα τῶ οἴκῳ τῶ τῆς ἡμέρας λίθινον ἀνδριάντα, Βρασιδῆ νομίζουσιν εἶναι. Λυσαῖδρος δὲ ἔστιν, εἰκονικὸς, ὃ μάλιστα κερῆτος ὅτι τῶν παλαιῶν, καὶ πάγονα κερῆτος ἡμῶν. ἔγδ' (ὡς ἐννοί φασιν) Ἀργείων μὲν τὴν μέγα λυγρὴν ἦσαν, ὅτι πένη κερῆτων, οἱ Σπαρτιάται πρὸς τὸ ἀπίπαλον αὐτοῖς τῶν κέρμας, ἀγαλλόμενοι τοῖς πεπρωμένοις, αἰτήσαντες δὲ Βακχιαδῶν τὸν ἐκ Κορίνθου φύγοντα εἰς Λακεδαιμόνα, ταπεινῶν καὶ ἀμόρφων, ἀφ' ὧν τὸ κέρμα τῶν κεφαλῶν, φανέντων, εἰς ζῆλον αὐτοῖς τοῦ κομῆν ἡλθον.